

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ
Τριακονταετίας
1956 - 1985

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Χαρ. Τρικούπη 26
α' ὄροφος, Κωδ. 106 79 Τηλέφ. 3620-702

H.P. Blavatsky	Τὸ κλειδί τῆς Θεοσοφίας	350
»	Ἡ φωνὴ τῆς σιγῆς — Τὰ πρῶτα βήματα στὸν Ἀποκρυφισμό	150
Besant - Leadbeater	Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	350
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	100
»	Αἱ βαθύτεραι ὀψεις τῆς Ζωῆς	100
Irving S. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις	150
An. Besant	Ἡ ἀπόκρυφη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	150
»	Ὁ Ἑσωτερικὸς Χριστιανισμὸς	350
Vivekananda	Κάρμα — Γιόγκα	150
Βενετοῦ - Ἰλαρίωνος	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	100
Krishnamurti	Βλέπε στὴν γ' σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου	
Ἄντ. Ἀδριανοπούλου	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι	400
»	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	200
Ἰω. Βασιλῆ	Τὸ Σημειωματῆριον ἐνὸς Μύστου	400
»	Τὰ φυσικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου	150
K. Μελισσαροπούλου	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 150, δεμ. 250	
»	Μελετήματα ἄδ. 350, δεμ. 500	
»	Εἰσαγωγή στὴ Θεοσοφία ἄδ. 350, δεμ. 500	
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ. 500	
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας δεμ. 300	
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας Β' 200	
»	Ἑκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισηναμοῦρτι 200	
»	Ὁ Κρισηναμοῦρτι γιὰ τὸν Διαλογισμὸ 100	
»	Ὁ Ἰησοῦς 150	
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο Ἰδεῶν) 100	
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ» 30	
»	Πέντε Τεκτονικαὶ Ὁμιλίες εἰς Α' 100	
»	Μεγάλες πράξεις στὴν ἱστορία τῶν Ἑλλήνων 300	
Χρίστου Α. Ριζοπούλου	Οἱ τίτλοι τῶν Ἑλλήν. Τεκτ. Στ. τῆς Κύπρου με εἰσαγωγή περὶ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ 200	
Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι 1965,71,73,74,76 ἕκαστος 200	
»	» 1972,75,77,78,79 » 300	
»	» 1980,81,82,83 » 400	
»	» 1984 » 500	
«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ 1956-58, 1959-61, 1962-65 ἑκάστη δεμένη 400		
«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ 1966-1970 χαρτόδετος 400, δεμένη 500		

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

Αἱ ἀποστολαὶ ἐπὶ ἀντικαταβολῇ ἐπιβαρύνονται μὲ δραχμάς 200

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 100

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 600. Ἐξωτερ. \$ 10, Ἀεροπ. \$ 15

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΑΛΑΡΩΤΗΣ

Ι Λ Ι Σ Ο Σ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

1985

ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ
ΕΤΟΣ

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ • ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΑΝ-
ΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ ΑΝΕΥ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΦΥΛΗΣ ΠΙ-
ΣΤΕΩΣ ΤΑΞΕΩΣ ΓΕΝΟΥΣ ΧΡΩΜΑΤΟΣ • ΟΥΔΕ-
ΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ •
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΚΕΨΕΩΣ ΑΝΤΙ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΒΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Χαρ. Τρικούπη 26 Κωδ. Ταχ. 106 79, Ἀθήναι

Τηλ. 36.20.702

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 30ον ● Ἰανουάριος - Φεβρουάριος 1985 ● ΤΕΥΧΟΣ 164

ΟΧΙ ΑΛΛΟ ΠΙΑ

Θέλουμε βέβαια νά λεγόμαστε ἄνθρωποι, ὅμως ἐθελοτυφλοῦμε πραγματικά μπροστά σέ προβλήματα πού μαστίζουν ἀκόμα δυστυχῶς τόν κόσμο μας.

Ναί, μιλάω φυσικά γιά ὅσους, ὅσα παιδιά πεθαίνουν καθημερινά ἀπό τήν πείνα σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο.

Εἶναι ντροπή μας νά μὴν κάνουμε τίποτα γι' αὐτό.

Εἶναι σά νά σκοτώνουμε κι' ἐμεῖς ἀπό μακριά τόσους ἀνθρώπους.

Μὴν πεῖτε ὅχι ἢ πῶς τὰ παραλέω. Τώρα πού διαβάζετε αὐτές τίς γραμμές, τί κάνετε γιά τόν συνάνθρωπό μας ἐκεῖ πέρα;

Λίγη σύγχιση, λίγη ἀμηχανία, ἴσως λύπη, καί γυρίζουμε σελίδα, κλείνουμε τὰ μάτια.

Ὅχι ἄλλο πιά. Αὐτὰ γίνονται ἐδῶ καί χιλιετίες, εἶναι καιρός νά κάνουμε κάτι ἔμπρακτα.

Δέν εἶναι ἀνάγκη νά πλησιάζουνε Χριστούγεννα ἢ Πάσχα, γιά νά ξυπνήσει μέσα μας ὁ θεός. Ἀς μοιράσουμε ἀπὸ τώρα τοὺς χιτῶνες μας στοὺς ἀνθρώπους.

Ὅχι ἄλλα λόγια, λόγια, λόγια. Ἐχουμε χορτάσει ἀπ' αὐτά, θέλουμε ἔργα, τέρμα τὰ ὅπλα, τέρμα ὁ πόλεμος· θέλουμε χρήματα γιά φάρμακα, τρόφιμα, ἀγάπη ἀληθινή γιά τόν συνάνθρωπό μας.

Ἀς ἀπλώσουμε τό χέρι ὥστε νά σηκώσουμε τόν ἥλιο πάνω ἀπὸ τόν κόσμο, πάνω ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Νίκος Κροντηρᾶς

ΑΙΜΙΛΙΑ ΙΒΟΥ

Σιδήρεον Γένος

Εἴμαστε τό Σιδήρεον γένος
τῆς σκοτεινῆς Κάλι-Γιούγκα
παιδιά.

Μᾶς ἀγκάλιασε τό σίδερο
Τ' ἀγκαλιάσαμε

—μοιραία περίπτυξη—

Τά παγερά του μπράτσα

μέ τή ζεστή μας σάρκα ἡδονικά
προσδεθῆκαν.

Καί τ' ἀγαπήσαμε...

Τό σίδερο, τό σίδερο

τόσο πολύ τ' ἀγαπήσαμε.

Ἀπ' τήν αὐγή ὡς τό βράδυ μαζί του.

Ἡ φθονερή καρδιά του, τό βλέμμα του
μές στήν καρδιά μέσ στό βλέμμα μας
φώλιασε.

Τά κύτταρά μας ὅλα τά μπόλιασε.

Τό σίδερο, τό σίδερο

τόσο πολύ τ' ἀγαπήσαμε.

Μέ ὑποσχέσεις, μ' ἐλπίδες

στά τρομερά του σαγόνια

—άνύποπτη λεία— ἐκούσια

κλειστήκαμε.

ΛΟΥΛΑ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Ἄνηφορίσμα

Ἄνηφορίζω
ἀπὸ ἓνα μικρό
δύσβατο μονοπάτι ἀρχαῖο,
Τυλιγμένο σέ ἴσκιους
Καί μνήμες.
Μ' ἀγγίζουν ἀόρατα χέρια.
Λικνίζονται ἐπιθυμίες βουβές
πεθαμένων ἀνθρώπων.
Αὐτός ὁ νεκρός οἶστρος.
Κρίκος τῆς ἐπιφάνειας
καί τοῦ βάθους
μέ συνδέει μέ τό παρελθόν
Καί μένω μετέωρη.
Ἄνυποχώρητη στήν ἱκεσία.
Γιατί αὔριο
καί γώ θά ὑπάρξω παρελθόν.
Ἄφανής σκιά
ἀνάμεσα σέ λησμονημένα κτίρια
Σέ λιμνάζοντα γεγονότα,
πού σαπίζουν
ἀκριβῶς ὅπως τὰ φύλλα
Κ' οἱ βαθιές ρίζες ἑνός ἀχρηστοῦ δέντρου.

Πυθαγόρεια χρυσᾶ ἔπη

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκεινται
τίμα καὶ σέβου ὄρκον· ἔπειθ' ἥρωας ἀγαυούς,
τούς τε καταχθονίους σέβει δαίμονας ἔννομα ρέζων
τούς τε γονεῖς τίμα τούς τ' ἄγχιστ' ἐκγεγαῶτας,

- 5 τῶν δ' ἄλλων ἀρετῇ ποιοῦ φίλον ὅστις ἄριστος.
Πραέσι δ' εἶκε λόγοις ἔργοισι τ' ἐπωφελίμοισι,
μήδ' ἔχθαιρε φίλον σόν ἁμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς
ὄφρα δύνῃ· δύναμις γάρ ἀνάγκης ἐγγύθι ναίει.

Ταῦτα μέ οὔτω ἴσθι, κρατεῖν δ' εἰθίζεο τῶνδε·

- 10 Γαστρός μὲν πρῶτιστα καὶ ὕπνου, λαγνείης τε
καὶ θυμοῦ· πρῆξης δ' αἰσχρόν ποτέ μήτε μετ' ἄλλου
μήτ' ἰδίῃ· πάντων δέ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.
Εἵτα δικαιοσύνην ἀσκεῖν ἔργῳ τε λόγῳ τε,
μήδ' ἀλογίστως σαυτόν ἔχειν περί μηδέν ἔθιζε,
15 Ἀλλὰ γνῶθι μὲν ὡς θανέειν πέπρωται ἅπασιν,
χρήματα δ' ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ, ἄλλοτ' ὀλέσθαι.
Ὅσσα δέ δαιμονίαισι τύχαις βροτοὶ ἄλγέ' ἔχουσιν
ἦν ἂν μοῖραν ἔχῃς, ταύτην φέρε μηδ' ἀγανάκτει,
ἰᾶσθαι δέ πρέπει καθ' ὅσον δύνῃ· ὧδε δέ φράζεο·
20 οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τούτων πολὺ μοῖρα δίδωσιν.
Πολλοὶ δ' ἀνθρώποισι λόγοι δειλοὶ τε καὶ ἐσθλοὶ
προσπίπτουσ', ὧν μήτ' ἐκπλήσσεο μήτ' ἄρ' ἐάσης
εἵργεσθαι σαυτόν, ψευδὸς δ' ἦν περ τι λέγῃται
πρᾶως ἔχ', ὃ δέ τοι ἐρέω ἐπὶ παντί τελείσθω·

- 25 μηδεὶς μήτε λόγῳ σέ παρείπη μήτε τι ἔργῳ
πρῆξαι μηδ' εἰπεῖν, ὃ τί τοι μὴ βέλτερον ἐστί.
Βουλευόμενος δέ πρό ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται·
δειλοῦ τι πράσσειν τε λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς ἀνδρός·
ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέειν, ἃ σέ μὴ μετέπειτ' ἀνιήσει.

- 30 Πρᾶσσε δέ μηδέν τῶν μὴ ἐπίστασαι, ἀλλὰ διδάσκει
ὅσσα χρεών, καὶ τερπνότατον βίον ὧδε διάξεις.

Οὐδ' ὑγίειης τῆς περί σῶμα ἀμέλειαν ἔχειν χρή,
ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρου καὶ σίτου γυμνασίων τε
ποιεῖσθαι μέτρον δέ λέγω τόδ', ὃ μὴ σ' ἀνιήσει.

- 35 Εἰθίζου δέ δαίαιταν ἔχειν καθάριον, ἄθρυπτον

Τά χρυσά ἔπη τοῦ Πυθαγόρα

ΑΠΟΔΟΣΗ Νίκου Α. Τέντα

Στον Τάκη Σαραγιώτη

- Πρώτα τους αθάνατους τίμησε θεοὺς με τάξη
καί τον ὄρκο κράτα· μετά τους φωτεινοὺς ἀγγέλους
και τους θεόμοιρους της γης νὰ σέβεσαι οσίους.
Τους γονεῖς σου τίμησε καί τους λοιποὺς ομαίμους
- 5 κι ἀπ' ὅλους τον φιλάρετο διάλεξε συντρόφι.
Ο λόγος σου καλόγνωμος, ωφέλιμες οἱ πράξεις
καί γιά μικροπαράπτωμά ἀπόφυγε την ἐχθρα
προς φίλο· γιατί κοντά στη δύναμη εἶναι ἡ ἀνάγκη.
- Την ἀλήθεια κάτεχε και νὰ δαμάσεις πάσχιζε
- 10 λιχουδιά καί τεμπελιά, τρυφηλή λαγνεία
κι οργή· μονάχος ἢ με συντροφιά μὴ πράξεις
ἀνόσιο ἔργο· πάντοτε τον εαυτὸν σου σέβου.
Δικαιοσύνη νὰ ἀσκεῖς με ἔργα και λόγια τίμια
ἔχοντας ψυχῆς καί νου οδηγητὴ το λόγο
- 15 καί την ἀλήθεια πὼς ἡ θανὴ εἶναι μοιρογραμμένη
και πὼς το χρήμα χάνεται ἀπ' ὅλους ὅπως φτάνει.
Ὅσα ἡ τύχη στους θνητοὺς δεινά κακοσκορπάει
ἀγόγγυστα ὑπόφερε, με σιωπὴ καί καρτερία
θεράπευε ὅσα μπορεῖς, και ἔχε παρηγόρια
- 20 πὼς μερτικό σ' αὐτὰ βαρὺ οἱ ἀγαθοὶ δεν ἔχουν.
Στη ζωὴ πολλὰ καλὰ θ' ἀκούσεις μα και σκάρτα
γί' αὐτό μην ἔχεις πρόχειρη την ἀρνήση και λάλο
το θαυμασμό· το ψέμα με χαμόγελο προσπέρνα
και συγγνώμη. Τήρησε κι αὐτὴν τη συμβουλή μου:
- 25 μὴ σε πλανήσῃ ποτέ κανεῖς ἀποκοτιά νὰ κάνεις
ἢ λόγο νὰ πεις που στο καλὸ σου δεν στοχεύει.
Σκέψου πριν την ἀπόφαση νὰ μὴ φανεῖς γελοῖος
γιατί σε ἀνδρὰ ἀφρονα τ' ἀλόγιστα ταιριάζουν·
ὅσα μετάνοια προκαλοῦν νὰ ἀρνηθεῖς με σθένος.
- 10 Ὅτι δεν ξέρεις ἀρίστα ἀπόφυγε, διδάξου
τὰ χρήσιμα νὰ ἐκτελεῖς ευχάριστα νὰ ζήσεις.
Το σῶμα σου κατάγερὸ φρόντιζε νὰ ἔχεις.
Σε φαῖ, ποτό καί ἀθλησι τήρησε το μέτρο
καί εἶναι μέτρο ὅτι μπορεῖ ποτέ νὰ μὴ σε βλάψῃ.
- 35 Συνήθισε σε δίαιτα λιτὴ μα και καθάρια

καί πεφύλαξο τοιαῦτα ποιεῖν, ὅποσα φθόνον ἴσχει·
μή δαπανῶν παρά καιρόν ὅποια καλῶν ἀδαήμων
μήδ' ἀνελεύθερος ἴσθῃ, μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον·
πρᾶσσε δέ ταῦθ', ἃ σέ μή βλάβει, λόγισαι δέ πρό ἔργου.

40 Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι
πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρίς ἕκαστον ἐπελθεῖν
«πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;»
ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι καί μετὰπειτα
δειλά μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο, χρηστά δέ τέρπει.

45 Ταῦτα πόνει, ταῦτ' ἐμελέετα, τούτων χρή ἐρᾶν σέ·
ταῦτά σε τῆς θείας ἀρετῆς εἰς ἵχνια θήσει
ναί μά τόν ἀμετέρα ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν
παγάν ἀενάου φύσεως. Ἄλλ' ἔρχεου ἐπ' ἔργον,
θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι· τούτων δέ κρατήσας

50 γνῶσσαι ἀθανάτων τε θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων
σύστασιν, ἧ τε ἕκαστα διέρχεται, ἧ τε κρατεῖται
γνώσῃ δ' ἧ θέμις ἐστί, φύσιν περί παντός ὁμοίην
ὥστε σέ μήτ' ἄελλπ' ἐλπίζειν μήτε τι λήθειν·

γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντας

55 τλήμονας, οἳ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὔτ' ἔσοφῶσιν
οὔτε κλύουσι, λύσιν δέ κακῶν παῦροι συνιάσιν·
τοίη μοῖρ' αὐτῶν βλάβει φρένας, ὥς δέ κύλινδροι
ἄλλοτ' ἐγ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα μῆματ' ἔχοντες·
λυγρά γάρ συνοπαδός Ἴρις βλάπτουσα λέληθεν

60 σύμφυτος, ἦν οὐ δεῖ προσάγειν, εἶκοντα δέ φεύγειν.

Ζεῦ Πάτερ, ἧ πολλῶν τε κακῶν λύσειας ἅπαντας,
εἰ πᾶσιν δείξαις οἷω τῷ δαίμονι χρῶνται.

Ἄλλὰ σύ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστί βροτοῖσιν,
οἷς ἱερά προσφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα,

65 ὧν εἴ σοί τι μέτεστι, κρατήσεις ὧν σέ κελεύω
ἐξακέσας ψυχὴν δέ πόνων ἀπὸ τῶνδε σῴσεις.

Ἄλλ' εἵργου βρωτῶν, ὧν εἵπομεν, ἔν τε καθαρμοῖς
ἐν τε λύσει ψυχῆς κρίνων καί φράζεου ἕκαστα
ἡνίοχον γνῶμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην.

70 Ἦν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς,
ἔσσεαι ἀθάνατος, θεός ἀμβροτος, οὐκέτι θνητός.

και όσα φθόνο προξενούν ποτέ σου μην ζηλέψεις.
Απλόχερα τα αγαθά μην ανεμοσκορπίζεις
μηδέ φιλάργυρος να είσαι, το άριστο κράτα μέτρο
Το καλό ν' άποζητάς μ' οδηγητή το λόγο.

40 Ύπνος τα ματοβλέφαρα να μη σφαλήσει, της μέρας
πριν το πέραςμα με φράσεις τρεις μετρήσεις:
«τι παρέβηκα; τι έπραξα; τι απόφυγα απ' το χρέος;».
Από το πρώτο άρχισε κι αφού ελέγξεις όλα
για τα κακά σου δάκρυσε, για τα καλά ευφραίνου.

45 Αυτά σκοπός σου να γενούν και στην καρδιά να έχεις
γιατί στη θεία ατραπό της αρετής σε φέρνουν
ναι, μα τον που στην ψυχή την Τετρακτύ προσφέρει
πηγή αινάου φύσεως· στο έργο σου προχώρα
με προσευχές προς τους θεούς να το ολοκληρώσουν.

50 Ετούτα κράτα και θεών κι ανθρώπων θα νοήσεις
τη σύσταση, και την αρχή κι όλα τα διεστώτα
που την ενότητα κρυφά συνθέτουνε της φύσης
ώστε το μάταιο να πολεμάς με γνώση φωτισμένη.

Μάθε πως οι άνθρωποι τις λύπες μόνοι φέρνουν

55 οι δύστυχοι, αν και σιμά τους ειν' τα θεία
δεν νοιάζονται. Το λυτρωμό ελάχιστοι κατέχουν.
Μοίρα κακή το νού τους κυβερνά. Σαν πίθοι
τις θλίψεις, δίχως τελειωμό, γοργά κυκλογουρίζουν.
Και δεν ξεκρίνουν μέσα τους την Έριδα να σπέρνει

60 οδύνες, μα την προκαλούν αντί να την μερεύουν.

Δία Πατέρα, απ' το κακό θα γλύτωνες τον κόσμο
αν της ψυχής το άγιο φως φανέρωνες σε όλους.

Αλλά συ θάρσει, αφού αρχή το γένος έχει θεία
και η Φύση ιερή αποκαλύπτει αλήθεια.

65 Αν μαζί της ταυτιστείς δικά σου όσα λέγω
και η ψυχή σου πάλλευκη από την αμαρτία.

Απόφυγε, ως είπαμε, τροφές, με κρίση κάνε
αυτά που κάθαρση καί λύτρωση χαρίζουν
με της ψυχής ηνίοχο τον Ορθό το Λόγο.

70 Όταν το σώμα χωρισθείς σε λεύτερο αιθέρα
όχι θνητός μα άφθαρτος ισόθεος θα φτάσεις.

Σημείωση: Η απόδοση στηρίχτηκε στα σχόλια του Ιεροκλή και σε αρχές εσωτερικής διδασκαλίας.

ΚΑΙΤΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ-ΚΑΡΑΜΗΤΣΑ

Ἀγωνία

Κύριε,

Ξεραμένο φύλλο χαμοσέρνομαι ἐγώ.

Πουλί παγιδευμένο στή φριχτή ἀρετή μου,

ἀνήμπορο στους αἰθέρες νά πετῶ.

Κύριε,

Μετασοσκώληκας τό βομβύκι κτυπῶ,

μά ἐκεῖνο ἄθραυστο δέν ἀνοίγει

νά βγῶ στό φῶς.

Κύριε,

Σύννεφο βαρύ,

χαμηλωμένο στή γῆ,

τήν ποτίζω μέ δάκρυ πικρό.

Κύριε,

Ἀγέρας δεμένος στό ἄρμα τῆς ἄπνοιας,

νά καλπάζω ἀδυνατῶ.

Κύριε,

Περιπλανώμενος ὁδοιπόρος μέ τό βλέμμα στόν οὐρανό,

τό πρόσωπό Σου ἀναζητῶ.

Μά οἱ ἄνθρωποι τό κρύψαν

κάτω ἀπ' τῶν πελμάτων τους τ' ἀχνάρια,

ἐκεῖ ἀπάνω στό φεγγάρι τό νεκρό.

Δημητρίου Ἀπ. Κυριάκη

Περὶ τοῦ J. Krishnamurti

(συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος)

I. Ὁ Θεός

Μετά τὸ πέρας ἐκάστης ὁμιλίας τοῦ Krishnamurti, σχεδόν πάντοτε, τίθενται εἰς αὐτόν ὑπὸ τῶν ἀκροατῶν διάφοροι ἐρωτήσεις, περὶ τῆς υπάρξεως ἢ μὴ Θεοῦ, οὗτος δέ, μέ καταπλήσσουσαν γαλήνην, ὡς καὶ ὑπομονήν, ἀπαντᾷ ἀναπτύσσων τὰς ἀπόψεις του. Ὁ Krishnamurti χειρίζεται τὸ διαληφθέν θέμα μετὰ περισκέψεως καὶ αἰσθήματος μεγάλης εὐθύνης, ἀποφεύγων νὰ εἴπῃ ὅ,τι δήποτε, ὅπερ, ἐκ παρανοήσεως ἢ μὴ πλήρους κατανόησεως, εἶναι δυνατόν νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἀκροατὴν ἢ τὸν ἀναγνώστην, εἰς συμπεράσματα ἄσχετα μέ τὰς ἀπόψεις του, ἢ ἐπικίνδυνα δι' ἐκεῖνον, τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον εἶναι ἰδιαίτερος εὐαίσθητος ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου νὰ ἐκληφθῇ ὡς αὐθεντία, καθυποτάσσουσα τὴν σκέψιν ἐκείνου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δέν εἶναι παντελῶς εἰς τὰς προθέσεις του. Ὁ Krishnamurti δέν ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξιν Θεοῦ. Ἀντιθέτως ἔχει εἶπει, ὅτι θά ἦτο παράφρων, ἐάν ἡρνεῖτο τὴν ὑπαρξιν Θεοῦ, μέ τὸ θέμα δέ τοῦτο ἀσχολεῖται διὰ μακρῶν καὶ πολλαπλῶς, τὸσον εἰς τὰς ὁμιλίας του, αἱ ὁποῖαι καταγράφονται εἰς μαγνητοταινίας, ὧν τὸ ἐγγραφέν περιεχόμενον δημοσιεύεται κατόπιν ὡς βιβλίον, ὅσον καὶ εἰς τὰ κείμενα, ἅτινα ἔχει γράψῃ ἰδιοχειρῶς, οἷον ποιήματα, βιβλία καὶ σημειώσεις εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του. Λέγει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑπάρχει, ἵνα εὕρῃ τὸ ὑπέρτατον, τὸ θεμέλιον τῶν θεμελίων, τὸν Θεόν, ἄλλως δέν ἔχει νόημα ἡ Ζωή, διότι, ἄνευ τῆς κατανόησεως ταύτης, αὕτη εἶναι ὅλως ἐπιφανειακή.

Συνήθως ἡ ἀπάντησις τοῦ Krishnamurti εἰς τὰ, ὡς ἄνω, ἐρωτήματα ἀρχίζει περίπου ὡς ἑξῆς: "Ἦτοι, ὅτι, ἵνα ὁ ἄνθρωπος δυνηθῇ νὰ πλησιάσῃ καὶ κατανόησῃ τὸ περί οὗ πρόκειται θέμα, ὁ Νοῦς δέον νὰ εἶναι ἡσυχος καὶ ἐλεύθερος, ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω προεκτεθεῖσαν ἔννοιαν, διότι, ὡς ἐδίδασκε καὶ

ὁ Σωκράτης, προϋπόθεσις τῆς γνώσεως εἶναι ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἀγνοίας καί ἡ ἐλευθερία ἐκ πίστεων, ἰδεῶν, πεποιθήσεων. Ὅταν, λοιπόν, ὁ Νοῦς εἶναι ἐλεύθερος καί ἡσυχος, ἐπιφαίνεται ἡ κατάστασις τῆς ἀγάπης, τοῦ αἰωνίου, τοῦ Ἀπροσμετρήτου, ἡ Ὑπερτάτη πραγματικότης, ὁ Θεός. Δέν ἔχει σημασίαν πῶς θά ὀνομάσωμεν τήν κατάστασιν ταύτην. Ἡ τοιαύτη κατάσταση τοῦ Νοῦ, ὡς ἐλευθέρου καί ἡσύχου, κατά τόν Krishnamurti, πιθανόν νά εἶναι, οὗτος δέ νομίζει, ὅτι εἶναι, αὕτη αὕτη ἡ Ὑπερτάτη πραγματικότης καί ἐπομένως, ἴσως νά μή ὑπάρχῃ ἀνάγκη ἐρεύνης, ἀφοῦ ὁ τοιοῦτος Νοῦς εἶναι τό Αἰώνιον, τό Θεῖον. Δηλαδή, κατά τόν Krishnamurti, ταυτίζεται ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ μέ τό Αἰώνιον, τήν Ἀγάπην, τό Ἱερόν καί Ἅγιον, τό Ἀπροσμέτρητον, τήν Ὑπερτάτην πραγματικότητα, τήν Ἀλήθειαν, τήν Ζωήν, τήν ἐνέργειαν, ἃς λέξεις χρησιμοποιεῖ ἐναλλάξ πρός ὑποδήλωσιν Αὐτοῦ — Θεοῦ. Ὡς διδάσκει, ὅλοι ἔχομεν τό αἶσθημα, ὅτι ὑπάρχει κάτι, πέρα τῆς σκέψεως, ὑπάρχουν δέ στιγμαί, καθ' ἃς λαμβάνομεν ἐμπειρίαν αὐτῆς τῆς καταστάσεως. Ὑπάρχει ἔν μυστήριον, μιά Ἀπόλυτος Ἑνέργεια, αὐτοὑπάρχουσα, ἄνευ αἰτίας. Ὑπάρχει κάτι τό Ἅγιον, ὅπερ ὅμως δέν εἶναι εἰς τὰς λέξεις, τ' ἀγάλματα, τὰ σύμβολα, οὐδ' εἶναι δυνατόν νά γίνῃ ἀντικείμενον ἐκφράσεως ὑπό τοῦ Νοῦ, ὡς σκέψεως. Ὁ Θεός εἶναι κάτι τό ἀφάνταστον, εἶναι πέρα τῆς ἡμετέρας συνειδήσεως. Πάντως ὑπάρχει! Ἀλλά δέν δυνάμεθα νά ὁμιλῶμεν περί Αὐτοῦ, οὔτε νά προσδιορίσωμεν τήν φύσιν του, περιγράφοντες Αὐτόν διά λέξεων ἢ συμβόλων.

Ὅτι καί ἂν εἴπωμεν διά τόν Θεόν, θά εἶναι ἀνακριβές. Δέν δυνάμεθα νά εὐρωμεν τόν Θεόν, οὐδέ δι' ὀργανώσεων, Θρησκευῶν, ἢ φιλοσοφικῶν θεωριῶν. Ἐκαστος θά εὕρῃ τόν Θεόν δι' ἑαυτόν, ἐάν ὁ νοῦς εἶναι ἡσυχος, ὡς προεξετέθη, ἥτοι ἄνευ οἰασδῆποτε αὐθεντίας. Πάντες δύνανται νά φθάσωσιν εἰς τήν κατάστασιν ταύτην, ἐάν ἔχωσιν ἐνδιαφέρον. Πάντες, πλήν, ὡς εἰκός, τῶν ἡλιθίων.

ΙΑ. Ἡ Θρησκεία

Κατά τόν Krishnamurti, Θρησκεία εἶναι ἔν βαθύ αἶσθημα καλωσύνης, ἡ ἀγάπη, ἡ πλήρης σιωπή τοῦ Νοῦ (Νοῦς ἡσυχος καί ἐλεύθερος), ἡ ζήτησις τῆς Ἀληθείας, τοῦ Θεοῦ, τό

αἴσθημα συμπαθείας, ιερότητος, κατάστασις γαλήνης, καθ' ἣν ἔρχεται εἰς τό εἶναι Ἐκεῖνο, ὅπερ εἶναι πέρα ἐκείνου, τό ὁποῖον προβάλλει ὁ Νοῦς ἐκ τοῦ γνωστοῦ, ἤτοι ὁ Θεός. Ἡ μεγαλυτέρα θρησκευτική ἐπανάστασις εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ὁ Νοῦς καθίσταται ἐλεύθερος τῶν ψυχολογικῶν ἐπιδράσεων τοῦ «Ἐγώ» καί ἡσυχος. Ἡ τοιαύτη θρησκεία ἔχει θεμελιώδη σημασίαν, διότι εἶναι πλέον ἀναγκαία καί αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἀρ-του.

Ὁρισμέναι θρησκεῖαι ἥσκησαν πράγματι εὐεργετικὴν τι-να ἐπίδρασιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῶν διαφό-ρων πολιτισμῶν, ὅμως ὁ ἄνθρωπος, ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ ὑπόστασίν του, δέν ἥλλαξε ριζικῶς, ἀφοῦ εἴμεθα ἀπληστοί, βίαιοι, ἐπιθετικοί, διεξάγομεν πολέμους, ὡς ἐκτίθεται καί ἀνωτέρω. Αἱ θρησκεῖαι, κατὰ τόν Krishnamurti, χωρίζουν τοὺς λαοὺς, διότι ἐκάστη τούτων δίδει ἰδίαν ἐρμηνείαν περὶ τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἰδιοτήτων του, ἀναλόγως τῶν πεποιθήσεων καί τῶν ἐπιδιώξεων τῶν ἰδρυτῶν τούτων καί τῶν διαδόχων των. Ἐντεῦθεν καί λόγω τῆς προσπαθείας, ἣν καταβάλλει ἐκάστη θρησκεία, ἵνα προσηλυτίσῃ τοὺς πιστοὺς τῶν ἄλλων, δημιουργεῖται μῖσος μεταξύ τῶν λαῶν, λόγω καί τῆς ἀμαθείας καί τοῦ φανατισμοῦ τούτων. Ὁ Krishnamurti λέγει, ὅτι ὅλαι αἱ θρησκεῖαι καταδικάζουν καί ἀποπνίγουν τὴν ἐπιθυμίαν, ἐνῶ κατ' αὐτόν, δέν πρέπει νά ὑπάρχῃ καταπίεσις, ἀλλ' ἀρκεῖ ὁ ἔχων ἐπιθυμίαν νά ὑποβάλλῃ ἑαυτόν εἰς αὐτο-γνωσίαν, περὶ τῆς φύσεως αὐτῶν, τῆς ἐπιρροῆς τούτων ἐπ' αὐτοῦ καί τῶν συνεπειῶν. Ἡ θρησκεία εἶναι ὠργανωμένη πίστις, ἣτις δέν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἐπιθυμία νά εἶναι τις ἀσφα-λῆς. Ἡ πίστις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς διαμορφώσεως ἐκάστου, ἢ κορύφωσις τοῦ φόβου. Ὁ πιστεύων παύει νά ἐρευνᾷ, πα-ραμένει δέ διαρκῶς ἐντός τοῦ περιεχομένου τῆς πίστεώς του. Ἡ πίστις ἐμφανίζει Θεόν ἀνάλογον τοῦ περιεχομένου της. Ἄρα ἡ θρησκεία εἶναι μορφή ψυχολογικῆς φυγῆς. Ὁ πι-στεύων εἰς τόν Θεόν οὐδέποτε θά τόν εὕρῃ, ἀφοῦ ἀπλῶς θά ἔχῃ ἐκάστοτε τοιαύτην, ἤτοι πίστην καί οὐχί κατανόησιν, γνῶσιν. Αἱ θρησκεῖαι δημιουργοῦνται συνεπεία τῆς σκληρό-τητος ἡμῶν καί τῆς ἐν γένει κακότητος. Ὅλαι αἱ θρησκεῖαι προκαλοῦν αὐτοῦπνωσιν εἰς τοὺς πιστοὺς, διὰ τῆς μουσικῆς, τῶν ὕμνων, οἶον Mantras καί ἄλλων μέσων.

ΙΒ. Ὁ Θάνατος

Δέν ὑπάρχει τίποτε διαρκές ἐν ἡμῖν. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὁ Νοῦς, ὡς σκέψις, συνεπεία καί τοῦ φόβου ἐκ τῆς ἀνασφαλείας, δημιουργεῖ καίτι μόνιμον, διαρκές, οἷον τό «Ἐγώ», τήν ψυχήν, ὡς ἀθάνατον, ὡς καταφύγιον. Μόνον ἡ Ζωή εἶναι μόνιμος, αἰώνιος. Ἡ Ζωή καί ὁ Θάνατος ταυτίζονται. Ἡ Ζωή περιέχει καί τόν θάνατον, ὅστις ἀπλῶς εἶναι μία διαδικασία ἐν αὐτῇ. Ἡ Ζωή εἶναι γέννησις, θάνατος. Δέν κατέστη δυνατόν νά ἔχη ὁ ἄνθρωπος μίαν ἀπάντησιν ἱκανοποιητικήν, ἥτις θ' ἀνακουφίξη αὐτόν ψυχολογικῶς, ἐν σχέσει πρός τό διαρκῶς προβαλλόμενο ὑπ' αὐτοῦ ἐρώτημα, περί τοῦ θανάτου. Ἡ Ἀνατολή εὕρισκει τοιαύτην ἱκανοποίησιν εἰς τήν μετενσάρκωσιν, ὁ δέ Χριστιανισμός εἰς τήν θεωρίαν τῆς ἀναστάσεως. Ὁ Krishnamurti λέγει καί τό ἐξῆς γριφῶδες: (Commentaries of living) ὅτι «ἡ Ζωή συνεχίζεται ἀπό τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ Θανάτου καί πιθανῶς καί πέρα τούτου». «And perhaps beyond».

ΙΓ. Παιδεία

Ὁ ἐκπαιδευτικός, κατά τόν Krishnamurti, ἀσκεῖ τό εὐγενέστερον τῶν ἐπαγγελμάτων. Τό ἰσχύον ἐκπαιδευτικόν σύστημα εἶναι ἐσφαλμένον, διότι, ἀποβλέπει εἰς τό τί πρέπει νά σκέπτηται ὁ ἐκπαιδευόμενος, ἐνῶ δέον ν' ἀσχολῇται μέ τό πῶς δέον οὗτος νά σκέπτηται. Ἐπί πλέον, τό ἐκπαιδευτικόν τοῦτο σύστημα προκαλεῖ φόβον καί ἀνταγωνισμόν μεταξύ τῶν μαθητῶν, διά τῆς συγκρίσεως τοῦ ενός πρός τόν ἄλλον καί διά τῆς μεθόδου τῶν τιμωριῶν, ἀμοιβῶν. Οὕτω ὁ μαθητής ἀναγκάζεται νά πειθαρχήσῃ διά τῆς συμμορφώσεώς του πρός τό σύστημα καί ἐκ τῶν λόγων τούτων ὁ Νοῦς συρρικνουῖται, περιορίζεται. Κατ' αὐτόν, σκοπός τῆς παιδείας πρέπει νά εἶναι ἡ ἀφύπνισις τῆς εὐαισθησίας καί νοημοσύνης τοῦ μαθητοῦ, ἡ ἐλευθερία τοῦ Νοῦ, ὥστε οὗτος ν' ἀνακαλύψῃ, ἄνευ φόβου, τήν φυσικήν του κλίσιν καί νά εὕρῃ τόν Θεόν. Αἱ πολλάί, ἐξ ἄλλου, γνώσεις φέρουν θλίψιν, μελαγχολίαν καί ἀθλιότητα, ἀφοῦ ταύτας δύναται ὁ μαθητής νά ἔχη ἐκ τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν λεξικῶν, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη. Συνεπῶς, εἰς τό σημεῖον τοῦτο, ὑφίσταται συμφωνία μεταξύ

Πλάτωνος, Ἡρακλείτου καί Krishnamurti. Ἐάν ὁ μαθητής κατανοήσῃ, διὰ τῆς παιδείας, τὴν φυσικὴν του κλίσιν, θά εὐρῇ συγχρόνως καί τό ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ζωήν. Καί κατά τόν Ἐκκλησιαστήν «ἐν πολλῇ σοφίᾳ εἶναι πολλή λύπη· καί ὅστις προσθέτει γνῶσιν, προσθέτει πόνον» (Α. 18). Ὁ Krishnamurti ἀποδίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν παιδείαν, ἀσχολεῖται δέ μέ τό θέμα τοῦτο σχεδόν εἰς ὅλα τὰ ἔργα του, ἰδιαιτέρως δέ εἰς τὰ βιβλία του α) Life Ahead β) This Matter of culture γ) On education δ) Education and Significance of life καί ε) Beginning of Learning.

ΙΔ. Αὐτοκτονία

Αὐτοκτονεῖ τις διότι δέν εὐρίσκει νόημα εἰς τὴν Ζωήν. Ἡ αἰτία αὕτη ἰσχύει διὰ τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων. Ὁ αὐτοκτονῶν ἐκ τοιοῦτου λόγου δέν ἐχρησιμοποίησε τὴν νοημοσύνην του, ἵνα καταλήξῃ εἰς τό διάβημα τῆς αὐτοκαταστροφῆς. Ἐάν ἐχρησιμοποιεῖ τὴν νοημοσύνην, ἐνδεχομένως ν' ἀντιμετώπιζε μετὰ συνέσεως τὰς δυσχερείας. Ἐν σχέσει μέ τὴν εὐθανασίαν ἐπὶ σοβαρῶν ἀσθενειῶν ἐπωδύνων, ἔχει τὴν γνώμην, ὅτι, ἐπειδὴ οὐδεὶς δύναται νά ἀποκλείσῃ τὴν ἀνακούφισιν τοῦ ἀσθενοῦς ἢ καί τὴν θεραπείαν του, πρέπει νά μὴ ἐπιχειρῇται αὕτη (εὐθανασία) ὑπὸ τρίτων, ἥτοι καί ἱατρῶν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἰς ἐκάστην περίπτωσιν, ἡ νοημοσύνη θά διευκολύνῃ τὴν τοιαύτην λύσιν. Βλπ. α) ὁμιλίαν του πρὸς Ἀμερικανούς φοιτητάς 1968 σ. 48 β) The only revolution σ. 119 γ) Ὁμιλίαν τους εἰς Saanen 1968 σ. 159 καὶ δ) The Urgency of Change σ. 67.

ΙΕ. Νόμος. Ἐλευθερία

Λέγει ὁ Krishnamurti ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἡ αὐθεντία τοῦ νόμου καί τοῦ ὀργάνου τῆς τάξεως (ἀστυφύλακος), διότι ἄλλως, θά ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀναρχία καί ἐπομένως ἡ Ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου θά εἶναι ἀνύπαρκτος. Εἶναι δέ ἀνάγκη νά εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἀπολύτως ἐλεύθερος, ὡς εἰκός, ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ νόμου, ἵνα ἐρευνᾷ τὰ πάντα. Ὁ Νόμος δέον νά διασφαλίζῃ τὴν ἐλευθερίαν ταύτην, διότι ἡ πολιτεία ὑφίσταται, ἵνα βοηθηθῇ ὁ πολίτης διὰ τὴν πνευματικὴν του ἀνάπτυξιν. Εἶναι δέ ἡ πολιτεία ἡ ἐξωτερικευσις τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τῶν πολιτῶν, ἡ ἐκφρασίς των. Ἡ ἀρχὴ ἡ πολιτεία εἶναι συλλογικὴ βούλησις καί πραγματοποιήσις ταύτης.

ΙΣΤ. Κακόν

Ο Krishnamurti διερωτᾶται περί τοῦ ἑάν ὑπάρχη Κακόν καί δὴ ἀπόλυτον τοιοῦτο. Κατ' αὐτόν ἡ τάξις, ἡ ἀρετή, ἡ συμπάθεια, ἡ ἀγάπη, ἡ καλωσύνη (Goodness), εἶναι τό αὐτό πρᾶγμα. Διαισθάνε-
ται τις, ὡς λέγει, ὅτι ὑπάρχει ἀπόλυτον Καλόν, ἀπόλυτος καλωσύ-
νη, ἥτις, ὡς καί ἡ ἀγάπη, οὐδεμίαν σχέσιν, ἔχουν μέ τήν σκέψιν.
Ἡ ἀπόλυτος καλωσύνη συμπίπτει πρός τήν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ. Δέν
δύναμαι νά λέγω, ὅτι θέλω νά πράξω τό καλόν, διότι ἡ εἶμαι τώρα
καλός, ὅτε δέν ὑπάρχει «Ἐγώ», ἡ δέν εἶμαι. Ἄρα τό Κακόν εἶναι
ἐκτροπή (Deviation) ἐκ τοῦ Καλοῦ. Τό Κακόν προέρχεται ἐκ τοῦ
ζωώδους ἐν ἡμῖν στοιχείου. Εἴμεθα ζῶα ἐξειλιγμένα. Ὅταν, λοι-
πόν, διὰ τῆς συμπεριφορᾶς ἡμῶν, ἀπομακρυνώμεθα ἐκ τῆς καλω-
σύνης (Goodness), εἰσερχόμεθα εἰς τόν χῶρον τοῦ λεγομένου Κα-
κοῦ. Συνεπῶς τό Κακόν δέν εἶναι κάτι τό ἀπόλυτον, ὡς ἡ καλωσύ-
νη, τό Καλόν, ἀλλ' ὡς ἐλέχθη, ἀπλή παρέκκλισις (Deviation) ἐκ
τούτου (Καλοῦ). Περαιτέρω ρητέον, ὅτι ἐγένετο προσωποποιήσις
τοῦ λεγομένου Κακοῦ, ὡς Διαβόλου, Σατανᾶ, ὑπό τήν ἔννοιαν, ὅτι
οὗτος, ἔχει δύναμιν ἴσην σχεδόν πρός ἐκείνην τοῦ Ἀπολύτου Κα-
λοῦ, ἥτοι τοῦ Θεοῦ. Ὁ Νοῦς, ὡς «Ἐγώ», ὑπό τήν εἰδικωτέραν
μορφήν τῆς σκέψεως, εἶναι τό κέντρον τοῦ Κακοῦ, ἡ ἐκ τοῦτου δέ
ἀπομάκρυνσις φέρει ἡμᾶς πρός τό Καλόν, τήν ἀρετήν, τήν
εὐταξίαν. Ἐφ' ὅσον δέν κατανοῶ τό «Ἐγώ», δέν ἀλλάζω ὡς πρός
τόν ἐσωτερικόν μου κόσμον, ἀλλά συντελῶ εἰς τήν ἐπέκτασιν τῆς
ἰταξίας, συγχύσεως, τοῦ Κακοῦ. Ἐάν, λοιπόν, κατανοήσωμεν τήν
φύσιν τοῦ Νοῦ, ὡς «Ἐγώ», ὡς καί τόν τρόπον τῆς λειτουργίας
του, τότε, ὡς ἐκτίθεται καί ἀλλαχοῦ, οὗτος (Νοῦς) καθίσταται ἡσυ-
χος καί ἐπιφαίνεται, ἀνευ τινος προσπάθειας, ἡ κατάστασις ἀγά-
πης, εἰς ἣν τό Κακόν εἶναι ἀδιανόητον. Ἀντιθέτως, κατὰ τόν Πλά-
τωνα, δέον νά καταβληθῇ ὑπό τοῦ ἀνθρώπου, μεγάλη προσπά-
θεια, ἵνα γίνῃ καλός, ἐνάρετος (Πλάτ. Πολιτεία 608b καί Θεαίτ. ἀ-
ριθ. 176a,b). Ἀλλά τήν προσπάθειαν κάμνει τό «Ἐγώ». Ἄρα περι-
σώζεται τό «Ἐγώ», ὡς σκέψις, ὅπερ ὁμως, ὡς εἴρηται, εἶναι ἡ αἰ-
τία τοῦ Κακοῦ. Ἡ ἀφαίρεσις τῆς Ζωῆς ἐνός ἀνθρώπου εἶναι Κα-
κόν. Κατά τόν Krishnamurti, εἶναι ἐπίσης Κακόν καί ἡ ἀφαίρεσις
τῆς ζωῆς παντός ἐμβίου. Ὅταν κόπτω ἐν δένδρον, ἐν φυτόν, ἐν
ἄνθος, ἐν λάχανον, εἶναι ὁμοίως Κακόν, διότι πρόκειται περί ἀφαι-
ρέσεως Ζωῆς. Ἐπειδὴ ὁμως πρέπει νά ζήσωμεν, δέον ν' ἀφαιρῶ-
μεν τήν Ζωήν φυτῶν, διότι ταῦτα ἔχουν περιορισμένην συνειδη-
τότητα. Εἰς τόν τεχνολογικόν τομέα ἔχει σημειωθῇ ἀξιόλογος,
πράγματι, πρόοδος. Ἡ φύσις ὁμως τοῦ ἀνθρώπου, ἡ βαθυτάτη

τούτου υπόστασις, ἡ ψυχὴ, ὑπὸ τὴν προεκτεθεῖσαν ἔννοιαν, παρέμεινε σχεδὸν ἀναισθητός, ἀφοῦ ἐξακολουθοῦμεν νὰ εἴμεθα ἐπιθετικοί, βίαιοι, ἄπληστοι, φθονεροί, σκληροί, κτηνώδεις, διότι φέρομεν ἐν ἡμῖν εἰσέτι τὰς ιδιότητας ζωου, ἐξ οὗ προερχόμεθα. Ὡς ἐνθυμηθῶμεν μόνον τὰ φοβερά ἐγκλήματα τῶν Χιτλερικῶν. Διὰ τῆς συνεχοῦς ὁμως ἀπογυμνώσεως τοῦ «Ἐγώ», ἐκ τῶν συνιστῶντων αὐτὸ στοιχείων, δι' αὐτογνωσίας καὶ διαλογισμοῦ, δυνάμεθα νὰ παραμένωμεν εἰς τὸν χώρον τοῦ Καλοῦ, τῆς Ἀγάπης.

Εἶναι, λοιπόν, ἐσφαλμένη ἡ διάκρισις μεταξύ Καλοῦ-Κακοῦ. Εἶναι μόνον ἐκεῖνο, ὅπερ εἶναι (What is), καθ' ἑκάστην στιγμήν. Τοῦτο δὲν ἔχει τι τὸ ἀντίθετον πρὸς ἑαυτό. Εἶναι αὐτό, ὅπερ «εἶναι», τοῦτο ὁμως δὲν ὑπῆρξε ποτέ ἄλλοτε, οὔτε θὰ ὑπάρξῃ, λόγῳ τῆς ἀενάου ροῆς τῶν πάντων. Ἐπομένως τοῦτο εἶναι νέον. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἡ διδασκαλία εἶναι ὁμοία μὲ ἐκείνην τοῦ Ἡρακλείτου «δὺς ἐπὶ τὸν αὐτὸν ποταμόν, οὐκ ἂν ἐμβαίης... διότι ποταμοῖσι τοῦσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν, ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπιρρεῖ».

Ἵνα προέλθωμεν εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ παρόντος, ἐμελετήσαμεν καὶ συνεβουλευθήμεν τὰ κατωτέρω, ἐν ὑποσημειώσει, μνημονευόμενα ἔργα τοῦ Krishnamurti:

1. Εἰς τὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου
Ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Krishnamurti, ὅτε ἦτο ἡλικίας δεκατριῶν ἐτῶν.
2. Τὸ Βασίλειον τῆς εὐδαιμονίας
3. Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας καὶ ποῖος φέρει τὴν ἀλήθειαν
4. Ὁμιλίας του (1930, 1931, 1932, 1933), περιεχομένας εἰς τὸ περιοδικόν «Δελτίον Ἀστέρος»
5. Self Preparation
6. The immortal friend (ποίησις)
7. Ἡ Ἀτραπὸς

Ὁμιλίαι τοῦ

1. California 1952
2. Madras 1953
3. California 1953
4. India-Banaras 1953
5. India-Bombay 1954
6. America
7. India, Madras, Banaras, Bombay 1954, 1955
8. America-California 1955
9. Europe-Amsterdam-London 1955
10. India-Banaras κ.λ.π. 1955-1956
11. Europe-Athens κ.λ.π. 1956

12. India-Bombay 1956, 1957
13. Ceylan 1957
14. India-Pooma κ.λ.π. 1958
15. India-Bombay κ.λ.π. 1960
16. India-Madras κ.λ.π. 1959
17. Europe-London κ.λ.π. 1961
18. India-Madras κ.λ.π. 1961
19. India-Varanashi κ.λ.π. 1962
20. Europe-London κ.λ.π. 1962
21. India-Varanashi κ.λ.π. 1963
22. Europe-Saanen 1963
23. India-Madras κ.λ.π. 1964
24. Europe-Saanen 1964
25. Europe-London 1965
26. India-Madras κ.λ.π. 1965
27. Europe-Paris 1965
28. India-Madras 1966
29. Europe-Rome 1966
30. New-York 1966
31. Europe-London 1966
32. California 1964
33. Talks and dialogues
 - α) Saanen 1967
 - β) Paris κ.λ.π. 1967, 1968
 - γ) India 1970, 1971
 - δ) Australia 1970
 - ε) Rome κ.λ.π. 1968
 - στ) Brockwood 1969

Ὁμοίως

1. Bulletines of the Krishnamurti Foundation Τεύχη 1ον—30ον

Βιβλία

2. On education
3. Commentaries on living· τόμοι τρεῖς
4. The First and Last Freedom
5. Life Ahead
6. Education and Significance of Life
7. The Freedom of the Known
8. This Matter of Culture
9. The Only Revolution
10. The Urgency of Change

11. Beyond Violence
12. The Impossible Question
13. Beginning of Learning
14. The Awakening of Intelligence
15. The Light of the Eagle
16. The Years of awakening
17. (Βιογραφία τοῦ Krishnamurti, ὑπό τῆς Mary Lutyens) Truth and Actuality
18. The Wholeness of life
19. Krishnamurti's Notebook
20. Krishnamurti's journal
21. Exploration into Insight

Ὡσαύτως ἐμελετήσαμεν καί συνεβουλευθήμεν καί τὰ βιβλία τῶν κατωτέρων μνημονευομένων συγγραφέων: 1. Stuart Holroyd «The Quest of the quiet mind» – The philosophy of Krishnamurti – Ἐν αὐτῷ ἐκτίθησιν ὁ συγγραφεύς, ὅσα ἀφορῶσι τὸν βίον τοῦ Krishnamurti, κατὰ τὴν νεότητά, ὅτε εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν καί τὴν προστασίαν τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, ἣτις καί ἐμερίμνησε δι' αὐτόν περὶ τῶν σπουδῶν του ἐν Ἀγγλίᾳ καί ἀλλαχοῦ. Ἐπίσης ἐν τῷ βιβλίῳ γίνεται λεπτομερὴς καί εἰς βάθος ἀνάπτυξις τῆς ὅλης διδασκαλίας τοῦ Krishnamurti, ἥτοι καί περὶ τῶν θεμάτων, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενα ἐρεύνης ὑφ' ἡμῶν, κατὰ τὰ προεκτεθέντα, ἰδιαίτέρως δέ περὶ τοῦ «Ἐγώ», ἡ περὶ τοῦ ὁποίου ἀνάλυσις, ἀποτελεῖ, δι' αὐτόν, τό πλέον οὐσιώδες καί κορυφαῖον ἀντικείμενον. Ὁ συγγραφεύς ἀσχολεῖται ὁμοίως καί περὶ τῆς ψυχανάλυσεως, κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Freud, ἐν συσχετίσει πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Krishnamurti, περὶ αὐτογνωσίας καί διαλογισμοῦ. 2. Robert Powell, «Zen and reality». Ὁ συγγραφεύς προβαίνει εἰς λεπτολόγον διερεύνησιν καί ἀνάπτυξιν τῆς διδασκαλίας τῆς θεωρίας–θρησκείας τοῦ Zen. Παραλλήλως καί ἐν συγκρίσει πρὸς ἐκείνην τοῦ Krishnamurti, εὐρίσκει δέ ὁμοιότητα μεταξύ τῶν. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, δέν ὑφίσταται τοιαύτη ὁμοιότης, διότι σχεδόν ὁλόκληρος ἡ διδασκαλία τοῦ Krishnamurti, ἔχει ὡς βάσιν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Νοῦ, συνεπεία κατανοήσεως τοῦ «Ἐγώ». Ὁ δέ Krishnamurti ἔχει εἶπει περὶ τῆς διδασκαλίας ταύτης (Zen), ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ ἀπλῶς μίαν μέθοδον διὰ τὴν ἐπίτευξιν ἡρεμίας τοῦ Νοῦ, ἔτι δ' ὅτι, πᾶσα μεθόδευσις, διὰ τὴν πειθαρχήσιν τούτου (Νοῦ), περιορίζει τὴν ἐλευθερίαν του, διότι συντελεῖ εἰς τὴν διαμόρφωσίν του (Conditioning). 3. Anne Bancroft. (Twentieth century mystics and sages). Αὕτη, εἰς τό διαληφθὲν βιβλίον της, ἐκτός

ἄλλων ἀναπτύσσει τὰς ἀπόψεις τοῦ Krishnamurti, διὰ τὰ, ὡς ἄνω, θέματα, περισσότερο ὁμως ἐνδιατρίβει εἰς τὴν διδασκαλίαν του, διὰ τὸν Νοῦν, τὸ «Ἐγώ», τὴν διαμόρφωσιν, τὸν διαλογισμόν καὶ τὸν Θάνατον. 4. Alan Watts «Memoires». Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ὁ Krishnamurti κατηγορήθη ὡς ἀναρχικός, οὗτος ὁμως ἐκφράζεται περὶ αὐτοῦ, μέ βαθεῖαν ἐκτίμησιν, κατὰ δὲ τὴν γνώμην του, τὰ βιβλία του (Krishnamurti) ἀναφέρονται εἰς θεμελιώδη προβλήματα τῆς πνευματικῆς Ζωῆς καὶ ἰδιαίτερος εἰς ἐκεῖνα περὶ τοῦ «Ἐγώ» καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Εἰς μίαν συζήτησιν, ἣν εἶχεν ὁ Alan Watts, μετὰ τοῦ Krishnamurti, περὶ τοῦ «Ἐγώ», ὁ δεῦτερος εἶπεν εἰς αὐτόν «Πρέπει νὰ κατανοήσητε, ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτε, τίποτε, τίποτε, ἀπολύτως τίποτε, τὸ ὁποῖον δύνασθε νὰ κάμητε, ἵνα βελτιωθῆτε, νὰ μεταμορφωθῆτε, νὰ γίνητε καλύτερος! Ἐάν κατανοήσητε τοῦτο πλήρως, θὰ διαπιστώσητε, ὅτι «Que l'entite toi, N'existeras»! (ὅτι δέν ὑπάρχει ἡ ὀντότης, ἣν ὀνομάζομεν Σὺ-Ἐγώ). Καὶ ἐκ τῆς ὑποδείξεως ταύτης, προκύπτει σαφῶς, ὅτι τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ «Ἐγώ» εἶναι διὰ τὸν Krishnamurti τὸ πλεον ἄξιόλογον, διὰ τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ βιώσῃ πνευματικῶς. Ὡς προκύπτει ἐξ ὅλων τῶν βιβλίων τοῦ Alan Watty τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων μνημονεύονται ἀνωτέρω εἰς τὴν βιβλιογραφίαν περὶ τοῦ Ἰνδουϊσμοῦ, οὗτος προσδιορίζει τὸ «Ἐγώ» καὶ ὅ,τι εἶναι συναφές πρὸς αὐτό, συμφῶνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Krishnamurti, ὅτε κατανοήσας ταύτην. Ὁ ἴδιος συνομολογεῖ, ὅτι τὸ, ἐκ τῶν βιβλίων του, «La sagesse de l'insecurite», ἔγραψεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς διαληφθείσης διδασκαλίας, ὅπερ, ἄλλως τε, γίνεται κατανοητόν, ὑπὸ τοῦ ἀναγιγνώσκοντος τοῦτο καὶ ἔχοντος ἐποπτεῖαν ταύτης. Τό, ὡς ἄνω, βιβλίον τοῦ Alan Watts «Memoires» εἶναι ἀξιόλογον καὶ διότι ἐν αὐτῷ ἐμφανίζονται ὅλοι σχεδόν οἱ σύγχρονοί του διάσημοι συγγραφεῖς καὶ διδάσκαλοι, ἐκθέτοντες ἐν συντομίᾳ τὰς ἀπόψεις τῶν ἐν σχέσει μέ τὸν Ἰνδουϊσμόν, τὸν Βουδδισμόν, τὴν Θεοσοφίαν, τὸν Χριστιανισμόν, τὸν Τασοισμόν κ.λ.π. καὶ 5. τὸ βιβλίον περὶ τῆς «Ἀγάπης» (Ἐκδόσεις Μπουκουμάνη) Ἀθῆναι, εἰς ὃ παρατίθενται ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Krishnamurti, περὶ ταύτης, ἐπιλεγέντα καὶ μεταφρασθέντα ὑπὸ τοῦ Εὐαγγέλου Γραμμένου ἐν παραβολῇ πρὸς συναφῇ κείμενα τῶν Ἄντλερ, Μαρκοῦζε, Φρόμ. Γενικῶς, δεόν νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Krishnamurti δέν εἶναι δυνατόν νὰ συγκριθῇ μέ φιλοσοφικὰς ἢ ἄλλας θεωρίας, διότι, ἐκτός ἄλλων λόγων, στηρίζεται εἰς ἰδίαν του ἐμπειρίαν. Δέν πρόκειται, δηλαδή, περὶ διανοητικεύσεως. Τό ἴδιον, ὡς φρονοῦμεν, συμβαίνει μέ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἡρακλείτου, ὡς πρὸς τὴν Ζωὴν, τὰς μορφάς, ὑφ' ἧς αὕτη ἐκδηλοῦται καὶ τὰ φαινόμενα τῆς

γεννήσεως καί τοῦ θανάτου. Ἐξ ἄλλου, τό ὅτι τά περί τοῦ «Ἐγώ», τῆς δομῆς-συνθέσεως-τούτου καί τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας τοῦ Νοῦ, ὡς «Ἐγώ», ἔχουσιν ὡς προεξετέθη, κατά τήν ἡμετέραν γνώμην, δέν εἶναι δυνατόν νά τεθῇ ὑπό ἀμφιβολίαν, διότι καί ὁ ἀναγνώστης, ἐάν ἔχη ἐνδιαφέρον, δύναται νά κατανοήσῃ τοῦτο ἐξ ἰδίας του ἐμπειρίας. Ἐν ὅψει τῶν προεκτεθέντων, φρονοῦμεν, ὅτι δέον νά μελετᾷ τις βιβλία τοῦ Krishnamurti, διότι, ἐκτός ἄλλων ὠφελημάτων, ἅτινα ἀποκομίζει ὁ ἀναγνώστης, οὗτος ἐπὶ πλέον βοηθεῖται, ὡς πρός τήν ἀνάπτυξιν τῆς εὐαισθησίας του καί τήν ἀφύπνισιν τῆς νοημοσύνης του.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΤΣΟΠΕΛΑ

Δελφοί

Στῆς Κασταλίας νά λουσθεῖς
τά κρυσταλλένια τά νερά,
τόν ἱερό τό χῶρο τῶν Δελφῶν
πρίν νά πατήσεις.

Κι ἄγνός

μέ τ' Ἀπολλώνιο Φῶς νά τυλιχτεῖς
πού γῆ καί Οὐρανό ἐνώνει
σάν λῶρος φωτεινός,
τόν Οὐρανό ἀνοιχτό γιά ν' ἀτενίσεις
στά Θεῖα Μυστικά νά μυθεῖς
κι ἀπό τό ἴδιο τό Θεό νά κοινωνήσεις.

Καί στέμμα σου

τό Δελφικό τό μήνυμα

«Γνῶθι σαυτόν, Θεός εἶ»
πού θέ νά πεῖ
τόν λυτρωμό τόν ἔχεις μέσα σου,
ἀφοῦ τή θέλησή σου κάνεις τόξο
καί σάν τόν Πύθιο Ἀπόλλωνα
τόν δράκοντα σκοτώνεις.

Σάν τό δελφίνι τότε λεύτερος
θά ξεπηδᾷ ἀπ' τόν ὑδάτινο τό χῶρο,
τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ θά συναντᾷ
πού ἀπ' τήν ἀρχή τοῦ Κόσμου
«έπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος».

Θέ νᾶσαι τότε αὐτόφωτος
ὑπέρλαμπρος μαγνήτης, Θεῖος
καί σέ ὅποιαν ἄκρη γῆς βρεθεῖς
νέοι θά ξεπροβάλλουνε Δελφοί.

Τότε ἡ Γῆ
ἀπό Δελφίνια καί Δελφούς θᾶχει γεμίσει
καί τυλιγμένη στ' Ἀπολλώνιο Φῶς
τύ Φῶς τοῦ Ἥλιου τῆς Δικαιοσύνης
στά σύμπαντα θέ νά ἀκτινοβολεῖ.

Στή λάμψη Του
τά σύνορα θά γκρεμιστοῦν
τά χρώματα θά ἐνωθοῦν
θ' ἀδελφωθοῦν οἱ ἄνθρωποι
γιατί ὅλη ἡ Γῆ
«ΔΕΛΦΟΙ» θέ νᾶχει γίνει.

Ρωμύλος Κ. Βαμβακόπουλος

Ὁ Μωάμεθ καί τό Ἰσλάμ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Πάρα πολλά γράφτηκαν γιά τό «Ἰσλάμ» σέ ξένες γλῶσσες. Δυστυχῶς ἡ ἑλληνική βιβλιογραφία εἶναι πενιχρή, παρά τό γεγονός ὅτι ἀπό τήν ἐμφάνισή του μέχρι καί σήμερα, βρισκόμεθα σέ συνεχῇ καί πολύ στενῇ ἐπαφῇ μέ τοὺς πιστοὺς τοῦ Ἰσλαμισμού. Εἶναι δέ χαρακτηριστικό ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει τήν παράλληλη πρός τόν Χριστιανισμό συνύπαρξη τοῦ Μωαμεθανισμού, τοῦ Βουδδισμού, τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τοῦ Ἰνδοϊσμοῦ κλπ., συνέδεσε μέ τό Μωαμεθανισμό περισσότερό τόν ἑλληνισμό ἀπό κάθε ἄλλη θρησκεία.

Ὡς πρός τήν ἔλλειψιν πληροφορήσεως, αὐτή ὀφείλεται ἴσως στό ὅτι, ὁ πολὺς κόσμος νομίζει ὅτι δέν ἔχει ἀνάγκη νά μάθῃ γιά τό Μωαμεθανισμό, γιά τό περιεχόμενο τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας του, τῶν φιλοσοφικῶν του ἀπόψεων (ἰδίᾳ ἐκείνων πού ἀφοροῦν τήν μυστικιστική του πλευρά).

Μέ τήν περιορισμένη ἱκανότητα πού διαθέτω, θά προσπαθῶ νά δώσω σέ δύο μέρη μία εἰκόνα τοῦ Μωάμεθ ὡς ἰδρυτοῦ θρησκείας, καί νά ἐξηγήσω, κατὰ κάποιον τρόπο, τό ἔργο του, τή διδασκαλία του καί τή θέση πού παίρνει τό «Ἰσλάμ» μέσα στήν ἱστορία, στό πλαίσιο τῶν πέντε μεγάλων θρησκειῶν τῆς Γῆς.

Μέρος Πρῶτον:

Ὁ Μωάμεθ (Ἡ Ἱστορία καί τό Ἔργο του)

Ὁ Ἰσλαμισμός εἶναι ἡ πιό νέα ἀπό τίς μεγάλες Θρησκείες τοῦ κόσμου καί μιά ἀπό τίς τρεῖς μονοθεϊστικές. Ἀριθμεῖ περί τά 280 ἑκατομ. πιστοὺς, ἤτοι τό 14% περίπου τοῦ συνόλου τῶν κατοίκων τῆς γῆς.

- Μιά παραβολή σέ ἀριθμούς πιστῶν μέ τίς ἄλλες μεγάλες θρησκείες μᾶς δίνει τά ἑξῆς ποσοστά:
Χριστιανοί (ὅλα τά δόγματα καί αἱρέσεις) Περ. 35%

Βουδδισταί καί Οίκουμενισταί περ. 28%

Ίνδοϊσταί περ. 14%

Μωαμεθανοί περ. 14%

Ίουδαῖοι περ. 1%

Διάφοροι καί Πρωτόγονοι περ. 8%

Ὁ Ὑσλαμῖσμός πού εἶναι μιά θρησκεία ἀποκαλύψεων, ὅπως ὁ Χριστιανισμός καί ὁ Ὑουδαϊσμός, μοιράζεται μαζί τους τό 50% τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ κόσμου μας.

- Ὑδρυτής τοῦ Ὑσλαμῖσμοῦ (ὡς γνωστόν) εἶναι ὁ *Μωάμεθ* (ὁ «δοξασμένος»). Κατά τόν μῦθον δέ τῶν εὐσεβῶν ἡ γέννησις τοῦ Μωάμεθ, ὅπως καί ἐκείνη τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Βούδδα ἔχει τήν προῖστορία της. Ὁ Baker τήν συνοψίζει ὡς ἑξῆς:

«Ὁ Θεός μέσα στό πλαίσιο τοῦ μεγαλεπίβολου σχεδίου του γιά τήν σωτηρία, δημιούργησε τό φῶς τοῦ Προφήτη πού πέρασε πολλές γενιές πρίν ἐκδηλωθῇ στό πειό λαμπρό βλαστάρι, τῆς πειό λαμπρῆς οἰκογενείας, τοῦ πρώτου λαοῦ τῆς γῆς, στό κέντρο τοῦ κύσμου, τῇ Μέκκα.

»Οἱ πρόδρομοι τοῦ Προφήτη προετοίμασαν μέ τά συγγράματά τους τό μεγάλο γεγονός καί ἡ γέννησή του ἀνηγγέλθη μέ θαύματα.

»Ἀγγελοι ἔβγαλαν ἀπό τήν καρδιά τοῦ παιδιοῦ κάθε κακό. Ὅπως ὅλοι οἱ Προφῆτες, καί αὐτός ἔπρεπε νά γνωρίσῃ μικρός τήν πίκρα τῆς ζωῆς. Ἐἵναι βοσκός, ἔπειτα ἔμπορος καί ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ τόν συνόδευε σ' ὅλες του τίς πράξεις, σ' ὅλα του τά ταξείδια, ὅπου ὅλοι οἱ φωτισμένοι, καθώς καί οἱ Ἑβραῖοι καί οἱ Χριστιανοί τόν τίμησαν σάν τόν Προφήτη πού περίμεναν.

»Ὅταν ἔγινε 40 ἐτῶν, τοῦ παρουσιάσθηκε ὁ Θεός ὑπό τήν μορφή τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος ζήτησε ἀπό τόν Προφήτη (πού δέν ἤξερε οὔτε ἀνάγνωση, οὔτε γραφή) ν' ἀπαγγεῖλῃ πέντε στίχους γραμμένους πάνω σέ μετάξι, πού ὁ Μωάμεθ μπόρεσε ὡς ἐκ θαύματος νά διαβάσῃ. Ἐξ οὗ καί ἡ λέξις ΑΛ ΚΟΥΡΑΝ (Τό Ἀνάγνωσμα).

»Ἐτσι ὁ Μωάμεθ ἀνέλαβε τήν ἀποστολή γιά τήν ὁποία τόν προῶριζε ὁ Θεός, ἀποστολή πού κατέληξε σέ μιά μεγάλη θρησκευτική νίκη καί μέ τή βοήθεια τῶν πνευμάτων τ' οὐρανοῦ σέ μιά πολιτική νίκη.

»Θεράπευσε ἀρρώστους, ἔκανε θαύματα μέ τροφές, ἀνάστησε νεκρούς, πρᾶγμα πού ἔκανε καί γιά τούς γονεῖς του, πού πέθαναν εἰδωλολάτρες. Τούς ἀνέστησε γιά λίγο, κάνοντάς τους νά πιστέψουν στόν Ὑσλαμῖσμό κι' ἔτσι νά πᾶνε κι' αὐτοί στόν Παράδεισο.

»Όλοκληρο τό Ίσλάμ εἶναι ἔργο δικό του. Ποτέ δέ, δέν προφέρεται τό ὄνομά του χωρίς τή συνοδεία αὐτῆς τῆς εὐλογίας: Μωάμεθ ὁ εὐγενής, ὁ ἀγαθός, ὁ ἀλάθητος Ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, ὁ οὐράνιος μεσολαβητής, ὁ ἀπαράμιλλος θαυματουργός».

Ἡ εἰκόνα τοῦ ἱστορικοῦ Μωάμεθ διαφέρει βασικά ἀπ' αὐτή πού χάριξε ὁ μῦθος. Ὁ Μωάμεθ ἀνῆκε στήν ἔνδοξο φυλή τῶν Κορεΐσιτῶν καί γι' αὐτό θεωροῦσε τόν ἑαυτό του ὡς ἀπόγονο τοῦ Ἰσμαήλ, γιοῦ τοῦ Ἀβραάμ καί τῆς Ἀγαρ. Γεννήθηκε τό 570 μ.Χ. στή Μέκκα κι ἔχασε τοὺς γονεῖς του ὅταν ἦταν ἀκόμη μικρός. Τόν υἱοθέτησε ὁ παπποῦς του κι' ὅταν αὐτός πέθανε τόν ἀνέλαβε ὁ θεῖος του Ἀμποῦ Ταλέμπ, πού ἦταν φύλακας τοῦ νιοῦ τῆς ΚΑΑ΄ΒΑ στή Μέκκα κι ἔμπορος συναλασσόμενος μέ τή Συρία καί τό Βυζάντιο.

Ἐκενὴν τὴν ἐποχὴ ἡ πατρὶδα του, τό ἀκρωτήρι τῆς Ἀραβίας, μέ ἐπιφάνεια 20 φορές μεγαλύτερη τῆς Ἑλλάδος, δέν εἶχε παρὰ ἐλάχιστους νομάδες (Βεδουΐνους) καί μερικές φυλές, πού τίς ἔνω-νε μόνον ἡ γλῶσσα κι' ὠρισμένες κοινές ἀντιλήψεις, ἀλλὰ πού συ-χνά φιλονικοῦσαν μεταξύ τους.

Ἀπὸ τίς ἐλάχιστες πόλεις πού ὑπῆρχαν, ἡ Μέκκα ξεχώριζε σάν οἰκονομικὸ κέντρο, ὅπου γινόταν παζάρια πού διαρκοῦσαν 4 μῆνες, κατὰ τοὺς ὁποίους σταματοῦσε κάθε ἐχθροπραξία.

Ὁ Μωάμεθ πέρασε σκληρά νεανικά χρόνια καί δούλεψε σά βοσκός. Ἀργότερα ὁ θεῖος του ἀπεφάσισε νά τόν πάρη μαζί του στὰ ταξίδια του μέ καραβάνια.

Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα, ὁ Μωάμεθ γνώρισε στή Βόστρα, στά σύνο-ρα τῆς Συρίας, τόν μοναχὸ Σέργιο (ἢ Βαϊράν) κι' αὐτὴ ἡ γνωριμία στάθηκε ἀφορμὴ νά συζητήσῃ καί ν' ἀκούσῃ γιὰ θρησκευτικὰ θέ-ματα, πούκαναν στό Μωάμεθ βαθειὰ ἐντύπωση. Ἀπὸ τότε φρόν-τιζε πάντα νά λαμβάνῃ μέρος σέ ταξίδια πού τοῦδιναν τὴν εὐκαι-ρία νά συγκεντρῶνῃ θρησκευτικὲς πληροφορίες.

Στά 25 του χρόνια μπῆκε στήν ὑπηρεσία μιᾶς πλούσιας χήρας, τῆς Χατιτζέ, πού ἦταν 16 χρόνια μεγαλύτερή του. Ὁ Μωάμεθ ἦ-ταν ὁμορφος καί εἶχε ἐξαιρετικὰ χαρίσματα· διεκπεραίωνε μέ με-γάλη ἀφοσίωση κι' ἐπιτυχία τίς δουλιές τῆς Χατιτζέ, πού ἦταν πο-λὺ εὐχαριστημένη ἀπ' αὐτόν καί τοῦ πρότεινε γάμο, πού ὁ Μωά-μεθ δέχθηκε εὐχαρίστως.

Ἐξησε ἓναν εὐτυχισμένο συζυγικὸ βίο, 26 ὁλόκληρα χρόνια, μέ τὴν Χατιτζέ, πού τοῦ ἔδωσε 4 κόρες καί δύο μόνον ἀγόρια, τὰ ὁποῖα ὅμως πέθαναν γρήγορα.

Ὁ γάμος του τόν ἔκανε πλούσιο ἔμπορο καί τοῦ ἐπέτρεψε νά κά-νῃ πολλὰ πετυχημένα ταξίδια. Σ' ὅλο αὐτό τό διάστημα δημιουρ-

γόταν μέσα του μία μεγάλη αλλαγή, πού αποδίδεται στις έπαφές του μέ τόν άστρονόμο Ουάρακα (θεϊο τής συζύγου του), αλλά κυρίως στις έπαφές του μέ τούς Έβραίους καί τούς Χριστιανούς, τών οποίων τά κηρύγματα άνήγγειλαν μεταξύ άλλων καί τήν άφιξη τής τελευταίας κρίσεως.

Τόν άπασχολούσαν όλο καί πιό πολύ τά θρησκευτικά προβλήματα καί χρησιμοποιούσε τήν οικονομική του άνεξαρτησία μέ σκοπό νά πετύχη τή Γνώση.

Στόν ναό τής Κάβα τής Μέκκας, τόν όποιο κατά τήν παράδοση είχε κτίσει ό Άβραάμ γιά τή λατρεία τοῦ μοναδικοῦ Θεοῦ, καί ό όποιος όνομάζετο ακόμη «ό οἶκος τοῦ Ἀλλάχ», τά σύμβολα λατρείας ἦταν μερικά πέτρινα καί ξύλινα εἰδωλα πού τά ώνόμαζαν «κόρες τοῦ Ἀλλάχ» καί «Κεσῖτες». Ἀνάμεσα σ' αὐτά ἦταν καί μία μαύρη πέτρα, πού οἱ χιλιάδες τῶν προσκυνητῶν ἐρχόνταν νά τή σκεπάσουν μέ φιλιά.

Μερικοί ὅμως ἀπό τούς προσκυνητές, πού ἐνοιωθαν ἀποστροφή γιά τήν εἰδωλολατρεία, ποθοῦσαν τή θρησκεία τοῦ Ἀβραάμ καί προσπαθοῦσαν ν' ἀνακαλύψουν τή διδασκαλία της.

Αὐτοί ἦταν οἱ ἀναζητηταί καί όνομάζοντο «Χουνάφα» (αὐτοί πού ἀποστρέφονται).

Δέν σχημάτιζαν καμμιά κοινωμία, ἦταν ἀπλῶς οἱ «άγνωστικοί» τής ἐποχῆς των, κί ό καθένας τους ἔψαχνε τήν Ἀλήθεια μόνος του, στό φῶς τῆς συνειδήσεώς του.

Ὁ Μωάμεθ, πού ἦταν ἕνας ἀπό αὐτούς, ἄρχισε νά ἐπιδιώκη τή μοναξιά, νά γίνεται ἕνας σιωπηλός ὁραματιστής καί νά σχηματίζει όλο καί πιό ἔντονα τή γνώμη ὅτι ἐχρειάζετο νέος Προφήτης γιά νά ἐπαναφέρῃ τούς ἀνθρώπους στόν ἴσιο δρόμο.

Κατέφευγε συχνά γιά νηστεία, αὐτοσυγκέντρωση καί προσευχή σ' ἕνα σπήλαιο τοῦ βουνοῦ Χιρά, κοντά στή Μέκκα, ὅπου ἔμενε όλο τό μήνα Ramadan. Ἐκεῖ ἔπεφτε σ' ἐκστάσεις καί εἶχε κρίσεις καταληψίας.

Ἔτσι ἔφθασε στά σαράντα του χρόνια.

Μιά μέρα γύρισε ἀπό τό σπήλαιο στή Χατιτζέ γεμάτος φόβο καί συγκίνηση νά τῆς διηγηθῇ τό ὁραμά του τό σχετικό μέ τήν ἐμφάνιση τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ καί τούς πέντε στίχους. Τῆς εἶπε ὅτι ὅταν βγῆκε ἔξω ἀπό τή σπηλιά δέν ἔπαυσε νά βλέπῃ τόν ἄγγελο μέ τή μορφή ἑνός ἀνθρώπου πού τοῦ ἐπανελάβε μέ ἐπιμονή τρεῖς φορές: «ὦ Μωάμεθ! σύ εἶσαι ό ἀληθινός Προφήτης, ό ἀπεσταλμένος τοῦ Ἀλλάχ! κί ἐγώ εἶμαι ό Γαβριήλ».

Ἡ μεγάλη ταραχή τοῦ Μωάμεθ πῆγαζε κί ἀπό τό γεγονός ὅτι, ὅπως κι οἱ ἄλλοι Χουνάφα, κί αὐτός αἰσθανόταν ἀπέχθεια πρὸς τά

πνεύματα, τούς μάγους καί τούς ποιητές, πού έρχόταν κάπως σ' έπαφή μέ τό άόρατο.

Ή γυναίκα του όμως έκανε ό,τι μπόρεσε γιά νά τόν καθησυχάση· του είπε ότι ο Άλλάχ δέν μπορούσε ποτέ ν' αφήση σ' ένα κακοποιό πνεύμα νά έρθη σ' έπαφή μαζί του, κι' ότι ο Θεός της ο άστρονόμος, πού ήταν ήλικιωμένος καί γνώριζε καλά τίς Γραφές των Έβραίων καί των Χριστιανών, ήταν κι' αυτός πεπεισμένος πώς ο άγγελος ήλθε άσφαλώς από τόν ουρανό καί πρέπει νά εΐναι ο ίδιος πού είχε έμφανισθή καί στο Μωϋσή...

Κατά τό Σουράχ (κεφάλαιο) 74 του Κορανίου έγινε κι' άλλη άποκάλυψη στόν Προφήτη, πού του έπιβεβαίωνε τήν άποστολή του.

Τίς άποκαλύψεις αυτές, όπως κι' όλες τίς άλλες, πού δέν έπαυσαν νά του γίνονται ως τά τελευταία του χρόνια, ο Μωάμεθ τίς απέδιδε στο Θεό.

Λέγουν δέ, ότι μέ τήν πάροδο του χρόνου κατώρθωνε νά τίς προκαλή ο ίδιος μέ τή θέλησή του (άν καί ύπασυνείδητα). Ένδεχομένως όμως νά πρόβαλε συχνά καί δημιουργήματα τής φαντασίας του, πού πίστευε ότι τάκουγε από μιά έσωτερική φωνή.

Τό μήνυμα τό όποιο άρχισε νά κηρύττη ο Μωάμεθ γιά τόν Άλλάχ, ως τό μοναδικό Θεό, βρήκε μικρή άπήχηση στους πολυθεϊστές τής Μέκκας καί οι πρῶτοι όπαδοί του περιορίσθηκαν στά μέλη τής οίκογενείας του. Οι άλλοι κάτοικοι τής Μέκκας του στεκόταν έχθρικοί καί τόν θεωρούσαν τότε κάπως όνειροπόλο καί άπροσγείωτο.

Πέρασαν τρία χρόνια άγωνα, όταν σέ μιά νέα άποκάλυψη ο Μωάμεθ παίρνει τήν έντολή νά σηκωθή καί νά άρχίση νά κηρύττη καί νά στιγματίζει. Άρχισε τότε νά καταφέρεται κατά των ειδώλων δημοσία καί νά κερδίζει κάποιο έδαφος καί όπαδούς μεταξύ των άπλών ανθρώπων καί των έξωθεν έρχομένων προσκυνητών.

Οι Κορείσιται πού έβλεπαν τά οικονομικά τους συμφέροντα νά κινδυνεύουν μέ τήν μείωση των προσκυνητών στά είδωλα τής ΚΑΑ'ΒΑ άρχισαν νά άνησυχούν καί προσεπάθησαν νά συμβιβασθούν μαζί του. Όταν όμως απέτυχαν, απέφασισαν νά τόν εγκλείσουν μαζί μέ τούς δικούς του στόν Πύργο του Θείου του Άμποϋ Ταλέμπ. Παράλληλα, συνέταξαν κι' ένα έγγραφο πού άπαγόρευε κάθε συναλλαγή μέ τούς όπαδούς του, τό όποιο καί κατέθεσαν στην ΚΑΑ'ΒΑ. Όταν όμως θέλησαν άργότερα νά μετριάσουν τήν άπαγόρευση αυτή κι έβγαλαν τό έγγραφο, αυτό βρέθηκε καταφαγμένο από λευκά μηρμύγκια έκτός από τίς λέξεις: «BISMUKA ALLAHUMA» (έν όνόματί σου, ω Άλλάχ) πού παρέμεναν άνέπαφες. Τότε οι γηραιότεροι, οι όποιοι έθεώρησαν τό γεγονός ως θεία ένδειξη, έζήτησαν όπως ο Μωάμεθ άφεθή έλεύθερος.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Θεῖος του καί ἡ γυναῖκα του εἶχον πεθάνει. Στά χρόνια ὅμως πού ἀκολούθησαν ὁ Μωάμεθ κατῴρθωσε νά κερδίσει κι' ἄλλους ὁπαδούς ἀπό τοὺς προσκυνητές πού ἤρχοντο στή Μέκκα, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἦταν κάτοικοι τῆς Μεδίνας, ὅπου ζοῦσαν ἄρκετοί Ἑβραῖοι καί οἱ Ραββῖνοι των μιλοῦσαν συχνά γιά τόν μέλλοντα ἐρχομό ἑνός Προφήτη μεταξύ τῶν Ἀράβων γιά τή σωτηρία τους ἀπό τήν εἰδωλολατρεία.

Ἀρκετοί μάλιστα ἀπό τοὺς προσκυνητές τῆς Μεδίνας, πού πίστευαν στὸν Μωάμεθ, σέ μιά τους συγκέντρωση στοὺς Ἀλ-Ἀκάμπα κοντά στή Μέκκα ὠρκίσθηκαν τυφλή ἀφοσίωση καί πίστη σ' αὐτόν πού θεωροῦσαν ἀπεσταλμένο τοῦ Ἀλλάχ κι' ἀπεφάσισαν νά τόν ὑπερασπίσουν, ὅπως θά τό ἔκαναν γιά τίς γυναῖκες καί τὰ παιδιά τους.

Πῆραν μάλιστα μαζί τους, πίσω στήν Μεδίνα, ἓνα κατηχητή νά τοὺς διδάσκη καί σέ λίγο διάστημα, σ' ὅλα τὰ ἀραβικά σπίτια τῆς Μεδίνας, μιλοῦσαν πλέον γιά τόν Προφήτη τοῦ Ἀλλάχ...

Στή Μέκκα, τουναντίον, οἱ πιστοὶ τοῦ Προφήτη, πιεζόμενοι συνεχῶς ἀπό τοὺς Κορεῖσιτες, πουλοῦσαν τὰ υπάρχοντά των καί ἔφευγαν. Τόν Μωάμεθ ὅμως, οἱ Κορεῖσιται, ἂν καί τόν μισοῦσαν, ἤθελαν νά τόν ἐμποδίσουν νά φύγῃ ἀπὸ τήν Μέκκα, φοβούμενοι ὅτι θά γινόταν πρὸ ἐπικίνδυνος μακριὰ τους. Συζητοῦσαν μάλιστα πῶς θά, μπορούσαν νά τόν ἐξουδετερώσουν ὁλοσχερῶς.

Ὁ θάνατος τοῦ Θείου του, πού τόν προστάτευε, τοὺς ἔδωσε τό θάρρος ν' ἀποφασίσουν νά τόν σκοτώσουν. Γιά νά πέσῃ δέ τό κρῖμα τῆς θανατώσεώς του σ' ὅλους τοὺς Κορεῖσιτες μαζί, ἐπέβαλαν στίς διάφορες φυλές τους νά ὀρίσουν διὰ κλήρου τόν δικό τους φονιά γιά νά τοῦ ἐπιτεθοῦν ὅλοι μαζί.

Σ' αὐτή πιά τήν ἐποχή, ὁ Μωάμεθ, σέ μιά ἀποκάλυψή του παίρνει τήν ἐντολή νά πολεμήσῃ τοὺς διῶκτες του καί νά τοὺς πολεμᾷ μέχρι ὅτου τοὺς ἐξαφανίσῃ γιά νά ὑπάρξῃ μόνο μιά θρησκεία, ἡ θρησκεία τοῦ Ἀλλάχ.

Ἡ μόνη λύση, πρὸς τό παρόν, ν' αὐτόν, ἦταν νά ἐγκαταλείψῃ τή Μέκκα. Ἔτσι, ξεκίνησε γιὰ τήν πορεία πρὸς τή Γιατρίμη, τή σημερινή Αἰ-MEDINAH, τήν Μεδίνα, τήν κατ' ἐξοχή πόλιν τοῦ ΙΣΛΑΜ. Αὐτή ἡ ἐκούσια φυγή, τό «Hijrah» (τό ξεκίνημα ὅπως τό ὀνομάζουν οἱ πιστοὶ) καθιερώθηκε ὡς ἀρχή τῆς Μουσουλμανικῆς χρονολογίας τῆς Ἑγίρας, πού ἀρχίζει στίς 16 Ἰουλίου τοῦ 622 μ.Χ.

Μέχρι τότε, ὁ Μωάμεθ ἦταν ἓνας ἀπλὸς ἱεροκήρυκας -τώρα γίνεται σιγὰ σιγὰ ὁ ἡγεμὼν τῆς Μεδίνας.

Θεμελιώνει τό πρῶτο τέμενος, καθορίζει τόν τρόπο τῆς προσευχῆς καί τίς νηστείες. Παύει δέ νά εἶναι ὁ ἀπόστολος τῆς καλωσύνης καί τῆς ἀγάπης καί μεταχειρίζεται τό ξίφος.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τὰ Σουράχ τοῦ Κορανίου, πού ἀποκαλύπτονται καί γράφονται τώρα στή Μεδίνα, δίδουν μία νέα καί διαφορετική κατεύθυνση στοὺς πιστοὺς.

Λέγει τώρα ὁ Μωάμεθ:

«Ὁ ●εὸς ἔστειλε στοὺς παρελθόν προφήτες πού εἶχαν ποικίλες ιδιότητες τοῦ Ἀλλάχ. Ὁ Μωϋσῆς τὴν πρόνοια, ὁ Σολομών τὴν σοφία, τὸ μεγαλεῖς, ὁ Ἰησοῦς τὴν δικαιοσύνη, τὴν παντογνωσία, τὴν δύναμη.

Καρμιά ὅμως ἀπ' αὐτές τίς ιδιότητες δὲν ἐδημιούργησε τὴν σωστὴ πίστη διότι καί τὰ θαύματα τοῦ Μωϋσῆ καί τοῦ Ἰησοῦ δὲν τὰ ἐπίστευον.

Ἐγὼ ὅμως, ὁ τελευταῖος ἀπὸ τοὺς Προφῆτες, κρατῶ τὸ ξίφος. Ἐκεῖνοι πού θὰ κηρύξουν τὴν πίστη μου, ἄς μὴ συζητοῦν, ἄς φονεύσουν αὐτοὺς πού θ' ἀρνηθοῦν νὰ ὑπακούσουν στοὺς Νόμους.

Ὁ μαχόμενος γιὰ τὴν πίστη θ' ἀμειφθῇ καλλίτερα ἀπὸ κάθε νηστεία καί προσευχή. Τὸ ξίφος εἶναι τὸ κλειδί τοῦ Παραδείσου, κί ὁποῖος πέση στή μάχη θὰ τοῦ συγχωρεθοῦν τὰ ἁμαρτήματά του καί θὰ ζήσει σ' αἰώνια χαρὰ στήν ἀγκαλιά τῶν μελινοφθαλμῶν οὐρῶν.

Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ ὀφείλεται ἀσφαλῶς στὴν ἐπίγνωση τῆς δυνάμεώς του καί τὴν ἀνάγκη πού ἐνοιῶθε νὰ ἐπιβληθῇ πολιτικῶς γιὰ νὰ ἐφαρμόσῃ δίχως προσκόματα τίς ιδέες καί τίς κοινωνικὲς μεταρρυθμίσεις του.

Ἔτσι, στὴν Μεδίνα, ὁ Μωάμεθ ἐγκαινιάζει μίαν ἐποχὴ πού εἶναι γεμάτη δράση, μὲ συνεχῇ φροντίδα τῆς στέρωσης τῆς ἐξουσίας του καί τὴν αὐξησὴ της.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ζοῦσαν στὴν Μεδίνα τρεῖς ἐβραϊκὲς φυλὲς κί ὁ Μωάμεθ ὡς ἀρχηγὸς τῆς πόλεως ἐνεργοῦσε σὰ διαιτητὴς στὶς διαφορὰς τους. Εἶχε δὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι, λόγω τῆς μονοθεϊστικῆς των λατρείας, θὰ τὸν δεχόταν τελικὰ ὡς Μεσσία καί θὰ ἀκολουθοῦσαν τὴν κίνησή του.

Ἐκλείσε μάλιστα καί συμμαχία μαζύ τους καί καθώρισε τὸν προσανατολισμὸ τοῦ Kibbah (θέση πρὸς τὴν ὁποία πρέπει νὰ στραφῇ ὁ πιστὸς ὅταν προσεύχεται) πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ, καί διέταξε ὅπως ἡ προσευχὴ γίνεται ὄχι μόνον τὸ πρωῒ καί τὸ βράδυ, ἀλλὰ καί τὸ μεσημέρι κατὰ τὴν συνήθεια τοῦ Μωϋσῆ.

Ὅταν ὅμως οἱ Ἑβραῖοι δὲν μπορούσαν πλέον νὰ ἐπωφεληθοῦν τῆς συμμαχίας ἄρχισαν νὰ κινοῦνται γιὰ νὰ κλονίσουν τὴν πίστη στὴν ἀποστολὴ τους, ὁ Προφήτης διατάζει νὰ γίνεται ἡ προσευχὴ μὲ τὸ πρόσωπο πλέον στραμμένο πρὸς τὴν Μέκκα, καί ἡ νηστεία ἐξιλεώσεως νὰ μὴ γίνεται τὴ δεκάτῃ μέρα τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ

χρόνου (ὅπως ἐκείνη τῶν Ἑβραίων), ἀλλά νά διαρκῇ ὁλόκληρο τὸν μῆνα (ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὡς τῇ δύση - τὸ RAMAZAN).

Ἀπὸ τὴ Μεδίνα ὁ Μωάμεθ ἀρχίζει τώρα διάφορες ἐξορμήσεις καὶ μέ περιφρόνηση πρὸς τοὺς ἱερούς νόμους τῶν Ἀράβων ξεκινᾷ κατὰ τῶν φυλῶν τῶν Κορεϊσιτῶν κι ἄλλων νομάδων καὶ δίνει μικρές μάχες μέ караβάνια πού ἐξασφαλίζουν σ' αὐτόν καὶ τοὺς ὁπαδούς του τὰ πρῶτα πλοῦσια λάφυρα.

Ἡ πρώτη του μεγάλη νίκη τὸ 624 στὴ Μπάντρ, ὅπου μέ μόνον 300 ἄνδρες ἀντιμετώπισε καὶ κατετρώπωσε 950 Κορεϊσίτες, στερεώνει τὴν φήμη του σάν ἀρχιστράτηγο καὶ ἀήττητο πολέμαρχο. Τὸν ἐπόμενο χρόνο οἱ Κορεϊσίτες μέ 3000 ἄνδρας πολιορκοῦν τὴν Μεδίνα καὶ ὁ Μωάμεθ πού διέθετε μόνο 1000, ἀλλὰ φανατικούς πολεμιστές, δίνει διήμερο ἀπέλπιδα μάχη, στὴν ὁποία καὶ πληγώνεται, ἀλλὰ τελικὰ κατορθώνει, μ' ἓνα στρατήγημα, νά δώση τὴν ἐντύπωση στὸν ἐχθρό ὅτι θά τοῦ ἐπιτεθῇ μέ νέες ἀνώτερες δυνάμεις καὶ ὁ ἐχθρὸς παίρνει τὴν ἀπόφαση ν' ἀποσυρθῇ.

Τὸ 627 ἐκδράμει στὴν ἔρημο κατὰ τῆς φυλῆς Gatafan καὶ ὑποχρεώνει τοὺς συμμάχους τῆς Ἑβραίους τῆς φυλῆς Banī-Qureyzah νά παραδοθοῦν ἄνευ ὅρων. Τὸ 628, μετὰ τὴ νίκη του κατὰ τῆς ἀραβικῆς φυλῆς Banīl-Mustalik, ἀποφασίζει νά ἐκστρατεύσῃ τελικὰ καὶ κατὰ τῆς Μέκκας.

Οἱ Κορεϊσίτες ὅμως τοῦ προτείνουν διαπραγματεύσεις καὶ τότε κλείνει μαζὺ τους ἓνα δεκαετές σύμφωνο εἰρήνης, πού τοῦ ἐμπνέει τὸ Σουράχ «Ἡ Νίκη» (τὸ τεσσαρακοστὸ ὄγδοο κεφάλαιο τοῦ Κορανίου).

Ἀλλὰ οἱ πιστοὶ του δυσανασχετοῦν καὶ συζητοῦν μεταξύ των: «Ποῦ εἶναι ἡ νίκη πού μᾶς ὑποσχέθηκαν;» λέγουν.

Ἀποδεικνύεται ὅμως ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι ἡ ὑπογραφή τῆς εἰρήνης ἐκείνης ὑπῆρξε πραγματικά ἡ μεγαλύτερη νίκη τοῦ Ἰσλάμ, διότι ὡς ἀποτέλεσμα ἔφερε τοὺς εἰδωλολάτρες ἄραβας σ' ἐπαφὴ μέ τοὺς μονοθεϊστὲς Μουσουλμάνους καὶ ὡς ἐκ τούτου, μία ἀθρόα προσχώρηση στὴ θρησκεία τοῦ Μωάμεθ.

- Ἐπὶ πλέον, ἡ εἰρήνη αὐτὴ παραχωροῦσε, ἀφ' ἐνός μὲν εἰς τὸν Μωάμεθ ὠρισμένα δικαιώματα καὶ τοῦ ἐπέτρεπε νά πηγαίνει σέ τακτικὸ προσκύνημα στὸν Καάβα τῆς Μέκκας, ὅπου τελικὰ κατάργησε τὰ εἰδωλα καὶ ἀπεμάκρυνε ὠρισμένα πρόσωπα πού τὸν εἶχαν προσβάλλει, ἀφ' ἑτέρου δέ τοῦ ἔδωσε τὴν ἀναγκαία ἀνάπαυλα γιὰ νά ἐπιτεθῇ καὶ κυριεύσῃ τὴν περιοχὴ Keybar, στὴ βόρειο Ἀραβία, ὅπου δέσποζαν ἐβραϊκὲς φυλὲς τίς ὁποῖες καὶ καθυπέταξε.

Τὸ 631 οἱ Κορεϊσίτες παραβιάζουν τὸ σύμφωνο καὶ ἐπιτίθενται σέ μιά σύμμαχό του φυλὴ. Ὁ Μωάμεθ καλεῖ τότε ἀμέσως

τούς πιστούς του σέ συναγερμό καί μέ 10.000 άνδρες βαδίζει καί πάλι κατά τῆς Μέκκας, τήν ὁποία καταλαμβάνει δίχως σχεδόν αντίσταση. Τότε τήν ἀνακηρύττει ὡς «Ἱερά Πόλι» καί ἀπαγορεύει πλέον στούς εἰδωλολάτρες νά εἰσέρχονται γιά προσκύνημα στήν Καάβα.

Ὡς ἄμεσο ἀποτέλεσμα ὅλες οἱ φυλές τῶν ἀράβων τοῦ στέλλουν πρεσβεῖες γιά νά τοῦ ἀναγγεῖλουν ὅτι ἀσπάζονται τόν Ἰσλαμισμό. Σ' αὐτά τά λίγα χρόνια ὁ Μωάμεθ εἶχε διοργανώσει 38 ἐκστρατεῖες (τίς 27 τίς ὠδήγησε ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως) καί στίς 9 ἀπό αὐτές διεξήγαγε σκληρότατες μάχες.

Τό 632 κάνει τό τελευταῖο του προσκύνημα στή Μέκκα, ὅπου ἐκπληρώνει ὅλους τούς τύπους μέ τήν ὀριστική τους μορφή. Λίγο πρίν ἐπιστρέψει καί πάλι στή Μέκκα, καί ἐνῶ, παρ' ὅλο πού ἦταν ἀρκετά ἐξαντλημένος, προετοίμαζε μιά ἐκστρατεία κατά τοῦ Βυζαντίου, ἀρρωσταίνει καί πεθαίνει στή Μεδίνα στίς 8 Ἰουνίου τό 632 μ.Χ.

Ἡ παράδοσις λέγει, ὅτι ὅταν ὁ Ἀμποῦ Μπέκιρ (ὁ ἔμπορος φίλος του μέ τόν ὁποῖο εἶχε ἐγκαταλείψει ἑκρυφά τή Μέκκα καί ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ὁ πρῶτος Χαλίφης τοῦ Ἰσλάμ) βγῆκε ν' ἀναγγεῖλῃ τόν θάνατο τοῦ Μωάμεθ στούς θρηνοῦντας πιστούς, εἶπε:

«Ἐάν λατρεύετε τόν Μωάμεθ, μάθετε ὅτι ὁ Προφήτης ἐπέθανε· Ἐάν λατρεύετε τόν Ἀλλάχ, γνωρίσατε ὅτι αὐτός πάντα ζῇ καί ποτέ δέν πεθαίνει».

Ἔτσι τελείωσε ἡ ζωή τοῦ Μωάμεθ, ὅπως εἶχε ἀρχίσει, μέσα σέ ἀπόλυτη ἀφοσίωση, πού ὑψώθηκε μέχρι τήν αὐταπάρνηση τοῦ ἀνθρώπου μπροστά στήν ἀποστολή του.

Ὁ Μωάμεθ ὑπῆρξε βέβαια ἄνθρωπος ταπεινός, ἂν καί θεωροῦσε ἀναγκαῖα τή χρήση μέσων δράσεων καί δυνάμεων γιά τήν ἐκτέλεση τῶν θείων προσταγμάτων. Ἡ ζωή του ἔμεινε ἀπλή, παρ' ὅλους τούς θησαυρούς πού εἶχε συγκεντρώσει ἀπό τά λάφυρα. Μόνο σέ τρία σημεῖα χάρισε στόν ἑαυτό του τήν πολιτέλεια: τά ὠραῖα γεύματα - τά ἀρώματα - καί τίς γυναῖκες.

Ὅταν ὁ θάνατος τοῦ στέρησε τήν Χατιτζέ (στήν ὁποία εἶχε μείνει ἀπόλυτα πιστός) ἔδωσε στόν ἑαυτό του, μέ μιά ἰδιαίτερη ἀποκάλυψη τοῦ Σουράχ 33, τό προνόμιο νά παντρευθῇ περισσότερες ἀπό μία γυναῖκες.

Ὡς πρός τίς ὑπερφυσικές ιδιότητες, ὁ ἴδιος μᾶς λέει: «Δέν εἶμαι καινοτόμος ἀπόστολος, ἀκολουθῶ ἀπλῶς ὅ,τι μοῦ ἔχει ἀποκαλυφθῇ καί δίδω εἰλικρινεῖς προειδοποιήσεις».

Λίγοι ἄνθρωποι ἔχουν ἐξασκήσει τόση βαθεῖα καί διαρκῇ ἐπιρροή ὅση ὁ Μωάμεθ στήν θρησκευτική καί ἱστορική ἐξέλιξη

τῶν ἀνατολικῶν λαῶν μέ τίς κατοπινές ἐπιπτώσεις στήν ὑπόσταση τῆς Περσικῆς καί Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ ἐπίδραση ἐξ' ἄλλου τῶν διδασκαλιῶν του ὑφίσταται ἀκόμη καί σήμερα στό πολιτικό καί κοινωνικό πεδίο, πού ἀπορρέει ἀπό τό γεγονός ὅτι, ὁ Ἰσλαμισμός δέν εἶναι μόνο μιά θρησκεία, ἀλλά καί ἓνα ὀργανικό σύστημα κοινωνίας.

Σέ λίγα χρόνια ὁ Μωάμεθ εἶχε πετύχει νά κάνῃ τή θρησκεία του μιά ἐθνική ἀρχή. Ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Ἀλλάχ (ὅπως ἀποκαλοῦσε τόν ἑαυτό του) δέν ὑπῆρξε μόνο ὁ ἀγγελιοφόρος θρησκευτικῶν ἐντολῶν καί ὁ προσευχητής πού προσευχόταν πέντε φορές τήν ἡμέρα, ὑπῆρξε ἀκόμη ὁ ἀρχηγός καί ὁ ὀργανωτής ἐνός θεοκρατικοῦ κράτους, ὁ ὑπέρτατος νομοθέτης καί δικαστής, ἓνας ἀρχηγός τοῦ οὐρανοῦ μέ πολλαπλῇ δραστηριότητα ἐνός ἀπολυταρχικοῦ Βασιλεῖ!

Ἀναμφισβήτητα ὁ Μωάμεθ ἦταν μιά ἀξιαγάπητη προσωπικότης, μεγαλοφυής (ὡς ἰδρυτής θρησκείας), ἀλλά καί διαπρεπῆς πολιτικός ἄνδρας.

Εἶχε ὅπωςδήποτε ταχεία ἀντίληψη, ζωηρή φαντασία καί πνεῦμα ἐφευρετικό. Παρ' ὅλο πού διέθετε τά πλούτη του γιά τή διάδοση τῆς πίστεως του καί τήν ἀνακούφιση τῶν πτωχῶν, δέν μοιάζει ὡς τόσο νά ὑπῆρξε πάντοτε εἰρηνικός, εἶναι δέ γνωστόν ὅτι, ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς Μέκκας τόν περίμεναν γιά διάφορα θαύματα, αὐτός ἀρνήθηκε νά παρουσιασθῇ.

Ὁ χαρακτήρας καί ἡ διαγωγή του ἀποτελοῦν ὅπωςδήποτε ἓνα αἶνιγμα, ἡ ἐξήγησις τοῦ ὁποίου δίδεται ἀπό πολλούς μελετητές μέ τήν ἀποδοχή τῆς γνώμης ὅτι, οἱ παραισθήσεις του, οἱ ἐκστάσεις καί κρίσεις καταληψίας ἐξακολουθοῦσαν νά τόν κρατοῦν διαρκῶς σέ κατάσταση ὑστερίας μέχρι τό θάνατό του.

Ὅταν ἔλεγε τά ὅσα τοῦ ἀποκαλύπτοντο κατὰ τās ἐκστάσεις του, οἱ γραμματεῖς πού τόν ἀκολουθοῦσαν τά κατέγραφον στήν πιό καθαρῇ ἀραβικῇ γλῶσσα τῆς Χετζάζης πάνω σέ φύλλα φοίνικος ἢ δέρματα. Πολλοί ἀπό τοὺς πιστοὺς συνήθιζαν νά ἀπεστηθίζουν τά διάφορα κεφάλαια ἢ καί τό σύνολο τῶν Σουράχ, οὕτως ὥστε δύο χρόνια μετά τόν θάνατο τοῦ Μωάμεθ, ὁ Χαλίφης Ἀμποῦ Μπεκίρ κατῴρθωσε νά συγκεντρώσῃ ὅλα τά ἐδάφια καί νά δώσῃ στό Κοράνιο τή μέχρι σήμερα χρησιμοποιουμένη μορφή καί σειρά τῶν στίχων.

Τό χειρόγραφο, τό ὁποῖο θεωρεῖται ὡς τό πρῶτο καί αὐθεντικό, εἶναι γνωστό μέ τό ὄνομα IMAM-ΟΥΛ-ΚΟΥΡΑΝ, τό ἔγραψε δέ κατὰ τή μουσουλμανική παράδοση ὁ Χαλίφης Osman σέ κουφικὴ γραφή. Εὐρίσκεται στό ἱεροφυλάκιο τῆς Τασκένδης στό Οὐζμπεκιστάν.

Τό **KOPANIO** αποτελείται από 114 Σουράν (ή κεφάλαια) ἀριθμημένα.

Τό μέγεθός τους ποικίλλει· ἄλλα μέν εἶναι μακροσκελῆ καί ἀποτελοῦνται ἀπό 75 μέχρι 286 ἐδάφια, ἄλλα δέ ἔχουν 30 ἕως 3 μόνον ἐδάφια ὀλίγων λέξεων.

Τό πρῶτο Σουράχ μέ τόν τίτλο ΦΑΤΑΚΑΤ (εἰσαγωγή) εἶναι μιά εὐλαβική προσευχή πού ἀπευθύνεται μέ λατρεία στόν Ἀλλάχ ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Εἰς τό ὄνομα τοῦ πολυελέου καί φιλευσπλάχνου Θεοῦ.

1. Δόξα τῷ Θεῷ, πού εἶναι ὁ κύριος ὅλων τῶν κόσμων.

2. Ἡ εὐσπλαχνία εἶναι ὁ κλῆρος του

3. Εἶναι ὁ Βασιλεὺς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

4. Σέ λατρεύομεν Κύριε καί δεόμεθα τήν βοήθειά Σου.

5. Κατεύθυνέ μας στήν ἀτραπὸ τῆς σωτηρίας.

6. Στήν ἀτραπὸ ἐκείνων πού τοὺς γέμισες μέ τίς εὐεργεσίες σου.

7. Ἐκείνων πού δέν ἔπесαν στήν ὀργή σου καί προφυλάχτηκαν ἀπὸ τὴν πλάνη.

Αὐτό τό πρῶτο Σουράχ εἶναι γιὰ τοὺς πιστοὺς ἡ «προσευχὴ πρὸς τόν Κύριον» θά μπορούσαμε νά ποῦμε, ἓνα εἶδος «Πάτερ Ἡμῶν» τῶν Μουσουλμάνων.

Ὅλα τὰ ἄλλα Σουράχ παίρνουν τό σχῆμα μιᾶς ἄμεσης ὁμιλίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς πιστοὺς· ὅλα ἀνεξαίρετως (ἐκτός ἀπὸ τό ἔννατο Σουράχ) ἀρχίζουν μέ τὴ φράση:

«ΜΠΕΣΜ ΑΛΛΑΧ ΕΛ ΡΑΧΜΑΝ ΕΛ ΡΑΧΙΜ», πού σημαίνει «εἰς τό ὄνομα τοῦ πολυελέου καί φιλευσπλάχνου Θεοῦ».

Τὴν φράση αὐτὴ οἱ Μουσουλμάνοι τὴν θεωροῦν σάν κάτι ἀντίστοιχο πρὸς τόν Σταυρὸ τῶν Χριστιανῶν.

Τό περιεχόμενο τῶν 114 Σουράχ εἶναι πολὺ ἀνόμοιο· διπλα σέ μιά θρησκευτικὴ ποίηση, συναισθηματικὴ καί ὑψηλοῦ λυρισμοῦ, βρίσκουμε νομοθετικὰ παραγγέλματα σέ πεζό - διπλα σέ ἀρχαίους μύθους ἰουδαϊκῆς ἢ χριστιανικῆς προελευσεως, βρίσκουμε λογοτεχνικὲς περιγραφές τοῦ Παραδείσου καί τῆς Κολάσεως - διπλα σέ ἄγονες συζητήσεις γιὰ τό μεγαλεῖο, τὴν παντογνωσία καί παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ, ἐμφανίζονται φανατικὲς παροτρύνσεις γιὰ τόν ἀγῶνα ἐναντίων τῶν ἀπίστων τοῦ Προφήτη - διπλα σέ παραγγέλματα γιὰ τὴν εὐσπλαχνία καί μέριμνα γιὰ τὰ ὀρφανὰ, ἀνακαλύπτουμε διατάξεις γιὰ τοὺς διαζευγμένους καί βρίσκουμε παραγγελίες γιὰ τίς νίκες κατὰ τῶν Ρωμαίων τοῦ Βυζαντίου.

Ὁ ρυθμὸς καί τό λεκτικὸ εἶναι δυναμικὸ, ὁ τόνος γενικά ἡθικός καί θεοκρατικὸς· τό δέ σύνολον ἀντανακλᾷ ἓνα περιπαθὲς αἶτημα ὑποταγῆς στό θέλημα ἑνὸς ὑπερφυσικοῦ καί ὑπέροχου «Ἀλλάχ», ὁ ὁποῖος δρᾷ ἐκ τοῦ πλησίον.

Συνοπτικῶς, μπορούμε νά κατατάξουμε τό περιεχόμενο τοῦ ΚΟ-ΡΑΝΙΟΥ ὡς ἑξῆς:

Α'. Σέ θρησκευτικούς καί ἠθικούς Νόμους.

Β'. Σέ διατάξεις ἀστικοῦ καί ποινικοῦ δικαίου.

Γ'. Σέ διάφορα παραγγέλματα ὑγειονομικά καί πολιτικά ὑπό μορφή διδασκαλιῶν, ἀφηγήσεων, ἐπαγγελιῶν καί ἀπειλῶν, δίχως ὅμως καμμία συστηματική διαρρύθμιση.

Πάντως, ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Προφήτη ὑπῆρξε τό ὅτι ξεκίνησε μέ βάση τόν συναισθηματικό κόσμο καί τίς δοξασίες τῶν Ἀράβων. Ἡ ἐπιτυχία του δέν ὀφείλεται στήν δημιουργία νέων μεγάλων ἰδεῶν, ἀλλ' ἀποκλειστικά στήν προσαρμογή ἰδεῶν πού ὑπῆρχαν.

Ἡ ἐξαιρετική ὅμως ἐπιτυχία του στό πεδίο τῆς κοσμικῆς ἱστορίας ὀφείλεται κυρίως στό ὅτι ξύπνησε, ἔνωσε καί ἔκανε νά ξεπηδήσουν πολιτικές δυνάμεις, πού ὡς τότε ἦταν κρυμμένες καί διασπαρμένες.

(Συνεχίζεται τό Β' Μέρος)

ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΑΛ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ

Ἕλθες

Ἕλθες

Ἔτσι ἀπρόσμενα
καί ξαφνικά.

Ἕλθες

καί ὅλα ἔγιναν
χαρούμενα
καί γιορτινά.

Ἕλθες

καί φώτισες
τή σκοτεινιά,

τά Ἄστρα λάμπανε
πάλι ξανά.

Ἕλθες

κί' ἔδιωξες

τή Μοναξιά,

τά δάκρυα στέρεψαν

ἦλθε ἡ χαρά.

Ἕλθες

σάν ἓνα Ὅραμα

ἀπό μακριά.

Ἕλθες...

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΣ. ΣΙΕΤΤΟΣ

ΥΑΚΙΝΘΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

“Όλες οι αρχαίες θρησκείες είχαν, γιά τίς θεότητές τους, έκτός άπ’ τή δημόσια καί μιά μυστική λατρεία, στήν όποία γίνονταν δεκτοί μόνο οι μυημένοι.

«Όλες οι μεγάλες θρησκείες», λέει ο Συρέ (Μεγάλοι Μύστες), «έχουν μιά έξωτερική και μιά έσωτερική ιστορία. Ή πρώτη είναι φανερή, ένω ή άλλη είναι κρυμμένη· μέ τόν όρο έξωτερική ιστορία έννοω τά δόγματα καί τούς μύθους πού διδάσκονται δημόσια στους ναούς καί στά σχολεία, πού άναγνωρίζονται στή λατρεία καί στίς λαϊκές προλήψεις· μέ τόν όρο έσωτερική ιστορία έννοω τή βαθύτερη έπιστήμη, τή μυστική διδασκαλία, τήν άπόκρυφη δράση των μεγάλων μυστών, προφητών ή άναμορφωτών, πού δημιούργησαν, στήριξαν καί διάδωσαν τίς ίδιες αυτές θρησκείες.

«Ή πρώτη, ή έπίσημη ιστορία, αυτή πού διαβάζεται παντού, έκτυλίσσεται στά φανερά. Αυτό δέ σημαίνει πώς είναι λιγότερο σκοτεινή, λιγότερο άνακατωμένη, λιγότερο άντιφατική άπό τή δεύτερη, αυτήν πού όνομάζω έσωτερική παράδοση ή διδασκαλία των Μυστηρίων,

πού είναι πολύ δύσκολη στή διευκρίνησή της. Καί τοῦτο γιατί έκτυλίσσεται μέσα στά βάθη των ναών, στίς μυστικές άδελφότητες καί τά πιό συγκινητικά της δράματα έκτυλίσσονται όλότελα μέσα στήν ψυχή των μεγάλων προφητών, πού δέν έχουν έμπιστευθεϊ τίς υπέρτατες κρίσεις τους, τίς θείες έκστάσεις τους, σέ καμμία περγαμνή, σέ ξανένα μαθητή. Πρέπει νά τήν μαντέψουμε».

Μά καί τοῦ υπέρτατου Ιεροφάντη, τοῦ Ίησοῦ, τά λόγια, ὅπως μᾶς τά διασώζει ο Ἐκκλησιαστικός (ΙΓ', 11-13) τό ἴδιο ἐπιβεβαιώνουν: «ὕμῃν δέδοται γινῶναι τά μυστήρια τῆς βασιλείας των Οὐρανῶν, ἐκείνοις δέ οὐ δέδοται. Ὅστις γάρ ἔχει δοθήσεται αὐτῷ καί περισσευθήσεται. Ὅστις δέ οὐκ ἔχει, καί ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Διά τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ἵνα βλέποντες μή βλέπωσι καί ἀκούοντες μή ἀκούωσι μηδέ συνιώσι».

Οἱ μυστικές αὐτές λατρεῖες ὀνομάζονταν Μυστήρια.

Τήν αρχική βάση των Μυστηρίων αποτέλεσαν οἱ μῦθοι μέ τό συμβολικό τους περιεχόμενο καί τίς κρυμμένες σ' αὐτούς ιδέες. Στά Μυστήρια συγ-

κεντρώθηκαν καί διαφυλάχτηκαν τὰ μυστικά δόγματα τῶν ἀρχαίων θεολογικῶν καί φιλοσοφικῶν μύθων καί στίς μυστικές τους τελετές ἐπιτρεπόταν — μέ αὐστηρή ἐχεμύθεια — ἡ ἀποκάλυψη τῆς κοσμογονικῆς διδασκαλίας, μέ τὴν ὁποία ἀποκαλυπτόταν ὁ προορισμός τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ βεβαιότητα πῶς μετὰ τὸ θάνατο ἀκολουθεῖ ἀμοιβή ἢ τιμωρία. Οἱ ἀλήθειες αὐτές δίνονταν στοὺς μύστες ἀτόφιες.

Ἐπιβεβαίωση τῆς διπλῆς μορφῆς τῶν θρησκειῶν ἀποτελοῦν τὰ λόγια τοῦ Στράβωνα (Η,343) ὅτι ἐπικρατοῦσε συνήθεια στοὺς Ἕλληνες καί τοὺς βαρβάρους νά ἐκπληροῦν τίς θρησκευτικές τελετές τους, ἄλλοτε δημόσια κι ἄλλοτε μυστικά.

Ἐκεῖνο ὅμως, πού δέν πρέπει νά διαλάβει τῆς προσοχῆς μας, εἶναι τὸ ὅτι σ' ὅλα τοῦτα τὰ Μυστήρια βρίσκουμε μιά παράξενη ἐνότητα σχεδίου καί σκοποῦ, πού ἀποδεικνύει ὅχι μόνον κοινότητα καταγωγῆς ἀλλὰ καί μιά ἀγνότητα δογματική, πράγμα πού σημαίνει ὅτι ἡ κοινή καταγωγή τῶν μυστηριακῶν ὁργίων δέν πρέπει ν' ἀναζητηθεῖ στὴ λαϊκὴ θεολογία τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Οἱ τελετές μυσσεως σ' ὅλα τοῦτα τὰ Μυστήρια ἦταν ἐπικήδεις καί νεκρικές. Ἀντικείμενό τους ἦταν ὁ θάνατος καί ἡ ἀνάσταση ἐνός ἀγαπημένου προσώπου, κάποιου ἥρωα ἢ κάποιου θεοῦ.

Ὅσοι ἤθελαν νά μνηθοῦν στὰ Μυστήρια ὑποβάλλονταν σέ αὐστηροὺς καθαρμούς καί δοκιμασίες. Οἱ μυήσεις γίνονταν προοδευτικά στοὺς διάφορους βαθμούς· τὰ ὄργια τελοῦνταν στό σκοτάδι τῆς νύχτας, μέσα σέ ὑπόγειες σπηλιές ἢ σέ πυκνά δάση· καί ἡ γνώση, πού γιὰ χάρη τῆς ὁ μύστης ὑποβαλλόταν σέ τρομερές δοκιμασίες, ἐπιτυχανόταν ὅταν αὐτός ἔφτανε νικητὴς στὸν τόπο τοῦ φωτός καί τῆς σοφίας. Καταλήγουμε ἔτσι στό συμπέρασμα, πῶς σκοπός τῶν Μυστηρίων ἦταν ἡ ἐγκατάσταση μιᾶς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας, στὴν ὁποία ἦταν δυνατό νά διαφυλαχθοῦν ἀπ' τοὺς βέβηλους οἱ ὑπέρτατες ἀλήθειες, πού μόνον ὅσοι ἦταν κατάλληλα παρασκευασμένοιμποροῦσαν νά τίς δεχτοῦν δίχως κίνδυνο.

Ἡ πρώτη ἐμφάνιση τῶν Μυστηρίων χάνεται στὰ βάθη τῶν αἰώνων. Πάντως τὰ σημαντικότερα ἀπ' τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια ἦταν τὰ:

— Αἰγυπτιακὰ στὴν Αἴγυπτο καί πού ἡ ἱδρυσὴ τους ἀνάγεται στό 2.600 π.Χ.

— Μιθραϊκὰ στὴν Περσία, τῶν ὁποίων ἱδρυτὴς θεωρεῖται ὁ Ζωροάστρης.

— Καβείρια στὴ Θράκη, πού τὰ τιμοῦσαν ἐξίσου μέ τὰ Ἐλευσίνια καί τῶν ὁποίων ἡ ἱδρυση ἀνάγεται στὸν Ὀρφέα ἢ τοὺς Πελασγοὺς.

— Σκανδιναβικὰ μεταξύ τῶν

Γοτθικῶν λαῶν τῆς Βόρειας Εὐρώπης.

— Δρυϊδικά τῶν Κελτῶν, πού κυριάρχησαν πολλά χρόνια στή Γαλατία καί προπαντός στή Μεγάλη Βρεταννία.

— Διονυσιακά καί Ἑλευσίνια στήν Ἑλλάδα. Τά τελευταῖα μάλιστα, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Δ.Ν. Γουδῆς στά «Μυστήρια τῆς Ἑλευσίνας» (σελ. 21) φαίνεται ὅτι ἦταν μέρος τῆς λατρείας τῶν Πελασγῶν.

— Ἀδώνια στή Συρία.

— Υακινθία στίς Ἀμύκλες, μέ τά ὁποῖα θ' ἀσχοληθοῦμε ἰδιαίτερα σέ τούτη τή μελέτη μας.

Ὁ μῦθος τοῦ Ὑακίνθου

Στίς Ἀμύκλες τῆς Λακωνικῆς κυκλοφοροῦσε ὁ ἐξῆς μῦθος: Ὁ Ὑακίνθος ἦταν γιός τοῦ βασιλιᾶ Ἀμύκλα. Ἦταν νέος προικισμένος μέ ἰδιαίτερη ὁμορφιά καί ἀγαπήθηκε πολύ ἀπό τόν Ἀπόλλωνα, ὁ ὁποῖος χωρίς νά τό θέλει τόν σκότωσε ρίχνοντας τό δίσκο (Ἀπολλόδωρος, Α 3,3).

Μιά ἄλλη παράδοση (Ρισπέν Α. 166, Ντεσάρμ 162, Λουκιανός, Θεῶν Διάλογοι 14) λέει πώς τόν Ὑακίνθο τόν ἀγαποῦσαν συνάμα ὁ Βορέας καί ὁ Ζέφυρος. Ἔτσι, μιά μέρα πού μαζί μέ τόν Ἀπόλλωνα, ἔρριχνε δίσκο, πού ἦταν τό ἀγαπημένο του σπόρ, ὁ Ζέφυρος ἔκαμε μέ τήν πνοή του τό δίσκο ν' ἀλλά-

ξει κατεύθυνση, νά προσκρούσει σ' ἓνα βράχο κι ἀπό κεῖ νά ἐκτιναχθεῖ καί νά χτυπήσει τόν Ὑακίνθο στό κεφάλι καί νά τόν ἀφήσει στόν τόπο (Ὁ Ὀβίδιος Χ 184 μετάφραση Π. Καββαδία, Ἀθήνα 1874, βιβλ. Ι σελ. 38) γράφει: «Ὁ Ὀρφέας μετά τό θάνατο τῆς Εὐρυδίκης περιφερόταν στά βουνά καί μάλιστα στή Ροδόπη κι ἔψελνε διάφορους ὕμνους... ἔψελνε τήν ἀρπαγή τοῦ Γανυμήδη ἀπό τό Δία καί τήν εἰς Ὑακίνθον μεταβολήν τοῦ αἵματος τοῦ ὑπό τοῦ Ἀπόλλωνος ἀκουσίως φονευθέντος Ὑακίνθου» (Φιλόστρατος Εἰκ. Α,24, Λουκιανός, Διάλ. Θεῶν 14).

Ἀπό τό αἷμα τοῦ Ὑακίνθου φύτρωσε τό ὁμώνυμο λουλούδι (κοινῶς ζουμπούλι) πάνω στά πέταλα, τοῦ ὁποῖου νόμιζαν πώς διάβαζαν τό θρηνητικό ἐπιφώνημα «αι,αι» ἢ τό γράμμα Υ, τό ἀρχικό τοῦ Ὑακίνθου.

Ἔλεγαν ἀκόμα ὅτι τό λουλούδι Ὑακίνθος τό ἔφερε στόν κόσμο ἡ γῆ ἀπό εὐχαρίστηση, γιατί ποτίστηκε τό χῶμα της ἀπό τό αἷμα τοῦ ὁμορφοῦ νέου.

Ὁ Ἀπολλόδωρος συνδέει τό μῦθο τοῦ Ἀδωνι μέ τό μῦθο τοῦ Ὑακίνθου. Γράφει: «Ἡ Κλειώ, κόρη τῆς Μνημοσύνης καί τοῦ Δία, εἶχε εἰρωνευτεῖ τήν Ἀφροδίτη γιά τόν ἔρωτά της μέ τόν Ἀδωνι. Ἡ θεά, γιά νά τήν ἐκδικηθεῖ, τήν ἔκαμε νά ἐρωτευτεῖ τόν Πίερο, τό γιό τοῦ Μάγνητα. Ἀπ' αὐτόν τόν ἔρωτα γεννήθηκε ὁ Ὑακίνθος.

‘Ο συμβολισμός του μύθου

Σύμφωνα μέ τόν DECHARME (‘Ελληνική μυθολογία σελ. 162) ή άρχική έννοια αύτου του μύθου εΐναι πολύ σαφής. ‘Ο δίσκος του θεοϋ εΐναι ό ήλιακός δίσκος. Τό λουλούδι ύάκινθος όφείλει τό όνομά του στίς άνοιξιάτικες βροχές. (Υ, ιδέα τής ύγρασίας καί τής βροχής. Διόνυσος ‘Υης, ‘Υαγνις, πατέρας του Μαρσού (WELKER, GRIECH. GOTT I, 474) άπ’ τίς όποϊες φυτρώνει καί μεγαλώνει, άπολαμβάνοντας τά χάδια τών άβλαβών άκτίνων του ήλίου. ‘Ο ‘Απόλλωνας, φονεύοντας τόν ώραϊο φίλο του, πού βρίσκεται στό άνθος τής ηλικίας του, εΐναι ό καλοκαιριάτικος ήλιος, ό όποϊος καταστρέφει τή δροσερή άνοιξιάτικη βλάστηση, τής όποιás τά ξεραμένα άπ’ τή ζέστη άνθη κλίνουν τό κεφάλι καί πεθαίνουν.

‘Ο μϋθος δηλαδή του ‘Απόλλωνα καί του ‘Υάκινθου, πού κατά κάποιο τρόπο μοιάζει μέ τό μϋθο του ‘Αδωνι καί τής ‘Αφροδίτης ή τής Δήμητρας καί Περσεφόνης άναφερόταν στίς σχέσεις του ήλιακού θεοϋ μέ τήν άνάπτυξη καί τό μαρασμό τής βλαστήσεως.

‘Η γοητευτική αύτή ιστορία, άν πιστέψουμε τήν ‘Εντιθ Χάμιλτον (‘Αντωνάκος 291) δίνει μιά ύπόνοια γιά κάποιες πρωτόγονες συνθήκες πού γίνονταν στό πολύ μακρινό παρελθόν. «Πολύ πρίν γίνουν οί μϋθοι»

γράφει ή διάσημη κλασσικήστρια, « ή συντεθοϋν τά ποιήματα πού έφτασαν ως έμās, ίσως άκόμη πολύ πρίν ύπάρξουν μυθοπλάστες ή ποιητές, μπορεί νά γινόταν τό εξής: “Αν τά χωράφια γύρω άπό κάποιο χωριό δέν καρποφοροϋσαν, άν τό σιτάρι δέ μεγάλωνε, όπως προσδοκοϋσαν, ένας άπό τούς κατοίκους του χωριοϋ σκοτωνόταν καί μέ τό αίμα του ράντιζαν τήν άγονη γή. Δέν ύπήρχε άκόμη τότε καμμιά ιδέα γιά τούς φωτεινούς θεούς του ‘Ολύμπου, πού θά ένιωθαν άποτροπιασμό μπροστά στή φρικτή θυσία. Οί άνθρωποι εΐχαν τότε ένα άόριστο συναίσθημα ότι, καθώς ή ζωή τους εξαρτιόταν άμεσα άπό τή σπορά καί τό θερισμό, θά έπρεπε νά ύπήρχε κάποιος βαθύς δεσμός άνάμεσα σ’ αύτούς καί τή γή κι ότι τό αίμα τους, πού τρεφόταν μέ σιτάρι, θά μπορούσε μέ τή σειρά του νά τό θρέψει κι εκείνο. Τί πió φυσικό, λοιπόν, ένα ώραϊο άγόρι, πού σκοτωνόταν έτσι, άπό τό νά σκεφθοϋν, όταν άργότερα ό άγρός γέμιζε μέ ύάκινθους, ότι τά λουλούδια αύτά ήταν ή ίδια του ή ύπαρξη, πού άλλαζε μορφή καί ξαναζοϋσε, έτσι έλεγαν άνάμεσά τους ότι έγινε κάποιο θαϋμα, πού έκανε τό σκληρό θάνατο νά δείχνει λιγότερο σκληρός. ‘Αργότερα, όσο περνοϋσαν οί καιροί καί οί άνθρωποι δέν πίστευαν πιά ότι ή γή χρειαζόταν αίμα γιά νά καρποφορήσει, όλα τά

βάρβαρα στοιχεῖα τοῦ μύθου ἔπεφταν ἔξω καί στό τέλος ξεχνιοῦνταν. Κανείς δέ θυμόταν τίς βάρβαρας πράξεις τοῦ παιλοῦ καιροῦ. Ὁ Ὑάκινθος, ἔλεγαν τότε, δέ σκοτώθηκε ἀπό τοὺς δικούς του γιά νά τοὺς ἐξασφαλίσει τήν τροφή, ἀλλά μόνο ἀπό κάποια λυπηρὴ ἀστοχία».

Σχολιάζοντας τίς σχέσεις τοῦ Ἀπόλλωνα καί τοῦ Ὑάκινθου ὁ Ρισπέν (Ἑλληνική μυθ. Α.150) γράφει: «Ὁ Ἀπόλλωνας εἶχε πολυάριθμες ἐρωτικές περιπέτειες, τίς περισσότερες ὅμως ἀπ' αὐτές τίς ἐδημιούργησε ἡ ἐπιθυμία τῶν Ἑλλήνων νά ἔχουν σημαίνοντας προγόνους. Γι' αὐτό καί ὅλοι οἱ Γιοί τοῦ Ἀπόλλωνα ἦταν γενάρχες λαῶν καί ἰδρυτές πόλεων. Ἐκεῖνο πού κάνει ἐντύπωση ὅμως εἶναι πὼς τό πάθος τοῦ θεοῦ σπάνια συμμερίζονται οἱ ἐκλεκτοί του. Συνήθως ἡ περιπέτειά του τελειώνει μέ μιὰ καταστροφή. Ὁ BOUCHE LECLERCQ γράφει πολὺ εὖστοχα! «Μάταια θ' ἀναζητοῦσε κανεὶς στή βιογραφία τοῦ Ἀπόλλωνα τό φυσικό καί νόμιμο ἔρωτα σάν στοιχεῖο εὐτυχίας». Λέει ἐπίσης! «Οἱ Ἕλληνες δέν εἶχαν διστάσει νά ἀποδώσουν στόν Ἀπόλλωνα, γιά νά δικαιολογηθοῦν οἱ ἴδιοι, τά πλέον ἀσυγχώρητα ἀπ' τά πάθη τους». Ὁ Πλούταρχος σημειώνει μέ ἀηδία τίς διηγήσεις τῶν ποιητῶν γιά τοὺς ἔρωτες τοῦ Ἀπόλλωνα μέ τόν

Ἀδμητο, τόν Ὑάκινθο καί τόν Ἴππόλυτο τῆς Σικυῶνος».

Ὁ λαογράφος Νικ. Πολίτης (Λαογραφικά Σύμμεικτα Β, 144-145) σχολιάζοντας τοὺς δημῶδεις μύθους καί δοξασίες πού ἀναφέρονται στόν ἥλιο, παρατηρεῖ: «Ὁ Ἥλιος μυθολογεῖται ὅτι ἐφόνευσε τοὺς ἀδελφούς, τόν πατέρα καί αὐτήν τὴν μητέρα του. Ὁ φόνος γονέων, ἀδελφῶν, τέκνων ἢ φίλων δύναται νομίζομεν νά θεωρηθεῖ ὡς ἰδιάζων χαρακτήρ ἐλληνικῶν μύθων περί ἡλιακῶν ἡρώων καί θεοτήτων... Πάντες οἱ μῦθοι οὗτοι δύνανται ἴσως νά ἐρμηνευθῶσι διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν φυσικῶν φαινομένων τῆς ἀνατολῆς καί τῆς δύνσεως τοῦ ἡλίου τό πορφυροῦν τοῦ οὐρανοῦ χρῶμα ἐδήλου, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ κατὰ φύσιν ἀνθρώπου, ὅτι ὁ ἥλιος διέπραξε φόνον, ἐφόνευσε δέ κατὰ τὰς διαφόρους ἐκάστοτε ἐντυπώσεις καί κατὰ τὰς σχετικῶς μεταγενεστέρας ἀναπτύξεις τῆς μυθολογικῆς εἰκόνας τὴν μητέρα ἢ τὴν ἀδελφήν ἤτοι τὴν Νύκτα, τὴν Ἥω, τὴν Σελήνην, τὴν πρωϊνὴν δρόσον ἢ τὰ ἴδια τέκνα, τὴν βλάστησιν (Ὑάκινθον), τοὺς ἀστέρας κλπ».

Τά Ὑακίνθια

Ἡ ἀνάμνηση τῆς περιπέτειας τοῦ Ὑάκινθου διατηρήσαν στή Λακωνία καί συνδεόταν μέ τὴν τέλεση σπουδαιότα-

των ἑορτῶν τῶν Ὑακινθίων (Ρισπέν, Α,166).

Τὰ Ὑακίνθια γίνονταν κάθε χρόνο, τό θέρος, τό μήνα Ἑκατομβαιῶνα, πού ἀντιστοιχεῖ μέ τό δικό μας Ἰούλη, στήν Ἀμύκλα τῆς Λακωνίας, ὅπου ὑπῆρχε καί ὁ τάφος τοῦ ἥρωα, κάτω ἀκριβῶς ἀπ' τό ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνα.

Εἶχαν δέ τόση σπουδαιότητα ὥστε, κι ἂν ἀκόμη βρίσκονταν σ' ἐκστρατεία, ξαναγύριζαν στήν πατρίδα τους γιά νά γιορτάσουν. Τούτη τή συνήθεια μάλιστα τήν πλήρωσαν ἀκριβά οἱ Ἀμυκλαῖοι στή διάρκεια τοῦ λεγόμενου Βοιωτικοῦ πολέμου. Τότε, οἱ Ἀμυκλαῖοι (Ἀντωνάκος 289) ἀναχώρησαν ἀπό τό Λέχαιο τό Μάη τοῦ 392 π.Χ., γιά νά μπορέσουν ἐγκαίρως νά φτάσουν στήν πατρίδα τους καί νά λάβουν μέρος, ὅπως ἐπιβαλλόταν, στά Ὑακίνθια, τήν πύο λαμπρή γιορτή τῆς Λακωνίας. Ἐπειδή ὅμως θά περνοῦσαν κάτω ἀπό τά τείχη τῆς Κορίνθου κι ἐπειδή ἦταν ὀλιγάριθμοι, ὁ Σπαρτιάτης πολέμαρχος, πού βρισκόταν στό Λέχαιο, τοῦς συνόδευσε μέ 600 ὀπλίτες καί μερικούς ἵππους ὡς τή Σικυώνα. Στή συνέχεια, γύρισε στό Λέχαιο, χωρίς νά φαντασθεῖ ὅτι ἦταν δυνατόν νά διατρέξει κίνδυνο ἢ μόρα τῶν Ἀμυκλαίων. Ὡστόσο, ἐντελῶς ξαφνικά, ἐπετέθηκε ἐναντίον τους ὁ Ἰφικράτης μέ πολυάριθμους πελταστές καί ὀπλίτες, ὥστε οἱ περισσότε-

ροι νά διαφύγουν πρὸς τό Λέχαιο ἢ πρὸς τήν πλησίον παραλία, ὅπου τοῦς παρέλαβαν σπαρτιατικά ἀκάτια.

Μά καί οἱ Σπαρτιάτες (Ἀντωνάκος, 303), συνθηκολόγησαν σαράντα μέρες μέ τοῦς Μεσσήνιους γιά νά πᾶνε στή Λακεδαίμονα καί νά γιορτάσουν τά Ὑακίνθια. Ἀκόμη καί οἱ Ἀθηναῖοι γιά νά δείξουν στοῦς Σπαρτιάτες τήν ἐκτίμησή τους, ὅταν ἐγίνε ἡ συνθήκη Ἀθηνῶν-Σπάρτης (472π.Χ) ὑποσχέθηκαν, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Θουκυδίδης (Θουκ. 5.23) νά μεταβαίνουν στή Λακεδαίμονα καί νά παρίστανται στίς γιορτές τῶν Ὑακινθίων. Οἱ μεγάλες γιορτές, παρατηρεῖ ὁ NILSSON (Ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς θρησκείας, 269), ὅπου μαζεύονταν κόσμος ἀπό ὅλα τά μέρη, παρουσίαζαν ἐπίσης μιὰ σπουδαία εὐκαιρία γιά διεθνεῖς διαπραγματεύσεις καί τήν προκήρυξη διεθνῶν συμφωνιῶν... Ὅταν ἡ Ἀθήνα καί ἡ Σπάρτη ὑπέγραψαν συμμαχία τό 421π.Χ. συμφώνησαν ὅτι θά τήν ἀνανέωναν κάθε χρόνο στέλνοντας πρεσβεῖες στήν Ἀθήνα στά Μεγάλα Διονύσια καί στή Σπάρτη στά Ὑακίνθια.

Τά Ὑακίνθια γιορτάζονταν ὡς τό τέλος τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Τοῦτο (Ἀντωνάκος 303) σαφῶς προκύπτει ἐκτός τῶν ἄλλων καί ἀπό ἀναθηματική στήλη τῆς περιόδου αὐτῆς, πού βρέθηκε κατὰ τίς ἀνασκαφές

στήν Ἀκρόπολη τῶν Ἀμυκλῶν. Φαίνεται πῶς οἱ γιορτές (Ἀναγνωστόπουλος 369) εἶχαν συνδυαστεῖ καί μέ ἐμποροπανήγυρη τῶν πλοῦσιων καί βιομηχανικῶν προϊόντων τῆς περιοχῆς.

Οἱ γιορτές διαρκοῦσαν τρεῖς ἡμέρες (Ρισπέν, Α 166, DECHARME, 162).

Τήν πρώτη μέρα, πού ἦταν ἀφιερωμένη σέ θλιβερές ἐπιδείξεις, θρηνοῦσαν τόν Ὑάκινθο, πού πέθανε πρόωρα καί τό ὁμορφο λουλούδι πού ξαφανίστηκε. Ἔβαζαν, λοιπόν, πένθιμες προσφορές πάνω στόν τάφο τοῦ Ὑάκινθου, πού ἦταν στά πόδια τοῦ ἀγάλματος τοῦ θεοῦ κι ἔκαναν διάφορες ἐκδηλώσεις λύπης (Ἀθηναῖος Δ 17, Πausanias Γ 19.3).

Τή δεύτερη μέρα ἀκούγontan ἡ χαρμόσυνη ἁρμονία τοῦ αὐλοῦ καί τῆς κιθάρας καί γινόταν παρέλαση νεανίδων πάνω σέ πλουμισμένα ἄρματα.

Τέλος, τήν τρίτη μέρα, μιά συντροφιά ἀπό νέους καί νέες τελοῦσαν «διά γηθοσύνων χορῶν» (Μακροβ. Κρου. Α 18) τήν ἀποθέωση τοῦ Ὑάκινθου, τήν ἀθανασία τοῦ νεαροῦ ἥρωα, ἐκφράζοντας μ' αὐτό τόν τρόπο, χωρίς ἀμφιβολία, τήν πίστη τῶν ἀνθρώπων στήν περιοδική ἀνανέωση τῆς λαμπρῆς βλαστήσεως πού στιγμιαῖα καταστράφηκε ἀπό τό θερινό θεό, ἐνῶ οἱ ἄλλοι Ἀμυκλαῖοι φοροῦσαν στεφάνια ἀπό κισσό, πρόσφεραν πολλές θυσίες στόν

Ἀπόλλωνα καί ὅλη ἡ πόλη γιόρταζε (Γιά τή γιορτή γράφει ὁ SCHOEMANN GRIECH. AL-TERTH II, 6457).

Μιά ἀνάγλυφη εἰκόνα τῆς γιορτῆς διασώζει ὁ Ἀθηναῖος Ναυκρατίτης στούς Δειπνοσοφιστές» (Βιβλ. Δ., 139), ὅπου γράφει τά ἑξῆς:

Ὁ Δίδυμος μιλώντας γιά τά Λακωνικά δεῖπνα λέει: Ὁ Πολυκράτης ἱστορεῖ στά Λακωνικά του ὅτι οἱ Λάκωνες τήν μέν θυσία τῶν Ὑακινθίων τήν τελοῦν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες ἐξ αἰτίας τοῦ πένθους πού καθιερώθηκε γιά τό πάθημα τοῦ Ὑακίνθου. Δέν στεφαινώνονται τίς ἡμέρες αὐτές κατὰ τά συμπόσια, οὔτε εἰσφέρουν ἄρτους, οὔτε γλυκίσματα καί τά σχετικά τους. Ἐπίσης δέν τραγουδοῦν καί τόν παιᾶνα πρός τιμήν τοῦ θεοῦ καί γενικά δέν κάνουν τίποτε ἀπ' ὅσα κατὰ τήν τέλεση τῶν ἄλλων θυσιῶν καί ἀποσύρονται μετά τό δεῖπνο μέ πολλή εὐταξία στά σπίτια τους. Τήν δεύτερη ἡμέρα τοῦ τριημέρου τῆς γιορτῆς γίνεται πανηγύρι μεγάλο καί ἀξιόλογο, κατὰ τή διάρκεια τοῦ ὁποῖου βλέπει κανεῖς ποικίλα θεάματα. Παιδιά μέ χιτῶνες καί ζῶνῃ παίζουν κιθάρα καί τραγουδοῦν, μέ συνοδεία αὐλῶν, ἐνῶ ταυτόχρονα μέ τό πληκτρο διατρέχουν ὅλες τίς χορδές τοῦ ὀργάνου τους σέ ρυθμό ἀναπνεστικό καί μέ ὀξύ τόνο ὑμνοῦν τό θεό.

Ἄλλοι πάλι διατρέχουν τό θέα-

τρο ἐπάνω σέ καλοστολισμένα ἄλογα, ἐνῶ πολυπρόσωπες χορῳδίες νεαρῶν μπαίνουν καί τραγουδοῦν συνθέσεις σέ στίχους ἐγγχωρίων ποιητῶν, καί συγχρόνως χορευτές ἀνακατεμένοι μ' αὐτούς, ἀνανεώνουν τοὺς ἀρχαίους χορούς μέ συνοδεία αὐλοῦ καί τραγουδιοῦ. Ἀπό τίς παρθένες ἄλλες εἶναι ἀνεβασμένες σέ ξύλινα ἄρματα πολυτελῆ καί περιφέρονται καί ἄλλες συνοδεύουν τήν πομπή ἐπάνω σέ ἄρματα συνδεδεμένα καί ἀμιλλῶνται ὅπως σέ ἱππόδρομο. Τέλος, ὁλόκληρη ἡ πόλη βρίσκεται σέ κίνηση καί χαρὰ μέ τά διάφορα θεάματα. Θυσιάζουν ἐπίσης πολλά σφάγια ἐκείνη τήν ἡμέρα καί περιποιοῦνται οἱ πολῖτες ὅλους τοὺς γνωρίμους καί τοὺς δούλους τους. Κανείς δέν ἀπουσιάζει ἀπό τίς θυσίες καί συμβαίνει νά ἀδειάζῃ ἡ πολιτεία ἐπεὶδὴ ὅλοι οἱ πολῖτες σπεύδουν στά θεάματα.

Ἱστορική προέλευση τῶν Ὑακινθίων

Τά Ὑακίνθια τελοῦνταν στίς Ἀμύκλες τῆς Λακωνικῆς, πού ἦταν χτισμένη πέντε χιλιόμετρα νοτιανατολικά τῆς σημερινῆς Σπάρτης, στή μέση τῆς κοιλάδας τοῦ Εὐρώτα πάνω στόν πύο ψηλό λόφο. πού σήμερα εἶναι γνωστός σάν Ἀγία Κυριακή.

Τίς Ἀμύκλες, καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Πausanias (Λακωνικά, Γ1), πού περιηγήθηκε

τῇ Λακωνικῇ τό 160 μ.Χ., ἐχτίσε ὁ Ἀμύκλας, ὁ γιός τοῦ Λακεδαίμονος καί τῆς Σπάρτης, κόρης τοῦ γερο-Εὐρώτα. Ὁ Ἀμύκλας εἶχε τήν ἀτυχία νά πεθάνει ὁ γιός του Ὑάκινθος, πού ἦταν νεότερος καί ὠραιότερος. Ὑπῆρχε δέ τότε στίς Ἀμύκλες τάφος τοῦ Ὑάκινθου, κάτω ἀπό τό ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνα.

Ὁ Pausanias (Γ,1) ἐπίσης ὑποστηρίζει πῶς πρῶτος βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων ἦταν ὁ Λέλεξ, ντόπιος, ἀπό τόν ὁποῖον οἱ ὑπήκοοι του ὀνομάστηκαν Λέλεγες.

Ὁ Στράβων (Γεωγραφικά Η,4, ἔκδοση Παπύρου σελ. 1069) λέει πῶς ὁ Εὐρυσθένης καί ὁ Προκλῆς, σύμφωνα μέ πληροφορία τοῦ Ἐφόρου, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑρακλειδῶν, στοὺς ὁποίους ἔλαχε ἡ Λακωνική, διαίρεσαν τή χώρα σέ ἑξη τμήματα. Στό ἓνα ἀπό αὐτά ἦταν πρωτεύουσα ἡ Ἀμύκλα.

Γιά τίς Ἀμύκλες καί τά Ὑακίνθια (Ἀναγνωστόπουλος 366) ἔχουν γράψει στή Μεγάλη Ἐγκυκλοπαίδεια ὁ Γερ. Καψάλης, ἀργότερα διευθυντῆς τῆς ἐκεῖ ἀρχαιολογικῆς περιφέρειας, ὁ ὁποῖος παρακολούθησε καί τίς ἐκεῖ ἀνασκαφές τῶν ἐτῶν 1905-1906 καί ὁ Χ. Χρήστου στό βιβλίο του «Ἀρχαία Σπάρτη». Ὁ Χρήστου δέχεται (σελ. 71) ὅτι λατρεία τοῦ Ὑακινθου συναντιέται καί στή Θήρα, τήν Κάλυμνο καί τή Ρόδο καί σ' ἄλλες θέσεις, ὅπου θεω-

ρεϊ πιθανόν ότι μετανάστεψαν μεγάλες Μυκηναϊκές ομάδες, μετά την κάθοδο των Δωριαίων στη Σπάρτη.

Καί οι δύο δέχονται ότι ο τυμβόμορφος τάφος του Ὑάκινθου βρισκόταν πάνω στο λόφο, πού είναι γνωστός σήμερα σαν Ἀγία Κυριακή, τῆς περιοχῆς τῶν Ἀμυκλῶν, πού βρίσκεται νότια στή Σπάρτη καί πού ἔφτανε κανένας ἐκεῖ ἀκολουθώντας τήν Ὑακινθίδα ὁδó, στή δυτική πλευρά τοῦ Εὐρώτα.

Ὅτι ἀπό τά πρωτογεωμετρικά χρόνια ὑπάρχουν λείψανα, πού ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ χώρος ἐκεῖ ἦταν ἱερός, σέ μεγάλη ἀκμή ὅμως ἔφτασε μετά τή Δωρική μετανάστευση, ὅταν στήθηκε τό περίφημο χάλκινο ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνα, πολύ δέ βραδύτερα, πάντως πρὶν τό 500 π.Χ. κατασκεύασαν τεχνίτες, μέ τήν ἐπίβλεψη τοῦ Βαθυκλῆ, πίσω ἀπό τό ἄγαλμα θεϊκό θρόνο, πού τόν ἐκόσμησαν μέ παραστάσεις, τίς ὁποῖες εἶδε καί περιέγραψε ὁ Πausanias (Λακωνικά Γ,18 καί 19).

Σύμφωνα μέ ὅσα ὑποστηρίζει ὁ Ν. Ἐλευθεριάδης (Ἀναγνωστόπουλος 365), εἰδικός ἀνατολιστής, πού ἔγραψε τό σημαντικό βιβλίο «οἱ Προέλληνες», οἱ Λέλεγες, κατάγονταν ἀπό τήν Αἴγυπτο καί τή Λιβύη καί ὀνομάζονταν ἔτσι γιατί ἦταν ἀτρόμητοι θαλασσοπόροι ἢ πειρατές καί ἦταν ἐγκαταστημένοι

στίς ἀκτές καί στά νησιά, ὅπως οἱ Κάρες. Ἐπίσης ὅτι Πελασγικῆς προελεύσεως εἶναι οἱ λέξεις Ταῦγετος, Θεράνη, Εὐρώτας, Λακεδαίμων, Σπάρτη, Ὑάκινθος κλπ. καί δόθηκαν ἐκεῖ ἀπό τοὺς Πελασγούς πού κατοίκησαν τήν περιοχή πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων.

Ὁ Ὅμηρος (Ἰλιάς Β στ. 581-590) στόν κατάλογο τῶν πόλεων οἱ ὁποῖες ἔλαβαν μέρος στήν ἐκστρατεία τῆς Τροίας, μέ ἀρχηγό τό Μενέλαο, ἀναφέρει καί τίς Ἀμύκλες.

Ἀπό προμηκηναϊκές λοιπόν ἐπιδράσεις λατρευόταν στίς Ἀμύκλες ὁ Ὑάκινθος, ὅπως λατρευόταν στήν Αἴγυπτο ὁ Ὅσιρις, στή Φοινίκη ὁ Ἀδωνις, στή Φρυγία ὁ Ἄττυς κλπ. μέ τή διαφορά ὅτι ἡ γιορτή δέ γινόταν τήν ἀνοιξη ἀλλά τό θέρος, Ἰούλη καί ἀρχές Αὐγούστου (μῆνα Ἑκατομβαιῶνα).

Ὀγδόντα χρόνια μετά τήν ἄλωση τῆς Τροίας (Ἀντωνάκος 288) τό 1104 π.Χ. οἱ Ἡρακλεΐδες Δωριεῖς κατάλαβαν τή Λακωνική. Χρειάστηκαν ὅμως τριακόσια ὁλόκληρα χρόνια γιά νά ὑποτάξουν τίς Ἀμύκλες, ὅταν βασιλεὺς στή Σπάρτη ἦταν ὁ Τῆλεκλος, ὁ γιός τοῦ Ἀρχέλαου, τόν ὄγδοο π.Χ. αἰῶνα.

Ἐκτοτε δημιουργήθηκε μία κοινή λατρεία τοῦ Ὑάκινθου καί τοῦ Δωρικοῦ Ἀπόλλωνα, πράγμα πού σημαίνει πῶς ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ Ὑάκινθου ἦταν τόσο βαθειά ριζωμένη ὥστε

οὔτε ὁ Ὀλύμπιος Θεός δέ μό-
ρεσε νά τήν ἐκτοπίσει.

Οἱ ἀνασκαφές πού ἔγιναν
(Ἀντωνάκος 291) ἀπέδειξαν ὅτι
ὁ λόφος τῆς Ἀγίας Κυριακῆς
πρωτοκατοικήθηκε ἀπό τήν
ἐποχή ἀκόμη τοῦ χαλκοῦ. Στό
τέλος περίπου τῆς Μυκηναϊκῆς
περιόδου φαίνεται ὅτι ἀρχίζει ἡ
ἀκμή τοῦ ἱεροῦ, πού ἦταν ἀφιε-
ρωμένο στόν τοπικό θεό Ὑά-
κινθο.

Ὑακίνθια Μυστήρια

Σήμερα λέει ὁ Ρισπέν (Μυθολο-
γία Α, 166) ἡ ἐπιστήμη γνωρίζ-
ει ὅτι ὁ Ὑάκινθος εἶναι πέρα
ἀπό κάθε ἀμφιβολία προελληνι-
κός θεός, Μινωϊκῆς καταγωγῆς.
Τό ὄνομα εἶναι προελληνικό,
σημαίνει δέ συνάμα καί ἕνα
λουλούδι, πράμα πού συμβαίνει
καί μέ ἄλλες προελληνικές θεό-
τητες, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ἡ
Ἑλένη. Βραδύτερα ὁ νεότερος
Θεός Ἀπόλλωνας σφετερίστη-
κε τή λατρεία καί τό ὄνομα τοῦ
προκατόχου του, γιατί λατρευό-
ταν ὡς Ἀπόλλωνας Ὑακίνθιος.
Μεταξύ πολλῶν Δωρικῶν πε-
ριοχῶν λατρευόταν ἐπίσης ὁ
Ὑάκινθος, καθώς ἀποδεικνύει
τό ὄνομα τοῦ μηνιᾶ Ὑακινθίου
καί τό ὄνομα τῆς φυλῆς Ὑακιν-
θίδας στήν Τήνο, ὡς καί ἡ το-
ποθεσία Ὑακινθικό. Ὁ θεός
ἀνῆκε στήν κατηγορία τῶν
θεῶν τῆς βλαστήσεως πού πέ-
θαιναν κι ἀνασταίνονταν κάθε
χρόνο. Καί ὅπως στήν Κρήτη ἔ-

δειχναν τόν τάφο τοῦ Δία, ἔτσι
καί στήν Ἀμύκλα καί στόν Τά-
ραντα ἐδειχναν τόν τάφο τοῦ
Ὑάκινθου.

Τήν νηπιακή ἡλικία, ἀντίστοιχη
πρός ἐκείνη τοῦ Δία στήν Κρή-
τη, ἀποδεικνύει τό ἐπίθετο τῆς
Ἀρτέμιδας στήν Κνίδο, ὅπου
λεγόταν Ὑακινθοτρόφος δηλα-
δή τροφός τοῦ Ὑάκινθου.

«Ὁ Ὑάκινθος» λέει ὁ
Κερένυι (Μυθολογία τῶν Ἑλ-
λῆνων, 133) «σάν θεϊκό ἀγόρι,
μπορεῖ νά συγκριθεῖ μέ τόν Ἄ-
δωνιν. Ἡ Ἀφροδίτη ἐκδικήθη-
κε μιᾷ Μούσᾳ, γιατί κοροΐδεψε
τήν ἀγάπη της γιά τόν Ἄδωνιν.
Πρόκειται γιά τήν Κλειώ, πού
γέννησε τῶν πατέρα τῶν Μου-
σῶν Πιέρου τόν Ὑάκινθο. Πα-
ρόμοια ἡ Μύρρα ἔμεινε ἔγκυος
μέ τόν Ἄδωνιν ἀπό τόν ἴδιο
πατέρα. Ἡ Μούσα Ἐρατώ καί
ὁ τραγουδιστής Θάμυρις συνα-
γωνίζονταν γιά τό ὠραῖο ἀγόρι
καί μ' αὐτό ἄρχισε ἡ παιδερα-
στία. Σέ μιάν ἄλλη διήγηση πα-
ρουσιάζεται ὁ Ὑάκινθος ὁμοιος
μέ τόν Ἀπόλλωνα. Ὁ Ὑάκινθος
εἶχε, ὅπως καί ὁ Ἀπόλλων, μιάν
ἀδελφή μέ τήν ὁποία εἶχε στε-
νό σύνδεσμο καί τήν ἔλεγαν
Πολύβοια. Μαζί μ' αὐτή πῆγε
στόν Ὀλυμπο. Στίς Ἀμύκλες,
κοντά στή Σπάρτη, λέγαν πῶς ἡ
λατρευτική παράστασή του εἶχε
τέσσερα αὐτιά καί τέσσερα χέ-
ρια. Στίς νεώτερες ἱστορίες ὁ
Ὑάκινθος εἶναι ἕνα θαυμάσιο
ἀγόρι, πού τό βλέπουμε σέ εἰ-
κόνες πάνω σέ κύκνο... Ὁ Ὑά-

κινθος δέν «πέθανε» διαφορετικά από τόν Ἄδωνιν· ἦταν ἓνας θεός καί συγχρόνως λατρεύτηκε ὡς νεκρός. Νομίζανε πῶς μέ τούς βολβούς τῶν λουλουδιῶν μπορούσαν ν' ἀναβάλουν τήν ἐφηβεία τῶν ἀγοριῶν».

Τέλος, ἂν λάβει κανεῖς ὑπόψη του ὅσα προαναφέραμε καί προβεῖ σέ σύγκριση τῶν μύθων γύρω ἀπό τόν Ἄδωνιν, τόν Ἄπτu, τήν Περσεφόνη καί τή Δήμητρα καί γενικά τῶν μύθων πού ἀναφέρονται σέ Μυστήρια, θά καταλήξει στό συμπέρασμα ὅτι τά Ὑακίνθια ἦταν καί Μυστήρια καί γιορτή.

Ἐπίρρωση ταύτης τῆς ἀποψης ἀποτελοῦν τά λόγια τοῦ Στράβωνος (Η, 343) ὅτι ἔπικρατοῦσε συνήθεια στούς Ἕλληνες καί τούς βαρβάρους νά ἐκπληροῦν τίς θρησκευτικές τους τελετές, ἄλλοτε δημόσια κι ἄλλοτε μυστικά.

Οἱ τελετές μυστικῶς σ' ὅλα τοῦτα τά Μυστήρια, ἐξάλλου, ἦταν ἐπικήδειες καί νεκρικές. Ἀντικείμενό τους ἦταν ὁ θάνατος κι ἡ ἀνάσταση ἑνός ἀγαπημένου προσώπου, κάποιου ἥρωα ἢ κάποιου θεοῦ.

Βιβλιογραφία

1. Αθηναῖος, Ναυκρατίτης! Δειπνοσοφιστές (Βιβλ. Δ' 139) ἔκδοση «Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων» (Τόμ. 159 ●ελ 48).
2. Αναγνωστόπουλος Γ.Δ. Ὑακίνθια. Ἰλιός, ἐπιλογή 1959-1960 1961, Αθήνα 1974 σελ. 364-369
3. Αντωνάκος Σαραντής, Ἀμυκλές (Ἀστυνομικά Χρονικά, τεύχος 538-539 Μάρτ.-Ἀπρ. 1981)
4. Απολλόδωρος, Βιβλιοθήκη, ἔκδοση «Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων» Αθήνα α.χ.
5. Ἐγκυκλοπαίδεια ΑΛΦΑ-ΩΜΕΓΑ
6. Θουκυδίδης, Ἱστορίαι, ἔκδοση «Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων», τόμ. 1-5 Αθήνα α.χ.
7. Κερένυι κ. Ἡ Μυθολογία τῶν Ἑλλήνων, ἔκδοση Ἑστᾶς, Αθήνα 1966
8. Λουκιανός, Θεῶν Διάλογοι, ἔκδοση «Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων» τόμ. 31, Αθήνα α.χ.
9. NILSSON Μ. Ρ. Ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς θρησκείας ἔκδοση Παπαδήμα, Αθήνα 1977
10. Ντεσάρμ, Ἑλληνική μυθολογία ἔκδοση 1884 καί 1891
11. Ὀβίδιος, Μεταμορφώσεις μετάφραση Π. Καββαδία, Αθήνα 1874 (Βιβλ. I σελ. 38)
12. Ὀμηρος, Ἰλιάς, μετάφραση Πολυλά, ἔκδος, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1977
13. Πausanias, Ἑλλάδος περιήγησις ἔκδοση «Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων» τόμ. 60 Αθήνα α.χ.
14. Πολίτης ν. Γ. Λαογραφικά συμμεικτά Β ἔκδοση Β', Αθήνα 1975
15. Ρισπέν Ι., Ἑλληνική Μυθολογία Αθήνα 1953 τόμ Α-Β
16. Στράβων Γεωγραφικά, ἔκδοση Παπυρου Αθήνα α.χ. (Η, 4, σελ. 1069)
17. Συρὲ Ἐδ. Μεγάλοι Μυσταί, ἔκδοση «Δάφνης» μετάφραση Β. Σκληροῦ Αθήνα 1959.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

Σωσίβια

(συνειδησιακός διάλογος)

Μία φωνή: Ὁ πελαργός ἔτοιμος στά σταροχώραφα τοῦ κάμπου νά τραφεῖ μέ τό σερνάμενο χῶμα τοῦ φιδιοῦ χτυπώντας το μέ τήν πορφυρή χρήσιμη πολυτέλεια τοῦ ράμφους του μεγαλόπρεπος γεμᾶτος μέ τήν ἐξεταστική προσοχή τοῦ βαδίσματός του κοντά στό ἀναμμένο ἡλιοβασίλεμα τῆς παπαρούνας καί τό χρυσάφι τοῦ σταχυοῦ.

Ἄλλη φωνή: Λίγο πιο πάνω ἦταν τό πατρικό καί ἐντόπιο ποτάμι κοντά στούς βαθιούς τάφους ὅπου κοιμόντουσαν οἱ Μακεδόνες βασιλεῖς ἀσύλητοι καί ἀσχύλευτοι χρυσοῦ πλήρεις.

Ὁ ποιητής: Ὁ στίχος μου ἦταν ἀσφαλής καί δίκαιος καί δυνατός σάν τά μεγάλα Μακεδονικά ποτάμια πού κυλοῦσαν στίς ἐκβολές τους στό Αἰγαῖο μ' ὅλα τ' ἀποτελέσματα τῶν προσχώσέων τους; ὁ στίχος μου ἦταν πλατύς γεμᾶτος ἀπό αὐτοπεποιθήση καί διάρκεια γιατί ἔκλεινε ὅλη τῆς πατρίδας καί τῆς ἀνθρωπότητας τήν πικρή περιπέτεια γεμᾶτος ἀλήθεια.

Ἄλλη φωνή: Ὅταν γυρίσαμε ὅλες οἱ κλαίουσες εἶχαν μεγαλώσει καί εἶχαν σκεπάσει μέ τήν ἀκμαία πράσινη λόγχη τους τό διακριτικό θρῆνο τῶν τεμαχισμένων ποταμιῶν μας. Οἱ ξενιτεμένοι νεκροί μας ἤθελαν μέ κάθε μέσο συγκοινωνίας νά ἐπιστρέψουν καί ν' ἀναπαυτοῦν κάτω ἀπό τό χῶμα τους **τό νόστιμο**.

Φωνή τοῦ βάθους: Μ' αὐτά τά τρένα τῶν νεκρῶν καί τῶν ζωντανῶν γύριζαν οἱ ξενιτεμένοι στήν πατρίδα.

Μία φωνή: Γιατί μοῦ ἀφαιρέσατε τό σωσίβιο καί δέ μ' ἀφήσατε νά διασχίσω τό μήκος τῶν ἡμερῶν μου; Ποῦ εἶναι τό σωσίβιο μου; δόστε μου τό σωσίβιο.

Χορός από φωνές: Γιατί μᾶς πήρατε τὰ σωσίβιά μας; Δόστε μας, ὦ δόστε μας τὰ σωσίβια πού μᾶς ὑπηρετοῦσαν μέ συνέπεια τὰ καλά μας, τ' αὐστηρά μας σωσίβια, τὰ σωσίβια πού μᾶς τὰ καταστρέψατε καί μείναμε μέσα σ' αὐτό τόν παράλογο, τόν παροξυσμένο καί τρικυμιώδη Κόσμο χωρίς κανένα σωσίβιο.

Ὁ Κύριος Τερτυλλιανός

«Ποιός μπορεί ν' ἀρνηθεῖ ὅτι ὁ Θεός εἶναι σῶμα ἂν καί εἶναι πνεῦμα;»

Τερτυλλιανός (155-240)

Καλέ μου, Κύριε Τερτυλλιανέ, μεγάλε Χριστιανέ Τερτυλλιανέ, πῶς πρέσβευες πῶς ὁ Θεός μπορεί νά φορεῖ κι αὐτός ὅπως κι ἐμεῖς αὐτή τή σωματική μας τή στενή καί ἀποπνικτική ἐνδυμασία μέ τήν τόση της πενία καί νά ὁμολογεῖς πῶς εἶναι πνεῦμα;

Πῶς ὁμως ὁ Θεός θά προτιμοῦσε συνεχῶς νά δικάζεται καί ν' ἀνακρίνεται καί νά χωροφυλακίζεται κάτω ἀπό αὐτή τή μεγάλη τήν ἡλικική καί τή δικανική μας κλεψύδρα; (Ἐκτός ἂν ἦταν ἀνάγκη νά τιμωρεῖται ὁ Θεός, γιατί μᾶς ἐπλασε).

Ὁ Ἄγνωστος Χ

Ἦθελα νά ξέρω καλά ὅσα συμβαίνουν καί ν' ἀνιχνεύω τό μυστικό τους φλοιό φτάνοντας στό κουκούτσι τῶν πραγμάτων, ὅπως πληροφοριόμουν καλά πῶς ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀρχιζε νά χρησιμοποιεῖ τὰ διάφορα λίθινα ἐργαλεῖα του εἶχε ἐγκαταλείψει τό δάσος· Ἔμενα μακριά ἀπό κάθε ἀναστατωμένη κι ἄτακτη θλίψη· γι' αὐτό κάτω ἀπό μιά συστάδα δέντρων ἐβλεπα τήν ἀπάνεμη παγίδα μιᾶς ἀράχνης μέσα στό θρόισμα τῶν πεύκων χωρίς νά συλλογίζομαι πῶς ὁ Θεός ἦταν ἓνας ἄγνωστος Χ μιᾶς ἀλγεβρικής ἐξίσωσης πού ἐμεῖς μέ τόση αὐθάδεια τόν θεωροῦσαμε γιά γνωστό ἀρκεῖ νά λύνωμε τό ἀλγεβρικό μας πρόβλημα.

Για άναγγελία τής έκδόσεως νά στέλνετε ἕνα ἀντίτυπο. Για βιβλιοκρισία, χωρίς νά δεσμευεταί τὸ περιοδικό, νά στέλνετε δύο ἀντίτυπα

Σημειώσεις Νίκου Τέντα

Ι. Βασιλείου: «ΑΣΙΑΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ»

Τωρινέ μου Μεσσία,
Σαν δεν μπορώ τα ίχνη σου να βρίσκω,
Το φως μου τρεμοσβύνει
Ξαναγυρίζω σε Μητρόπολη ονειρεμένη,
Που δεν είναι ακόμα πουθενά κτισμένη

Μητρόπολη η παγκόσμια ποίηση με ιερουργό τον εμπνευσμένο στιχουργό. Αλλά και τον ικανό μεταφραστή πιστό διάκονο της τέχνης.

Ο Ι. Βασιλείου μετάφρασε σε μια χυμώδη νεοελληνική ποήματα από 11 χώρες της Ασίας. Είναι μιά επιλογή απ' τό πολιτισμικό τους παρελθόν και τον πνευματικό τους παρόν. Οι παραπάνω σίχοι ανήκουν στον σύγχρονο ινδό ποιητή Αμρίτα Πριτάν. Διαβλέπει κανείς έναν φιλοσοφημένο στοχασμό δοσμένον με την στηριγμένη στην εσωτερική, αρμονία μυστικοπάθεια.

Δικαιολογημένα ο μεταφραστής παρατηρεί «Οι ποιητές είναι γι' αυτούς μαγικοί μύστες προικισμένοι με την ικανότητα και δυνατότητα να παρασύρουν και να συνεπαίρνουν με τους σίχους τους». Και δεν έχουν άδικο οι Ασιάτες γι' αυτή τους τη δοξασία. Ο πέρσης Ομάρ Καγιάμ, επιβεβαιώνει το αληθές του ισχυρισμού τους με ένα και μόνο αλληγορικό του ρουμπαγιάτ:

Λίγο ψωμί, λίγο δροσερό νεράκι
ο ίσκιος ενός δέντρου και τα μάτια σου
Κανένας σουλτάνος δεν είναι' από μένα πιο ευτυχισμένος
Κανένας ζητιάνος πιο θλιμμένος.

Δεν ξέρω αν έχει καθολική απήχηση η πίστη των Ινδών ότι το χάρισμα της έμπνευσης είναι θείο «και κληρονομικό από παλιότερες υπάρξεις». Πάντως δεδομένο είναι ότι όλη η Ασιατική Ποίηση επιβεβαιώνει την ορθότητα της κρίσης του πολυταξιδεμένου —και γιατί όχι πολύ διαβισμένου— μεταφραστή: «η ποίηση μεταφέρει στην ανθρώπινη ψυχή μυστικιστικά μηνύματα από άγνωστους κόσμους». Ένα συμβολικό Ιαπωνικό Χάϊ-Κάϊ μας δίνει με τη λιγόλογη αρμονική ύφανση των ιδεών μοναδικό δείγμα πανανθρώπινης διαιχρονικής επικοινωνίας:

Ω! λαμπερό φεγγάρι

Θά ήθελα να ξιναγεννηθώ

πέυκο σε ψηλό βουνό!

Τα ποιήματα της συλλογής έχουν όλα την ίδια συναισθηματική ένταση. Γεγονός που καταδειχνει το άριστο της επιλογής και το αριστοτεχνικό της μεταφοράς τους στη γλώσσας μας. Είναι πιο εύκολο να μεταφράζεις ιδέες, παρά να μπολιάζεις συναίσθημα και μυστικοπάθεια σε άλλη γλώσσα. Ευτυχώς η νεοελληνική έχει τις ανάλογες δυνατότητες ένταξης και διαμόρφωσης της αλλότριας τέχνης μέσα στην πλούσια αλλά και τόσο ανθρωπιστικά οικεία ποιητική μας παράδοση. Χάρη, φυσικά, και στους προμαχούντες πανάξιους μεταφραστές-δημιουργούς. Ο Ι. Βασιλείου έχει εμπλουτίσει τη χώρα μας με το πνεύμα της Ασίας και τη γλώσσα μας με την λεκτική μαγεία της ανατολίτικης μυστικοπάθειας.

Λάμψη Λούκου: «ΟΠΛΟΣΜΙΟΙ ΚΑΙ ΚΑΥΚΑΣΙΟΙ—ΗΡΑΚΛΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΙΣ» Δοκίμιο

Ο πιο απαίσιος εφιάλτης του καιρού μας είναι οι αναίτιες φυλακίσεις, τα φριχτά βασανιστήρια, οι μυστηριώδεις εξαφανίσεις και οι ομαδικές σφαγές. Δεν είναι μόνο ο ολόφλογος πυρηνικός πόλεμος που οδηγεί στο χείλος της αβύσσου τον άνθρωπο και στην κόψη του ξυραφιού τον κόσμο, αλλά και η βάνουση καταπάτηση κάθε δικαίου από δυνάστες που δήθεν υπηρετούν την ελευθερία.

Η ομολογία του Τούρκου συνδικαλιστή Σουλεϊμάν Κιρτεκέ: «με ανασκοπόλισαν μ' ένα μπαστούνι και με υποχρεώσανε να το γλύψω» δίνει την τραγική συντεταγμένη μιας απάνθρωπης εποχής. Της εποχής μας.

Ο Λ. Λούκος εκθέτει με αποδεικτικά στοιχεία τον σημερινό οικουμενικό τρόπο και την προσπάθεια που καταβάλλει η Διεθνής Αμνηστία και την αντιμετώπισή του. «Καλύτερα ν' ανάψεις ένα κε-

ρί παρά να καταριέσαι το σκοτάδι». Η δημοσιότητα των φρικαλεοτήτων αποκαλύπτει την «άφρενη φρενοπάθεια» και συσπειρώνει τις γρήγορες συνειδήσεις για ολομέτωπο αγώνα. Ο λόγος του βραζιλιάνου δημοσιογράφου Βλαδίμηρου Χέρτζοκ, λίγο πριν ξεψυχήσει σε αστυνομικό τμήμα: «δεν χάσαμε ακόμη το δικαίωμα να θεωρούμεθα ανθρώπινα όντα, μια και έχουμε την ικανότητα να νοιώθουμε αποτροπιασμό βλέποντας τις φρικαλεότητες» προσδιορίζει τις δυνατότητες και την προσωπική ευθύνη κάθε ελευθερόφρονα πολίτη.

Πρέπει καθολικά να επικροτήσουμε τη θεσμοθέτηση από τη σύγχρονη ελληνική Πολιτεία μέτρων κατά των βασανισμών αλλά και τη δυνατότητα έμπρακτης εφαρμογής της πολιτικής υποθήκης του Σόλωνα: «όσοι είναι ελεύθεροι έχουν καθήκον να φροντίζουν αυτούς που δεν είναι». Είναι μια παλλαϊκή κατάκτηση που διασφαλίζει την αξιοπρέπεια του ατόμου στον ελλαδικό χώρο. Μα η σχετική μας υποχρέωση δεν έχει όρια.

Με όσες δυνάμεις διαθέτουμε πρέπει θετικά να συνδράμουμε το έργο της Διεθνούς Αμνηστίας που κύριο στόχο έχει τον τερματισμό των βασανιστηρίων. Γιατί «Η Διεθνής Αμνηστία με τους αγώνες της για την ανθρώπινη αξία, την πάλη εναντίον της βίας, των βασανιστηρίων, του εξευτελισμού του ανθρώπου, έχει συμβάλλει στο στερέωμα του εδάφους για ελευθερία, για δικαιοσύνη. Και ακόμα πέρα. Για την ειρήνη».

Ο στέρεος λόγος του Λ.Λ. δεν αφήνει περιθώρια για περιττό σκεπτικισμό. Άμεσα μας θέτει ενώπιον ευθυνών. Και μας καλεί σε συμπάραταξη με τις δυνάμεις των ευγενών, για τον άνθρωπο και τη ζωή, αγώνων.

Λούλας Δ. Κωνσταντινίδου: «ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΠΑΤΗΜΑ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ»

Καθώς σε θυμήθηκε πάλι ο Πλάστης
κύλησε ένα δάκρυ συμπόνιας
και ζωντάνεψε τη λίμνη σου.

Βραχόσπαρτη η Ήπειρος. Πικρή η αλήθεια. Και γίνεται από εικόνα αίσθημα με του λόγου την ισχύ. Εκείνου που αναδιπλώνει μεθυστική συγκίνηση τον κρυφό ανασασμό της πατρίδας. Αν σημειώσαμε παραπάνω ελάχιστους απ' τους λίγους στίχους που υπάρχουν στις πανέμορφες ταξιδιωτικές εντυπώσεις της Λούλας Δ. Κων., είναι για να σηματοδοτήσουμε την εκτυφλωτική στιλπνότη-

τα των στοχασμών της, την τέλεια συνταιριασμένη με λόγο λυρικό και ευθύ: «Ένα νησί ταξιδεύει στην απεραντοσύνη του κόσμου, μεταφέροντας στην αιωνιότητα την αγέραστη περθενικότητα του ελληνικού τοπίου».

Δεν είναι μονάχα η εύστοχη παρατήρηση που βεργολυγίζει την εντύπωση μέθη του κάλλους. Αλλά και η ιστορική συνύφανση χώρου και γεγονότων για να έρθει συμπερασματική η βεβαιότητα για την ωραιότητα του γίνεσθαι: «Από τα χώματα της Ηπείρου ξανακυλά κάθε αυγή ο ήλιος της Ελλάδος». Όπως απ' το Μοριά ξεκινά δοξαστικός αχός το τραγούδι της. Γιατί, τελικά η Ελλάδα είναι: «σωστό λεύκωμα με τις εικόνες και τα ψηφίδια του, την αρχοντιά των σπιτιών, το βαθύ νόημα μιας συνέχειας ιδιαίτερης μέσα στο χρόνο».

Γραφή πράγματι αρχοντική. Μεράκι και πλούτος γλωσσικός. Ο ταξιδιώτης που λειτουργεί με άμφια της φύσης και το προσωπικό του όνειρο, για να κοινωνήσει ο κάθε αναγνώστης με το πνεύμα της Ελλάδας.

Τερέζα Σειραδάκη: «ΠΕΤΑΡΙΣΜΑΤΑ ΨΥΧΗΣ» Ποιήματα

Σε προλογικό σημείωμα του Σ. Τσελίκη διαβάζουμε: «ομολογώ ότι έμεινα κατάπληκτος γιατί βρέθηκα μπροστά σε μια αληθινή ποίηση με διαστάσεις μεγαλοσύνης». Εύκολος ο κριτικός λόγος σήμερα. Διαφημιστικός. Κι όμως η Τερ. Σειρ. δεν είχε ανάλογη ανάγκη. Γιατί υπάρχουν σίχοι γεμάτοι νεανικό όνειρο και παρθενική μουσική:

Όμως η σκέψη σου άπιαστη, ζεστή
τ' άγνωρα του απείρου οργώνει
κι απλώνει... κι απλώνει...

Απλώνει, τελικά, ένα πνεύμα ζωής στη μυρωμένη κλίνη της γης. Για να γίνει ο παλμός της ανθρώπινο τραγούδι.

Αντώνη Ν. Συμιγδαλά: «Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ» Μελέτη

Πρόκειται για το δεύτερο τευχίδιο της ομώνυμης εργασίας του συγγραφέα και αφορά το χρονικό διάστημα 1200-1890. Είναι μια αξιοπρόσεκτη εισπήδηση στο χώρο του πνεύματος με ιδιαίτερη αναφορά στους Κάντ, Χέγκελ, Μπέρξον και Γ. Τζέϊμς. Και επισημαίνουμε μian αρετή: σε σχεδόν περιληπτική ανάλυση των συστη-

μάτων υπάρχει η κριτική αποτίμηση κατά τρόπο σαφή: «Το σύστημα του στηρίζεται στην ενόραση ή διαίσθηση, η οποία κατ' αυτόν τον τρόπο δίνει την ακριβή γνώση της ουσίας του κόσμου, ενώ η σκέψη που γίνεται με τη βοήθεια των νοημάτων μπορεί να εξυπηρετήσει μόνο τους πρακτικούς σκοπούς της ζωής». Πρόκειται για τον Α. Μπέρξον, τον φιλόσοφο που προσπάθησε να κατηχήσει στο μυστικισμό εκείνους που πραγματικά πιστεύουν στη ζωή και στη δράση. Γιατί όπως και ο συγγραφέας εγκολπώνεται την πεμπουσία του στοχασμού του μεγάλου φιλόσοφου: «Η αλήθεια αποκτάται με μια μυστική ενάτηνιση από την οποία απουσιάζει κάθε σκέψη για πρακτικά ωφελήματα».

Nicolae Ecobescu: «Η ΑΠΟΠΥΡΗΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ»

Με ρεαλισμό και υπεύθυνη πολιτική σκέψη ο ρουμάνος διπλωμάτης και ειρηνιστής Nicolae Ecobescu σύνθεσε μια μονογραφία διεθνούς δικαίου για τις «ζώνες χωρίς πυρηνικά όπλα».

Δεν πρόκειται για μια θεωρητική σύλληψη-κατάθεση στην επιστημονική έρευνα των διακρατικών σχέσεων. Αλλά για κάτι πιο ουσιαστικό: την λεπτομερή καταγραφή των δεδομένων και των προϋποθέσεων έμπρακτης εφαρμογής της στα Βαλκάνια με κοινά αποδεκτούς όρους.

«Σύμφωνα με τις υφιστάμενες ενδείξεις, τα ενδιαφερόμενα βαλκανικά κράτη φαίνεται να βρίσκονται στο σημείο εκκίνησης για προκαταρκτικές διαβουλεύσεις σ' ένα κατάλληλο πολυμερές πλαίσιο».

Η καταλληλότητα δεν ανάγεται μόνο στο χώρο. Μα και τον χρόνο.

Η Ρουμανία και η Ελλάδα πρωτοστατούν σήμερα στον πυρηνικό αφοπλισμό της χερσονήσου μας, τόσο για την αποτροπή ενός ολέθριου πολέμου όσο και για τη διατήρηση της εθνικής τους ταυτότητας.

Οι ιδέες του Nic. Ecob., μπορεί να βοηθήσουν θετικά την υλοποίηση ενός σχετικού σχεδίου, γιατί προσδιορίζουν με σαφήνεια την οργανωτική δομή του φορέως που θα επωμισθεί την ανάλογη ευθύνη και τις προτεραιότητες των αρμόδιων οργάνων του. Αλλά και γιατί το έργο του —πέραν απ' το αναμφίλεκτο επιστημονικό κύρος— υφαίνεται με τις εμπειρίες των λαών της περιοχής που, εκτός από την ανεξαρτησία τους, μόνιμα επιζητούν ειρήνη και ασφάλεια.

Εύρετήριον Ὁμιλιῶν καὶ Ἄρθρων

εἰς Γνώμονα καὶ
Πυθαγόραν—Γνώμονα
(1931—1940).

Ἄντ. Ἀδριανόπουλος

Ἡ πιθανή ἐξέλιξις	1932 σ.11
Διατί μένομεν ἐφεκτικοί;	1932 σ. 33
Τὰ τρία κακά	1932 σ. 65
Ἡ πίστις πρὸς τὴν Ἀρετὴν	1932 σ. 101
Σπυρίδων Κ. Νάγος	1933 σ. 223

Λουδ. Amiable

Ὁ Ἱερώνυμος Λαλάντ ὡς Τέκτων	1933 σ. 258
------------------------------	-------------

Δημ. Θ. Ἀναγνωστόπουλος

Αἱ σύγχρονοι ψυχολογικαὶ ἔρευναι	1935 σ. 65, 109, 138, 1936 σ. 6, 55, 71, 92, 127 143
Τὸ πρόβλημα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος	1936 σ. 229, 265, 1937 σ. 11, 43
Εἶναι δυνατὴ ἡ γνῶσις τῆς Ἀληθείας;	1937 σ. 68, 102 125, 165, 184

Ζερμαίν Ἀννεβάρ

Αἱ βάσεις τῆς ἠθικῆς ἐκπαιδεύσεως	1932 σ. 13
-----------------------------------	------------

Π. Ἀποστολόπουλος

Ἡ Τεκτονικὴ Στοά	1934 σ. 131
------------------	-------------

Π.Β. Βαμβούλης

Περί Ἀγάπης 1935 σ. 228

Ἰω. Βασιλῆς

Τά ἀρχαῖα ἑλληνικά Μυστήρια 1933 σ. 165
 Τεκτονικά ἔργα καὶ Μυστηριακαὶ δοξασαί 1934 σ. 8
 Ἔργα Μυστηριακῆς ἐμπνεύσεως 1935 σ. 46
 Δελφικὴ λατρεία καὶ σύγχρονοι Μύσται 1935 σ. 204
 Ὑπὸ τὸ καθαρὸν Μυστηριακὸν πρῖσμα 1935 σ. 249

A. Bédarride

Ἡ παγκοσμιότης τοῦ συμβολισμοῦ 1933 σ. 78

Μιλτ. Βλαστός

Τά νεώτερα ἐπιστημονικά πορίσματα ἐπὶ τῆς
 ἀθανασίας τῆς ψυχῆς 1935 σ. 166
 Περί ἀλληλεγγύης 1938 σ. 4
 Ἐλευθεροτέκτων καὶ Ἐλευθεροτεκτονισμός 1939 σ. 227

Θρ. Βλησίδης

Τὸ πρόβλημα τῆς οὐσίας (τοῦ εἶναι) καὶ τῆς
 ὕλης 1937 σ. 262
 Τὸ πρόβλημα τῆς Γνώσεως 1938 σ. 42, 62,
 97, 141, 179
 Τεκτονισμός, φιλοσοφία καὶ ἐπιστήμη 1939 σ. 225

R. J. Vonra

Ὁ Ἰωάννης-Ἀμός Μομένιους καὶ ὁ Ἐλεύθε-
 ρος Τεκτονισμός 1931 σ. 82

Γ. Γεωργαλᾶς

Μωσαϊκὴ Κοσμογονία καὶ Γεωγονία 1931 σ. 3, 41
 Αἱ πρῶται ἀναλαμπαὶ τοῦ ἱεροῦ πυρός ἐν
 Ἑλλάδι 1932 σ. 21

Ἡρ. Π. Γεωργούλης

- Ὁ συμβολισμός τοῦ Μυστηρίου «Οὐράνός
καί Γῆ» τοῦ Λόρδου Βύρωνος 1936 σ. 203,
239, 272
- Τό ἄρρεν καί τό θῆλυ ὑπό Τεκτονικόν πρῶ-
σμα 1937 σ. 191
- Ὁρθολογισμός καί Μυστικισμός εἰς τήν ἀρ-
χαίαν Ἑλληνικήν σκέψιν 1937 σ. 234
- Ἑμμανουήλ Σβέντενμποργκ 1938 σ. 45, 65
- Ἡ ἀποκρυφιστική παράδοσις κατὰ τοὺς πρῶ-
τους μ.Χ. αἰῶνας 1938 σ. 101, 131,
- Οἱ Ἰουδαῖοι καί ἡ ἀποκρυφιστική παράδοσις 1938 σ. 183, 200
- Ὁ ἀποκρυφισμός ἀπό τῆς Ἀναγεννήσεως
μέχρι τοῦ 12ου αἰῶνος 1939 σ. 17, 44, 6
- Ἰάκωβος Μπαῖμε 1939 σ. 73, 95
- Τζιορντάνο Μπρούνο 1939 σ. 129, 144

Νικ. Γεννηματᾶς

- Τό καθήκον τῶν Τεκτόνων ἀπέναντι τῆς
παγκοσμίου κρίσεως 1931 σ. 284

Κ. Γκονόπουλος

- Ποία ἡ ἀποστολή τοῦ Ἑλευθεροτεκτονισμοῦ 1936 σ. 149

Διον. Διαμαντόπουλος

- Ἡ ἠθική δύναμις τοῦ Ἑλευθέρου Τεκτονι-
σμοῦ 1931 σ. 325
- Περί Ἡλιοστασιῶν 1933 σ. 5
- Ὑποθῆκαι πρὸς, ἐγκαθιστάμενον Σεβάσμιον 1933 σ. 19
- Ὁ Τέκτων ὡς οἰκογενειάρχης 1933 σ. 133
- Ἑρμητικόν 1933 σ. 241
- Ἐπὶ τῇ μεταστάσει τοῦ ἀδ. Σπυρ. Νάγου 1933 σ. 257

Ν. Ἐβρεῖνῳφ

- Περί τοῦ συμβόλου 1933 σ. 137

Έρμου Τρισεγίστου «μετ. Έρ. Γεωργούλη)

Ποιμάνδρης 1940 σ. 197

Pierre de Joux

Έ συμβολική άξία τῶν ἀριθμῶν 1940 σ. 238

Σπυρ. Θεοχαρόπουλος

Διά τήν ἱστορίαν τοῦ Έλλην. Τεκτονισμοῦ 1934 σ. 19

Ι.Θ.Ι.

Έ κανονικότης 1931 σ. 70

Έ Τεκτονισμός καί ἡ πολιτική 1931 σ. 106

Τά Συντάγματα καί ἡ επίσημος παράδοσις 1931 σ. 172

Έ καταγωγή τοῦ Έλευθέρου Τεκτονισμοῦ 1931 σ. 208

Έ ἴδρυσις τοῦ νεωτέρου Έλευθεροτεκτονισμοῦ 1931 σ. 237

Έ ιστορία τοῦ Έλευθέρου Τεκτονισμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ 1931 σ. 267

Έ ιστορία τοῦ Έλευθέρου Τεκτονισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ 1931 σ. 292

Έ ιστορία τοῦ Έλευθέρου Τεκτονισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ 1931 σ. 332

Έ ιστορία τοῦ Έλευθέρου Τεκτονισμοῦ ἐν Ἰταλίᾳ καί Ἰσπανίᾳ Γν. 1932 σ. 25

Άλ. Ἰατρόπουλος

Τά πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα τῶν Τεκτόνων 1932 σ. 201

Δημ. Ἰωαννίδης

Περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως καί τῆς Συνειδήσεως 1932 σ. 180

Περὶ τῆς Ἀδελφότητος 1932 σ. 229

Περὶ τῆς Ἰσότητος 1933 σ. 8

Περὶ τῆς Έλευθερίας 1933 σ. 53

Έ συμβολισμός 1933 σ. 65

Έ Τεκτονισμός ἴδρυμα φιλοσοφικόν 1933 σ. 102

Ὁ Τεκτονισμός ἵδρυμα προοδευτικόν	1933 σ. 131
Ὁ Τεκτονισμός ἵδρυμα φιλανθρωπικόν	1933 σ. 158
Τό ἀληθές τοῦ ψευδοῦς	1933 σ. 189
Τό καλόν τοῦ κακοῦ	1933 σ. 238
Ἐλεύθερος	1933 σ. 253
Ἡ ἀπόλυτος ἠθική	1933 σ. 292
Ἡ ἔρευνα τῆς ἀληθείας	1934 σ. 3
Ἡ σπουδή	1934 σ. 60
Ἐλευθέρως καί ἀβιάστως	1934 σ. 65
Αἱ πηγαί	1934 σ. 129
Θεωρία καί πράξις	1934 σ. 171
Ὁ Διδάσκαλος	1934 σ. 197
Οἱ σκοποὶ τῶν Μυστηρίων	1934 σ. 234
Οἱ σκοποὶ τοῦ Τεκτονισμοῦ	1934 σ. 262
Τά σύμβολα	1934 σ. 295
Ὁ Τεκτονισμός ἀπέναντι τῆς γυναικός	1935 σ. 160
Ἡ ἀποστολή τῆς γυναικός	1935 σ. 197

ἈΘ. Ἰωάννου

Ἡ ἐκπαίδευσις καί ὁ Ἐλεύθερος Τεκτονισμός	1931 σ. 280
---	-------------

Σ. Ἰωσηφίδης

Ἡ σημασία τῆς ἐνεργοῦ ἠθικῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ	1933 σ. 11
---	------------

Β.Δ.Κ.

Βιβλιοκρισία «Τί εἶναι ὁ Τεκτονισμός»	1931 σ. 124
---------------------------------------	-------------

Ι.Κ.

Ἀπό τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ Μεγ. Διδ. εἰς τὰς Στοάς Θεσ/κης	1940 σ. 127
---	-------------

Διον. Π. Καλογερόπουλος

Συμβολή εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἀνά τὰς Ἑλληνικὰς χώρας Ἐλευθέρας Τεκτονικῆς	1932 σ. 83, 106, 184, 213
---	------------------------------

Ὁ Τεκτονισμός καί ἡ Στοά τοῦ «Πυθαγόρα»	1938 σ. 10
Ἱστορική ἐξέλιξις τῶν Ἑλληνικῶν Τυπικῶν τοῦ Α΄ Βαθμοῦ	1938 σ. 126
Περί τοῦ βίου, τῆς διδασκαλίας καί τῆς Σχολῆς Πυθαγόρα καί Πυθαγορείαν	1938 σ. 145
Ὁ Ρήτωρ ἐν τῇ Στοᾷ	1938 σ. 229
Ἡ λατρεία τῆς Δάφνης κατὰ τήν ἀρχαιότητα	1939 σ. 124
Περί Τεκτονικῆς ἀλύσεως	1939 σ. 142
Περί κατηχήσεως	1939 σ. 199
Εἶσθε Τέκτων;	1940 σ. 89
Οἱ Ἑσσαῖοι καί ὁ Τεκτονισμός	1940 σ. 114
Πῶς ἀναγνωρίζονται οἱ Τέκτονες	1940 σ. 234

Π. Καμπέρος

Ἐλευθέρου Τέκτονος Ἀπολογία	1936 σ. 66
Διατί ὀπλιζόμεθα διά ξιφῶν ὅταν αἱ θύραι τοῦ Ναοῦ κρούωνται ἀτόκτως	1937 σ. 160
Ὑπεράνω τῶν δύο κόσμων	1939 σ. 63

Νικ. Καρβούνης

Ὁ Διδάσκαλος Καλλιόστρος	1931 σ. 185
Ἡ πιστοποίησις τῆς Τεκτονικῆς ιδιότητος	1931 σ. 205
Ὁ κορμός τῆς ἀγαθοεργίας	1931 σ. 234
Ὁ μισθός τῶν ἐργατῶν	1931 σ. 251
Ἡ ἄλλη σοφία	1931 σ. 278
Ὁ ἀγών τῆς Κύπρου ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας	1931 σ. 287
Ὁ Γκαῖτε ὡς Μύστης	1932 σ. 42

Κων. Κουρτίδης

Τό πῦρ εἰς τὰ Διονύσια καί Ἑλευσίνια Μυστήρια	1932 σ. 68
---	------------

Κ. Κυριαζόπουλος

Ὁ Τάπησ	1931 σ. 175
Ἡ Μύησις εἰς τὰ Μυστήρια τῶν Wodu	1931 σ. 327
Γκαῖτε, ὁ ἐλεύθερος Τέκτων	1932 σ. 15
Πῶς εἰργάζεται ἡ ἀρχαία Τεκτονική Στοά	1934 σ. 12

Ὁ Δάντε καὶ ἡ Ἑλευθέρα Τεκτονική	1934 σ. 105
Ὑλισμός-Ἰδεαλισμός	1935 σ. 193
Ἑλευθεροτεκτονισμός-Κομμουνισμός	1937 σ. 66
Τό τέμενος	1937 σ. 224
Ὁ θυσανωτός κόρυμβος	1939 σ. 40

Π. Ἰ. Κωστόπουλος

Ὁ Μέγας Ἀρχιτέκτων	1935 σ. 126
--------------------	-------------

Ἰω. Λαδᾶς

Διατί οἱ Τέκτονες σιγοῦν	1932 σ. 37
--------------------------	------------

Ἐνδ. Ἀδ. Λαφονταίν

Τό κήρυγμα τῆς παγκοσμίου Εἰρήνης	1931 σ. 226
-----------------------------------	-------------

Εὐστάθ. Κ. Λιβιεράτος

Ἡ Τεκτονική ἀρετή	1940 σ. 120
-------------------	-------------

G. Leti

Ἰωσήφ Γαριβάλδης, Ἑλεύθερος Τέκτων	1933 σ. 73
------------------------------------	------------

Σ.Μ.

Νά στεγασθῇ ὁ Ναός	1938 σ. 9
--------------------	-----------

Ἰω. Μαργαρίτης

Πυθαγόρας	1934 σ. 177, 19
Περί Τεκτονικῆς Πίστεως καὶ πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Τεκτ. ἰδεώδους	1936 σ. 177
Διεθνή Τεκτονικά συνέδρια καὶ αἱ ἐπιδιώξεις αὐτῶν	1938 σ. 72

Adolf Marcuse

Ἑλευθεροτεκτονική θεωρία τῆς σχετικότη- τος	1931 σ. 253
--	-------------

Louis Ménard (μετ. Ἡρ. Γεωργούλη)

Μελέτη ἐπὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἑρμητικῶν
Βιβλίων

1939 σ231
1940 σ.6,46
57, 97,123
151,179

Μιχ Γ. Μιχαηλίδης

Περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς

1933 σ161

Ἡ ἀγαθοεργός ἐξωτεκτονικὴ δρᾶσις

1935 σ.117

Ἡ Στωϊκὴ φιλοσοφία ὡς προπαιδεῖα τῆς Τεκτονικῆς φιλοσοφίας

1935 σ.129

Ἡ πύλη τῆς εὐδαιμονίας

1939 σ.3

Οἱ ἀμετάβλητοι ἠθικοὶ νόμοι τοῦ Τεκτονισμοῦ

1940 σ.3,43

Τό θερινόν Ἡλιοστάσιον καὶ αἱ περὶ αὐτό παραδόσεις

1940 σ.141

Αἱ παραδόσεις τοῦ Τεκτονισμοῦ καὶ ὁ Ἱωάννης Ἰωάννης

1940 σ.176

Πάλι μεταξύ ὕλης καὶ πνεύματος

1940 σ.231

Χαρ. Μιχαηλίδης

Ὁ Τέκτων ὡς Μύστης καὶ ὡς κοινωνικός ἄνθρωπος

1939 σ.9

Δ.Σ. Μπαλάνος

Ἐπιστολὴ πρὸς τὸ Περιοδικόν «Ἀνάπλασις»

1934 σ.165

Δημ. Μπούας

Περὶ τοῦ ἔτους Ἰδρύσεως τῆς Στοᾶς Φοίνιξ ἐν Κερκύρα

1932 σ.119

Συρ. Νάγος

Τὰ Μυστήρια τοῦ Ἱωάννου

1933 σ.226

Ὁ προγραμματικὸς τοῦ Λόγου εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς Σ.Στ. Προμηθεὺς

1934 σ.67

Βασ. Γ. Οικονομόπουλος

- Τά καθήκοντα τοῦ Τέκτονος 1934 σ.97
- Πηγαί καί ἔννοιαι τοῦ Τεκτονισμοῦ καί τῶν
συμβόλων 1935 σ.40
- Ἡ Τεκτονική Τριλογία καί οἱ φυσικοὶ νόμοι 1935 σ.163,
200,233,259
277, 1936 σ.1
- Σεβασμός πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξίαν 1936 σ.122

Ἀριστ. Οικονόμου

- Ὁ ἀδ. Βικέντιος Σπινόζα 1934 σ.133,17

Φ.Π.

- Τά πλαστά «Πρωτόκολλα τῶν σοφῶν τῆς
Σιών» 1935 σ.221

Κων. Παλατιανός

- Ὁ Ἐλευθεροτεκτονισμός ἐν Ἀγγλίᾳ 1935 σ.88

Φιλ. Παπαγεωργίου

- Δημ. Μαργαρίτης 33ος 1932 σ.80
- Ἐκ τῆς Διοικητικῆς Λογοδοσίας τῆς Διεθνοῦς
Τεκτονικῆς Ἑνώσεως 1932 σ.97
- «Sunt lacrymae rerum» 1932 σ.129
- Ὁ Ἑλληνικὸς Τεκτονισμός καί ἡ συμβολή
τοῦ εἰς τὴν ἠθικὴν διάπλασιν τῆς κοινω-
νίας 1934 σ.266
- Ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐπὶ
τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως 1937 σ.205
- Ἡ ἀνάρρησις εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγ. Διδ.
τῆς Μεγ. Στ. τῆς Ἀγγλίας 1939 σ.57
- Ἡ μεγαλοπρεπὴς ἐγκατάστασις τοῦ Δουκὸς
τοῦ Κέντ στό ἀξίωμα τοῦ Μεγ. Διδ. 1939 σ.169

Δημ. Παπαμήτρος

- Τά ἀνθρώπινα πάθη καί ὁ Τεκτονισμός 1932 σ.233

Άλεξ. Παπαναστασίου

Λόγος εις Τεκτονικὴν δεξίωσιν 1931 σ.231

Χρ. Παπανικολάου

Τὰ Τεκτονικά μνημόσυνα 1939 σ.203

Παῦλος Πάτσης

Τί εἶναι ὁ Τεκτονισμός 1934 σ.5

Jean Réchoutre (μετ. Β.Κ.)

Ἐπιστήμη καὶ Τεκτονισμός 1937 σ.93

Βασ. Πουρναρᾶς

Ἡ καταγωγή τοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ 1940 σ.145

Κων. Περάκης

Τί ἐπιδιώκει ὁ Ἐλευθεροτεκτονισμός 1934 σ.193

Αἱ περί ζωῆς γνώσεις μας 1934 σ.257, 289

Ἡ ἔννοια τῆς ψυχῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων 1935 σ.97

Αἱ ιδέαι περί Δημιουργοῦ καὶ κοσμογονίας 1936 σ.49

Μιλτ. Πουρῆς

Ὁ Τεκτονισμός καὶ τὰ διάφορα θρησκευτά 1933 σ.286

Μιχ. Γ. Πρεβελάκης

Ποῖον τό καθῆκον τοῦ Τέκτονος 1936 σ.235

Υπ.Ταξ: Γαλλίας Baymond

Τεκτονικαὶ Ὑποθήκαι 1932 σ.53

Άν. Στούπης

Άληθής πολιτισμός 1932 σ.197

Ἐλευθερία, Ἰσότης, Ἀδελφότης 1934 σ.285

Άλεξ. Ἀλεξανδρόπουλος 1936 σ.3

Trappier

Ποῖος πρέπει νά εἶναι ὁ Τέκτων 1932 σ.76

Α.Σ.Φ.

Ὁ Μέγας Προστάτης τοῦ Τάγματος Βασιλεὺς
Ἐδουάρδος VIII 1936 σ.90

Περὶ τῶν ἀρχαίων κανόνων τοῦ James An-
derson 1936 σ.173

Γεώρ. Ἰ. Φουσάρας

Συμβολή εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Σ.Σ.Τ. Σκενδέρ-
μπεης 1933 σ.142

Ἐν βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐλευθέρας
Τεκτονικῆς 1933 σ.295

Ὁ ἐν Ἑλλάδι Ἐλευθεροτεκτονισμός (Περίο-
δος 1895-1907) 1934 σ.74

Ἱστορία τοῦ ἐν Ἑλλάδι Τεκτονισμοῦ 1935 σ.73

Ἡ καταγωγή τοῦ Τεκτονισμοῦ 1935 σ.120

Ἀλέξ. Φωτιάδης

Ἐπιθυμίαι καὶ πόθοι 1935 σ.189

Ὁ Ἀγγλικός Τεκτονισμός 1938 σ.113

Ἡ Τεκτονική κροῦσις τῶν Βρεττανικῶν Μεγ.
Στοῶν 1938 σ.225

Χ.

Ἰωάννης Ροῦχλιν 1938 σ.239, 260

Τό καθῆκον τοῦ Τέκτονος 1939 σ.197

Πάνος Χατζηπᾶνος

Ὁ ἀληθὴς Τέκτων 1931 σ.322

Τό Μυστήριον τῆς ζωῆς Γν. 1932 σ. 17

Ἐλευθερία τῆς θελήσεως 1935 σ.224

Σκέψεις ἐπὶ τῶν σκοπῶν τοῦ Τεκτονισμοῦ 1938 σ.253

Μερικαὶ ἀλήθειαι διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν 1939 σ.87

Γ.Κ. Χρηστόπουλος

Περί καθήκοντος

1937 σ.75, 112

Παῦλος Χρηστίδης

Περί ψυχικῆς ἐξελίξεως

1936 σ.199

Περί Ἀγάπης

1937 σ.18

Περί Τεκτονικῆς Ἠθικῆς

1937 σ.134

Τί εἶναι Τεκτονισμός

1937 σ.214

Ἰ. Π. Χρυσανθόπουλος

Νέον Τεκτονικόν Νοσοκομεῖον ἐν Λονδίνω

1932 σ.111

Oswald Wirth

Ἡ τεκτονική Μύησις

1931 σ.65

Ἐν παλαιόν καί περίεργον τεκτονικόν ἔγγρα-
φον

1931 σ.118

Ἡ αὐτοκυριαρχία

1931 σ. 145

Οἱ τεκτονικοὶ τίτλοι ἀναγνωρίσεως

1931 σ.241

Ὁ Rud. Kipling ἐλεύθερος Τέκτων

1931 σ.270

Τὰ τεκτονικά Μυστήρια

1933 σ. 15

Ἡ ἐνωτική ἄλυσος

1933 σ.81

Ὁ ἀριθμός ἐπτά τῆς κανονικῆς καί τελείας
Στοᾶς

1933 σ.266

ἙρανίσματαἘλευθεροτεκτονική θεωρία τῆς σχετικότη-
τος

1931 σ.253

Εἰς βοήθειαν τῆς Ἀνθρωπότητος

1932 σ.103

Ὁ Ἐλευθεροτεκτονισμός καί ἡ ἐλευθερία
τῆς συνειδήσεως

1932 σ.209

Ἡ τεκτονική Διδασκαλία

1932 σ.238

Τί εἶναι ὁ Ἐλεύθερος Γεκτονισμός

1933 σ.22

Τό καπηλεῖον τῆς χήνας καί τῆς ἐσχάρας

1933 σ.55

Τό ἐσωτερικόν Φῶς

1933 σ.69

Περί τοῦ συμβολισμοῦ

1933 σ.169

Ἡ 250η ἐπέτειος τοῦ Desaguliers

1933 σ.172

Ἀρχαῖα Τεκτονικά ἔθιμα

1933 σ.192

Τεκτονισμός καί πολιτική	1933 σ.195
Ἱστορία καί παράδοσις ἐν τῷ Ἐλευθέρῳ Τεκτονισμῷ	1933 σ.208
Τό καθήκον τοῦ Τεκτονισμοῦ καί ἡ παγίωσις τῆς παγκοσμίου Εἰρήνης	1933 σ.246
Ἡ Μύησις τοῦ Φρειδερίκου τῆς Πρωσσίας	1933 σ.264
Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαί — Ἀνθρωπολογικός Τεκτονισμός	1934 σ.185
Ὁ Τέκτων	1934 σ.236
Ὁ Τεκτονισμός εἶναι ἀτελεύτητος — Ἡ τε- κτονική ἐχεμύθια	1934 σ. 244
Ὁ ἀριστερός ποῦς	1934 σ.268
Ἡ ἀφοσίωσις ἐν τῷ Τεκτονισμῷ — Ἀπό τό σκότος εἰς τό Φῶς	1934 σ.270
Ἀσκεῖτε τήν Τέχνην ὑμῶν	1934 σ.303
Ἡ παγκοσμιότης τοῦ Τεκτονισμοῦ — Αἱ κύ- ριαι ἀρεταί	1935 σ.90
Ἀγ. Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής — Τό κόσμημα τοῦ Μεγ. Διδ. Λαφαγιέτ	1935 σ.146
Αἱ κατά τοῦ Τεκτονισμοῦ συκοφαντίαι	1935 σ.148
Ἡ εἰσητήριος λέξις τοῦ β. Ποῖος ὁ Τέκτων	1935 σ.177
Τί εἶναι χαρακτήρ. Τό πιστεύω τοῦ τεκτονι- σμοῦ — Ὁ Σεβάσμιος	1935 σ.238
Τό τεκτονικόν περίζωμα. Ποῦ ἐγραψεν ὁ Πάϊκ τό «Ἠθική καί Δόγμα»	1935 σ.263
Ὁ Γνώμων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κίνᾳ — Τά χειρόκτια ἐν τῷ Τεκτονισμῷ	1935 σ.287
Οἱ Ἐπόπται	1936 σ.22
Αἱ κατευθύνσεις τοῦ Τεκτονισμοῦ — Ἡ ἀνα- φώνησις Οὐζέ	1936 σ.78
Τό ἄντρον τῶν Τεκτόνων — Βιβλικοὶ θησαυ- ροί ἐν Αἰθιοπία	1936 σ.98
Ἀθανασία. Τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ — Εὐδο- κιμοῦσα Στοά	1936 σ.185
Τυχαῖον συμβάν — Ὁ μῦθος τοῦ υἱοῦ τῆς Χ.	1936 σ.213
Ὁ Τάφος τοῦ Χιράμ	1937 σ.21
Ἡ σημασία τῶν ἀριθμῶν ἐν τῷ Τεκτονισμῷ	1937 σ.50

Ἡ Ἐλευθεροτακτονική κίνησις ἐν τῇ παλαιᾷ Ρωσίᾳ	1937	σ.82
Σῖτος, Οἶνος, ἔλαιον	1937	σ.139
Διά τούς μή Τέκτονας	1937	σ.197
Μία ἱστορική Τεκτονική Βίβλος	1937	σ.217
Πότε καί ποῦ ἐμυήθη ὁ Βολταῖρος	1937	σ.218
Ὁ Νῶε	1937	σ.220
Ὁ Σαίξπηρ Τέκτων	1937	σ.244
Αἱ τρεῖς στῆλαι	1938	σ.77
Οἱ τεκτονικοὶ Νόμοι	1938	σ.156
Ἡ Βίβλος ἐν τῇ Στοᾷ	1938	σ.188
Ἐλεύθεροι καί Ἀποδεδεγμένοι	1938	σ.210
Σιγή καί Περίσκεψις	1938	σ.243
Ἡ βορειοανατολική γωνία	1939	σ.24
Μία ἱστορική Στοά — Ὁ συμβολισμός τοῦ Α΄ βαθμοῦ	1939	σ.101
Ἰωάννης Θεοφ. Ντεζαγγυλιέ	1939	σ.109
Σβαστική	1939	σ.136
Τό Τεκτονικόν περίζωμα	1939	σ.151
Τό φῶς ὡς σύμβολον — Οἱ σταυροφόροι καί οἱ γεφυροποιοί	1939	σ.236
Εἰς ἀναζήτησιν τῆς ἱερᾶς κύλικος — τό μέσον δῶμα	1940	σ.15
Ἡ παλαιότης τοῦ Τεκτονισμοῦ — Ἡ τιμή τοῦ Τέκτονος	1940	σ.69
Ἡ κλείς ἐν τῷ Τεκτονισμῷ — Αἱ ἐπισκέψεις	1940	σ.92
Ἡ προϊστορία τοῦ νεωτέρου Ἐλευθεροτε- κτονισμοῦ	1940	σ.183, 206
Ὁ ἐν σιγῇ οἰκοδομηθεὶς Ναός	1940	σ.215

Γῆς Συντάξεως

Τό νέον Τεκτονικόν Μέγαρον Ἀθηνῶν	1931	σ.7
Οἱ Ἐλεύθεροι Τέκτονες εἰς μνήμην τῶν ἀδ. Φιλικῶν (Λόγοι Ἀδ. Ἀδαμαντίου)	1931	σ.15
Ἐγκατάστασις νέου Τεκτονικοῦ Μεγάρου ἐν Πειραιῇ	1931	σ.22
Τά ἀρχαῖα Landmarks	1931	σ.33

ΑΙ Ἑστίαί τοῦ ἱεροῦ πυρός ἐν Ἑλλάδι	1931	σ.38
ΑΙ δοκιμασίαι τοῦ Ἰταλικοῦ Τεκτονισμοῦ	1931	σ.85
ΑΙ ἀρχαῖαι διατάξεις	1931	σ.99
Ἡ συγκρότησις τοῦ Ἑλληνικοῦ Τεκτονισμοῦ	1931	σ.109
Ἐγκαθίδρυσις Στοᾶς «Κοραῆς»	1931	σ.149
Ἑορτασμός 50 τηρίδος Στοᾶς «Πυθαγόρας»	1931	σ.159
ΑΙ πηγαί τοῦ Anderson	1931	σ.171
Τί εἶναι ὁ Τουρκικός Τεκτονισμός	1931	σ.181
Ἡ Στοά τῶν «Τεσσάρων ἑστεμμένων»	1931	σ.194
Αἱ ἐργασίαι τοῦ παγκοσμίου συνεδρίου τῆς Εἰρήνης	1931	σ.202
Πῶς ἐπίστευον τόν Τεκτονισμόν οἱ παλαιότεροι Ἕλληνες Τέκτονες	1931	σ. 216, 239, 258
Τό κήρυγμα τῆς παγκοσμίου Εἰρήνης	1931	σ.225
Αἱ Μυστικάί καί Ἑταιρεῖαι καί ὁ Τεκτονισμός εἰς Λιβερίαν	1931	σ.242
Ἡ ὑπαγωγή τῆς ἱστορικῆς Στοᾶς Φοῖνιξ Κερκύρας εἰς τῶν Μεγ. Ἀνατ. τῆς Ἑλλάδος	1931	σ.309
Ἡ συμμετοχή τοῦ Ἑλλήν. Τεκτονισμοῦ εἰς τήν ὑπέρ εἰρήνης καί ἀφοπλισμοῦ προσπάθειαν	1932	σ.8
Αἱ βάσεις τῆς ἠθικῆς ἐκπαιδεύσεως	1932	σ.13
Ὁ ἀδ. Γεώργιος Οὐάσιγκτον	1932	σ.20
Παναγ. Δ. Καλογερόπουλος	1932	σ.23
Λευκή ἐπιμνημόσυτος τελετή εἰς μνήμην Δημ. Παππούλια	1933	σ.93
Ἑκτακτος Γεν. Συνέλευσις τῆς 4 Αὐγούστου 1932	1933	σ.153
Φιλολογικόν μνημόσυνον ἀδ. Ἀδ. Κοραῆ	1933	σ.109
Λευκή ἐπιμνημόσυτος τελετή εἰς μνήμην Π. Καλογεροπούλου	1933	σ.126
Τό ἱστορικόν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ Ἐλευθέρου Τεκτονισμοῦ	1933	σ.197
Καθιέρωσις νέου Τεκτονικοῦ Μεγάρου τῆς Ἀγγλίας	1933	σ.205
Ἡ ἐν Πράγῃ συνεδρίασις τῆς «Α.Μ.Ι.»	1933	σ.232

Δεξίωσις τοῦ Ἑλληνος Πρεσβευτοῦ ἀδ. Β. Δενδραμῇ εἰς τὴν Στοάν Μ. Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας	1933 σ.269
Τεκτονικόν Μνημόσυνον ἐν τῇ Στοᾷ Ἀρμονία	1934 σ.21
Τό περί Τεκτονισμοῦ Ὑπόμνημα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν	1934 σ.55
Ἡ δεκαετία τῆς Στοᾶς Ἀδελφοποιήσις	1934 σ.84
Ἄδικος ἐπὶ κρισις τοῦ περί Τεκτονισμοῦ Ὑπομνήματος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς	1934 σ.88
Λευκή ἐπιμνημόσυνος τελετή εἰς τὴν Στοάν Προμηθεύς	1934 σ.111
Δεξίωσις τοῦ Ἑλληνος Πρεσβευτοῦ ἀδ. Β. Δενδραμῇ εἰς τὴν Στοάν Ἰσις-Καίρου	1934 σ.117
Ἑορτασμός 25 τηρίδος Στοᾶς Ἀρμονία εἰς Κων/λιν	1934 σ.141
Κατάθεσις θεμελίου λίθου Τεκτονικοῦ Ὀρφανοτροφείου εἰς Θεσ/νίκην	1934 σ.152
Ἀπάντησις Ἑλληνικοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἑλλάδος	1934 σ.161
Ἡ 50 τηρίς τοῦ Ὑπερτ. Περιστ. «Ὁ Φοῖνιξ» ἐν Κερκύρα	1934 σ.203
Ἐγκαθίδρυσις τῆς ἐν Ζακύνθῳ Στοᾶς Ἥλιος	1934 σ.213
Ἐγκαθίδρυσις τῆς ἐν Καστοριᾷ Στοᾶς Παῦλος Μελάς	1934 σ.215
Ἐπίσκεψις Κερκυραίων Τεκτόνων εἰς τὴν Στοάν «Δωδώνη» Ἰωαννίνων	1934 σ.249
Ἡ Στοά Προμηθεύς εἰς μνήμην τοῦ πρωθιδρυτοῦ της Σπ. Νάγου	1935 σ.51
Ἐγκαθίδρυσις τῆς ἐν Θεσ/κῇ Στοᾶς Δημ. Μαργαρίτης	1935 σ.82
Λευκή ἐπιμνημόσυνος τελετή ὑπὲρ τοῦ Κων/νου Παλαιολόγου	1935 σ.180
Εἰς μνήμην τοῦ ἀδ. Σπυρ. Νάγου	1935 σ.245
Δεξίωσις τοῦ Μεγ. Διδ. ὑπὸ τῶν ἐν Θεσ/κῇ Στοῶν	1936 σ.12
Ἐκδρομή εἰς τό Ἱερόν τῆς Ἐπιδαύρου	1936 σ.101

Ἀναστ. Στούπης	1936 σ.115
Μνημόσυνον Κων. Παλαιολόγου εἰς τὴν Στοάν Βυζάντιον	1936 σ.161
Διακεκριμένοι Ἀμερικανοὶ κληρικοὶ ὡς Μέλη τῆς Τεκτον. Ἀδελφότητος	1936 σ.220
Ἐγκαίνεια Τεκτονικοῦ Ναοῦ ἐν Μυτιλήνῃ	1936 σ.247
Εἰς μνήμην Κρατ. Μελῶν τοῦ Ὑπ. Συμβου- λίου	1937 σ.149
Πανηγυρικός ἑορτασμός τῆς ἐπετείου ἀπε- λευθερώσεως Θεσ/κης	1937 σ.241
Πανηγυρική τελετὴ ἀνακηρύξεως τοῦ βασι- λέως τῆς Ἀγγλίας ὡς Μεγ. Διδ.	1937 σ.248
Ἑορτασμός 25ης Μαρτίου Στοᾶς Φίλιππος Θεσ/κης	1938 σ.90
Ἡ ἐπὶ τῷ θερινῷ Ἡλιοστασίῳ Ἀγάπη τῆς Γαλ. Μεγ. Ἀν. τῆς Ἑλλάδος	1938 σ.169, 1939 σ.193
Λευκὴ ἐπιμνημόσυνος τελετὴ ἐν τῇ Στοᾷ Ἀρμονία	1939 σ.121
Ἑορτασμός 40 τηρίδος Στοᾶς Σκενδέρμπεης	1940 σ.160
Πρὸς ἅπαντα τὰ φιλοσοφικά Ἐργαστήρια καὶ τούς συμβολικάς Στοάς	1940 σ.225
Γεν. Συνελεύσεις:	1931 σ. 13,50, Γν. 1932 σ.2, 1933 σ.33, 1934 σ.33, 1935 σ.7, 33, 1936 σ.33, 1937 σ.4.30, 1938 σ.29, 1939 σ.29, 1940 σ.29.
Ἀρχαιρεσίαι Στοῶν	1931 σ.24, 261, 299, 1932 σ.217, 241, 1933 σ.23, 86, 277, 305, 1934 σ.28, 90, 154, 252, 276, 306, 1935 σ.31, 57, 270, 295, 1936 σ.26, 62, 135, 223, 253, 275, 1937 σ.24, 54, 86, 226, 252, 275, 1938 σ.22, 84, 217, 246, 268, 1939 σ.28, 216, 246, 1940 σ.21, 51, 78, 1939, 216, 245

(συνεχίζονται περιεχόμενα εἰς Τεκτονικόν Δελτίον)

Ἐπιμέλεια Κωστή Μελισσαροπούλου

Εἰς μνήμην

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΨΩΜΕΝΟΣ

Τόν 'Ιούνιο 1984 ἄφησε τήν τελευταία του πνοή στά Χανιά, ὁ ἐκπαιδευτικός, θεολόγος, συγγραφεύς, κοινωνικός ἀγωνιστής καί στοχαστής Γεώργιος Καψωμένος.

Ἀποχαιρετώντας τον ὁ πρόεδρος τοῦ Ροταριανοῦ Ὁμίλου Χανίων Ἑμμ. Δελάκης κατέληξεν: Ἡ μνήμη του θά παραμείνῃ χαραγμένη μέ ἀνεξίτηλα γράμματα στίς καρδιές ὄλων ὅσων σέ γνώρισαν, γιατί ἄνθρωποι σάν καί σένα δέν πεθαίνουν, ζοῦν πάντα καί μένουν κοντά μας σάν ἰδέα, σάν παράδειγμα, σάν σύμβολο ἀρετῆς καί πρότυπον χριστιανικῆς ψυχῆς. Ἀντίο γιά πάντα φίλε μου Γιώργο.

Τοῦ ἀπελθόντος ἐδημοσιεύθησαν τά κάτωθι ἄρθρα στόν ΙΛΙΣΟ. Ὁ Χριστιανισμός ἐναντι τῶν ἄλλων θρησκειῶν, Οἱ ψυχικές ρίζες τῆς λογοτεχνίας, ψυχολογική σημασία τῶν ὀνείρων, Τό θαῦμα στή φύση καί στήν Ἱστορία, Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας στόν σύγχρονο κόσμο, Κάτω τό πρέπει—Ζήτω τό θέλω, Πολιτισμός καί παράδοση, Ἡ Ἱστορία ὑπό τό πρίσμα ἐπιστήμης καί φιλοσοφίας, Τό ὑπαρξιακό νόημα τῆς μάχης τῆς Κρήτης.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΡΑΝΙΚΑΣ

Ὁ τόσο ἀγαπητός σέ ὅσους τόν ἐγνώριζαν Παῦλος Καρανίκας ἐγκατέλειπε τόν γήϊνον βίον. Ἀκάματος καί ἀθόρυβος ἐργάτης τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἀκέραιος τόν χαρακτήρα, εὐαίσθητος καί φιλάλληλος, εὐγενικός καί σεμνός, χρηστός καί μειλίχιος, ἐπέρασε ἕναν μακρό βίο προσφορᾶς καί ἀγάπης. Προσέφερε πολλές ὑπηρεσίες στόν πνευματικό τομέα καί ἔφυγεν ἡρεμα γιά τόν ἀποκλειστικό πνευματικό κόσμο. Ἄς εἶναι φωτεινή ἡ πορεία του, ὅπως ὑπῆρξε καί κατά τόν γήϊνο βίο του.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του «Ίλισου», Χαρ. Τρικούπη 26, α' όροφος Κωδ. 106 79, είναι ανοικτά καθημερινώς πλην Σαββάτου 9.30 - 12.30
Τηλ. Γραφείων 3620.702

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, αποστέλλετε με ταχυδρομικήν ή τραπεζικήν έπιταγήν εις τήν διεύθυνσιν: «Κωστήν Μελισσαρόπουλον, Χαρ. Τρικούπη 26, α' όροφος Κωδ. 106 79, Αθήνας». Αποστολαί με τραπεζικὰς έντολὰς μὰς δυσκολεύουν.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη αποσταλέντα στούς κατωτέρω συνδρομητάς μας, έπεστράφησαν από τό Ταχυδρομείον μέ τήν σημείωσιν: «μειώκησε» ή «άγνωστος». Παρακαλούνται όσοι τούς γνωρίζουν νά τούς είδοποιήσουν ή νά μὰς δώσουν τὰς διευθύνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

Εύ. Τσεκούρας, Καλλιθέα
Νικ. Φώτου, Καλλιθέα

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Νικ. Φουσέκης, Κέρκυρα

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Παύλος Καρανίκας, Αθήνα
Δ. Κωτσόπουλος, Καλλιθέα

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ (Μέ τή σειρά λήψεως)

Λαογραφική-Αρχαιολογική Έταιρεία
Έλαιοσάνας: Ό Όλυμπος στή ζωή των Έλλήνων.

Αθαν. Δ. Τσιμπούκης: Η προσευχή του Ρενάν στήν Ακρόπολη. Πάτρα 1984.

Χριστίνα Καρυδογιάννη: Νέοι κένταυροι (διηγήματα). Αθήνα 1984.

Σπύρος Κ. Παπαδαντώνης: Οι έπαναστάσεις των Κρητικών γιά τήν άποτίναξη του Ένετικού ζυγού. Αθήνα 1984.

Λίτσα Χατζηφωτίου: Τό Ρωμαϊκό Ωδείο των Πατρών. Αθήνα 1984.

Ίω. Βασιλείου: Η σημερινή Αθήνα. Αθήναι 1984.

Σίμον Βέιλ: Η Ίλιάδα. Μετάφραση-Είσαγωγή Μαρία Φέλκερ-Καμρινέα. Πρόλογος Μελισσάνθης. Αθήνα 1984.

Άγγελος Καρούσος: Σὰς ένδιαφέρουν (ποιήματα). Αθήνα 1984.

Γιώργης Σαραντής: Άπαντα (τά ποιητικά). Αθήνα 1984.

Νανά Κοντού: Στήν Κύπρο (ποίηση). Θεσνίκη 1984.

Διαλεχτή Ζευγώλη-Γλέζου: Φθινοπωρινό Φώς (ποιήματα). Αθήνα 1984.

Ρόης Παπαγγέλου: Ψύξεις (ποιήματα). Αθήνα 1985.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Έλεύθερη Σκέψη. Διευθ. Γ. Κομήνης (Μάρτ.-Δεκ.)

Ηπειρωτική Έστία. Διευθ. Δ. Κόκκινος (Ίούλ.-Αύγ.-Σεπτ.)

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»

της Θεοσοφικής Έταιρίας
έν' Ελλάδα

Χαρ. Τρικούπη 26- Αθήναι 106 79

Έκδότης Διευθυντής:

Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος

Πλατ. Έθνικής Τραπέζης 3, Φιλο-
θέη 152 37

Τιμή τεύχους Δρχ. 100

Ίαν.-Φεβρ. 1985

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος

Δράμα: Φιλ. Τζάλλας

Ζάκυνθος: Ίππ. Καλογερόπουλος

Ήράκλειον: Βασ. Βασιλείου

Θεσ/νίκη: Εύ. Ψαράς, Βιβλιοπωλεϊόν

Ίπποδρομίου 10, τηλ. 265.042

Ίωάννινα: Μιχ. Πραπίδης

Καβάλα: Πέτρος Φραγκίδης

Κέρκυρα: Άλεξ. Λούβρος

Κομοτινή: Ίω. Σαμουρκασίδης

Λαμία: Κ. Φαλίδας

Λάρισα: Άρ. Σοφίτης

Μυτιλήνη: Δ. Ροδάκης

Ξάνθη: Μάριος Κουτσοουρίδης

Πάτρα: Άθ. Κοντοσάκης

Ρέθυμνο: Άντ. Βιστάκης

Ρόδος: Σταύρος Βαφείδης

Σέρραι: Άνέστης Σάββας

Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης

Χαλκίδα: Γ. Λάμπρου

Χανιά: Έμμ. Νοδάρκης

Άμμόχωστος: Άνδρ. Τσάκκος

Λεμεσός: Άνδρος Σωτηρίου

Λευκωσία: Άχ. Ζαβαλλής, Ρένα Στυ-

λιανάκη

Πάφος: Κ. Καθητζιώτης

Ίσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος

Βορειοελλαδικά. Διευθ. Φ. Τριάρχης
(Σεπτ., Όκτ., Νοέμ.-Δεκ.)

Προβλήματα. Έκδ. π. Γ. Πυρουνάκης
(Όκτ., Νοέμ.-Δεκ.)

Σύγχρονη Σκέψη. Διευθ. Γ. Παπαγεωρ-
γίου. Άρχισ. Γ. Χαλατσάς (Νοέμ.,
Δεκ.)

Διάσταση. Διευθ. Γ. Καμπασακάλης
(Νοέμ.-Δεκ., Ίαν.-Φεβρ.)

Ροταριανός Παλμός (Χανίων). Διευθ.
Έμμ. Δελάκης (Όκτ.-Δεκ.)

Ίσραηλινά Νέα. Έκδ. Δ. Νικολαΐδης
(Νοέμ.-Δεκ.)

Χρονικά. Ύπεύθ. Ίωσ. Λόβινγκερ (Δεκ.)

Δαιμόλιος. Διευθ. Δημ. Λάμπρου (Δεκ.,
Ίαν.)

Ό Φυσιολάτρης (Ίαν.-Φεβρ.)

Α΄ ΒΡΑΒΕΙΟ ΣΤΗΝ ΝΑΝΑ ΚΟΝΤΟΥ ΑΠΟ ΤΙΣ «ΔΕΛΦΙΚΕΣ ΑΜΦΙΚΤΥΩΝΙΕΣ»

Στήν έκλεκτή ποιήτρια ΝΑΝΑ Π. ΚΟΝ-
ΤΟΥ, πού τό έργο της έχει παγκόσμια
αναγνώριση, απενεμήθη από τόν Σύλ-
λογο «Δελφικές Αμφικτιονίες» τό Α΄
βραβείο γιά τή μελέτη της «Δελφική
Ίδέα-Αμφικτιονίες».

Όπως τόνισε ή Πρόεδρος του
Συλλόγου Κα Μαΐρη Μπουσμπουρέλη,
ή βραβευθείσα μελέτη ήταν έξαιρετική
καί ξεχώρισε μεταξύ πολλών άλλων
καλών έργων. Τήν έπιτροπή αποτελού-
σαν ή Πρόεδρος κ. Μαΐρη Μπου-

σμπουρέλη, οί καθηγητές κ.κ. Γ. Παπα-
χατζής, Έμ. Πρωτοψάλτης καί Μιλτ.
Παπαμιλιτιάδης, οί λογοτέχνες κ.κ. Χρ.
Κουλούρης καί Γ. Πολιτάρχης.

Η άπονομή των βραβείων έγινε
στό πνευματικό κέντρο των Δελφών,
παρουσία του Δημάρχου Δελφών.
Έπακολούθησε δεξίωση καί άπαγγέλ-
θηκαν ποιήματα, από τήν καθηγήτρια
κ. Νιόβη Γαβριήλ-Τριανταφύλλου καί
τήν πρωταγωνίστρια του θεάτρου δίδα
Άθηνά Κασαβέτη.

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ Δρχ. 600

Βιβλία Κρισμαούρτι

Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἐκδ. 1966)	100
Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισμαοῦρτι (Κ. Μελισσαροπούλου)	200
Ὁ Κρισμαοῦρτι γιὰ τὸν Διαλογισμό (Κ. Μελισσαροπούλου)	100
Ἐκπαίδευσι καὶ σημασία ζωῆς	— 1953 250
Ἐλευθερία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος	— 1954 500
Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Α' σειρά)	— 1956 500
Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Β' σειρά)	— 1958 500
Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Γ' σειρά)	— 1960 500
Ὅμιλιες στὴν Εὐρώπη	— 1967 400
Στὴ σιγὴ τοῦ Νοῦ	— 1970 300
Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἀλλαγῆς	— 1970 300
Τὸ πέταγμα τοῦ ἀετοῦ	— 1971 300
Τὰ πρῶτα βήματα τῆς μάθησης	— 1975 500

Ἐγγράψετε νέους συνδρομητὰς

Συνδρομὴ 1985 δρχ. 600

Ἐξωτερικοῦ \$ 10, ἀεροπορικῶς \$ 15

«Ἐπιλογαὶ» ΙΛΙΣΟΥ

Α' Τριετίας 1956–1957–1958

Β' Τριετίας 1959–1960–1961

Γ' Τετραετίας 1962–1965

ἐκάστη δεμένῃ πρὸς δρχ. 400

Δ' Πενταετίας 1966–1970

Χαρτόδετη δρχ. 400, δεμένῃ δρχ. 500

Αἱ συνδρομαὶ ἢ ἀντίτιμον βιβλίων νὰ ἀποστέλλωνται μὲ ταχυδρομικὴν ἢ τραπεζικὴν ἐπιταγὴν -ὅχι μὲ ἐντολὴν- ἐπ' ὀνόματι Κωστῆ Μελισσαροπούλου ἢ ΙΛΙΣΟΥ, Χαρ. Τρικούπη 26, α' ὄροφος Κωδ. 106 79. Τηλ. 3620-702

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Βασικὲς πληροφορίες περὶ Τεκτονισμοῦ
καὶ τὸ «περιβόλι» τοῦ Ἀντικτεονισμοῦ στὸ βιβλίον
ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΤΟΩΝ Δρχ. 200

Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ

ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ» Α.Β.Ε.Ε.

Τηλ. 9217513 - 9214820

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
N. Κροντηράς: "Όχι άλλο πιά	3
Αίμιλία Ίβου: Σιδήρεον Γένος	4
Λούλα Δ. Κωνσταντινίδου: Άνηφόρισμα	5
Πυθαγόρεια χρυσά ξπη, μετάφρ. Ν. Τέντα	6
Καίτη Παπαδάκη-Καραμήτσα: Άγωνία	10
Δημ. Κυριάκης: Περί τοῦ Κρισναμοῦρτι	11
Αίκατερίνη Τσόπελα: Δελφοί	21
Ρωμ. Βαμβακόπουλος: Ό Μωάμεθ καί τό Ίσλάμ	23
Πετρ. Παναγιωτίδη: Ήλθε	34
Γιώργος Σιέπτος: Ύακίνθια Μυστήρια	35
Σαρ. Παυλέας: Σωσίβια, Τερτυλλιανός, Άγνωστος Χ	46
Νικ. Τέντας: Τά Νέα Βιβλία	48
Εὔρετήριον ὁμιλιῶν καί ἄρθρων εἰς Γνώμονα καί Πυθαγόραν- Γνώμονα (1931-1940)	53
Εἰς μνήμην	70

Στά προσεχῇ τεύχη

Εὔρετήριον ὁμιλιῶν καί ἄρθρων εἰς Τεκτον. Δελτίον (1950-1974)
Χρ. Ριζόπουλος: Ἡ ἀπήχησις τῆς Μετενσαρκώσεως στήν παγκόσμιον Φιλολογία
Γ. Φτέρης: Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Όρφέως ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ
Κατίνα Χατζηδημητρίου: Τό πνεῦμα τοῦ ἀρχαίου θεάτρου
Ἡ προσευχή τῶν Ρενάν στήν Ἀκρόπολη
Θωμ. Κιουστελίδης: Κάθαρση - Ἀρετή - Ἠθική